

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA RIJEČ

BROJ 876

31. SIJEČNJA 2020. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Veliko prelo 2020.

Opet VELIKO

6

Rođendan tjednika *Hrvatska riječ*
– 17 godina

**Na korak
do punoljetstva**

10

Usporedba: obrazovanje Hrvata
i Slovaka u Vojvodini

**Isti broj, različite
potrebe**

12

Dr. sc. Dušan Spasojević,
politolog

**Beograd je i problem
i rješenje**

20

U Subotici zrak prekomjerno
zagađen

**Problem su promet i
meteorološki uvjeti**

29

Koncert ansambla
Capella Zriniana u Subotici

**Glazbeno ozračje
baroknih plemića**

31

Obilježeno 100 godina
od rođenja Stipana Bešlina

**Pjesnik tragične
sudbine**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stan-
tić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić,
Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav
Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i
Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Zvonko Sarić

(koordinatorske službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Naš(i) rođendan(i)

Zgodno se posložilo da je ove godine 31. siječnja baš petak. Isto kao što je to bilo i prije 17 godina. Vjerojatno se još koji puta u tom razdoblju desilo da je posljednji siječnjaški dan bio baš petak. Ali neću o njima već o onom petku iz 2003. godine. I to s razlogom: tada je tiskan prvi broj našeg tjednika. Čekalo se na to skoro pol stoljeća. Od 1956. godine, kada je prestala izlaziti tadašnja *Hrvatska riječ*. I nije išlo ni lako, ni brzo, ni jednostavno, usprkos tome što je to bilo razdoblje poslije dolaska demokarskih političkih stranaka na vlast. Ali uz sve poteškoće, uz zalaganje pojedinaca koji su istrajali u naporima da svoj list dobije i hrvatska zajednica u Srbiji, desio se i taj 31. siječnja 2003. godine. Za proteklih 17 godina na stranicama naših novina ostalo je zabilježeno sve ono što je u tom razdoblju obilježilo rad udruga, pojedinaca, profesionalnih hrvatskih institucija, što je bilo važno u širem kontekstu. I ono dobro. I ono loše. Pisali smo o onome o čemu drugi mediji nisu, jer prosto teme iz manjinskih zajednica svoj prostor u drugim medijima dobivaju samo, kako to vole reći analitičari medija, kada se o njima izvještava na nivou incidenta. I u tom smislu mi smo temeljiti kroničari naše zajednice. I to nam nitko ne može osporiti. Usprkos tome što uvijek ima (i bit će) onih koji misle da neke teme imaju nezaslužen prostor u našim novinama, da je neki program dobio (pre)malo prostora, da je nekoj udruzi, pojedincu dano previše pozornosti... Ali to vam je kao što svi misle da mogu biti izbornici nogometne reprezentacije. Mnogi vjeruju kako bi baš oni mogli bolje i drugačije urediti novine. Onako po svojoj mjeri (a valjda bi to trebala biti mjera za sve čitatelje). Na koncu, i mi unutar naše redakcije često imamo različita i suprotstavljena mišljenja. Zašto ovo? Zašto toliko? Zašto na takav način? I nismo baš uvijek suglasni oko toga. Ali trudimo se naći pravu mjeru, trudimo se da dobro procijenimo što je i koliko važno. Ne samo u kontekstu sadašnjeg trenutka već i jedne šire slike. I ne samo ušančeni u okvir vlastite zajednice.

A kada već govorimo o rođendanima (ako je to prikladna riječ), imat ćemo ove godine još jedan: 75 godina od osnutka *Hrvatske riječi*. One koja je čitateljima bila dostupna od 1945. do 1956. godine. I to je svojevrsna kronika jednog vremena, ljudi i događaja.

Z. V.

Kvota za studij na Veleučilištu u Vukovaru

Dekan Veleučilišta u Vukovaru *Lavoslav Ružička* **Željko Sudarić** sastao se s predstavnicima Hrvatskog nacionalnog vijeća u Subotici 25. siječnja i razgovarao o uvjetima studiranja na ovom Veleučilištu.

»Kako smo s državnim tajnikom iz Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonkom Milasom** potpisali ugovor o suradnji, a nakon toga dobili od našeg Ministarstva znanosti i obrazovanja dopusnicu, odnosno kvote za upis Hrvata izvan Hrvatske, došli smo se upoznati i prezentirati uvjete studiranja u Vukovaru. Veleučilište ima tri studijska programa – upravni studij, studij trgovine i studij fizioterapije te specijalistički studij – preventivna fizioterapija, ima oko tisuću studenata, imamo prekrasan novi Studentski dom *Leopold* sa 108 ležaja, gdje je svaka soba klimatizirana, ima svoju kuhinju i LCD i za naše mlade Hrvate iz izvan Hrvatske omogućit će se smještaj u njemu. Za sada smo aplicirali za pet mjesta po svakom studijskom programu i planiramo dovesti srednjoškolce u Vukovar da vide naše kapacitete. U Vukovaru imamo studente iz cijele Hrvatske i regije, a preko *Erasmus* programa nam

dolaze studenti iz EU i oni se kad dođu iznenade vrlo visokim standardom i kapacitetima za studiranje«, kaže dekan Sudarić.

Članica Izvršnog odbora HNV-a zadužena za obrazovanje **Margareta Uršal** kaže kako je njihov cilj školovanje stručnih kadrova.

»Mi želimo školovati stručne kadrove. Hoće li se oni nakon srednje škole školovati u Srbiji ili u Hrvatskoj to će odlučiti oni i njihove obitelji. Ukoliko se odluče za Hrvatsku, imaju dva modela: mogu se upisati preko državne mature i preko kvota. To su oni budući studenti koji nemaju hrvatsko državljanstvo, samo trebaju osigurati preko Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske potvrdu da su Hrvati. Na taj način mi se trudimo osigurati i onima koji nisu stekli državljanstvo da mogu upisati studije u Hrvatskoj i naravno nije nam cilj izvoziti mlade već da završe više i visoke škole i fakultete i da nam se vrate osposobljeni kao stručni kadrovi i da tu u zajednici pridonose razvoju.«

J. D.

Očitovanje predsjednika Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini Tomislava Žigmanova glede inicijative Saveza bačkih Bunjevaca

Najprije važno je istaknuti da ovu inicijativu o kojoj se u srbijanskom medijskom diskursu već neko vrijeme govori doživljavamo kao još jednu potvrdu postojećih nastojanja kontinuirane potrebe dodatnoga razbijanja hrvatskoga etničkog korpusa u Vojvodini. Nije novo da potreba razbijanja hrvatske zajednice, koja je svoj vrhunac dobila za vrijeme **Miloševićeva** režima, opstaje i danas i da se njome i dalje služe određene strukture i institucije kako bi oslabile hrvatsku manjinu. Dodatno sada brine što ova inicijativa dolazi od strane političkog subjekta koji ponekad djeluje s pozicije ideologije četništva.

Postavlja se pitanje zbog čega se inzistira na poništavanju jednog dokumenta koji (i pravni laici bi trebali znati) u svojoj biti nikada i nije bio obavezujući, niti je danas na snazi, jer je prestao važiti još za vrijeme popisa stanovništva 1971. Njegova irelevantnost danas je utoliko veća kada je Srbija ratificirala najvažnije dokumente na europskoj razini koji se izravno tiču ostvarivanja manjinskih prava. Inzistirati na poništavanju jednog krajnje marginalnoga dopisa iz 1945. u poslijeratnim godinama krajnje je nesuvislo jer za tako što i ne postoji pravna osnova i jedino se može tražiti njegova osuda, ali to onda dakako povlači i brojna druga pitanja. Ukoliko dođe do takve osude, postavlja se pitanje i hoće li srbijanske institucije pristupiti osudi svih totalitarnih režima uključujući i komunizam pa samim tim i osuditi progon preko stotinu hrvatskih intelektualaca u Vojvodini nakon sloma *Hrvatskog proljeća* koji je bio jedan od najvećih udaraca tadašnjega režima za hrvatsku zajednicu.

Istovremeno podsjećamo da su same srbijanske institucije u obvezi zadržati neutralnost kada je u pitanju etničko izjašnjavanje na što je obavezuju i međunarodni dokumenti kao što su mišljenja o provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, pa i mišljenja najrelevantnijih europskih eksperata u području zaštite manjina kao što je recimo **Reiner Hoffmann**, koji je u svojim izvješćima decidirano naznačio da su srbijanske institucije dužne zadržati strogu neutralnost po pitanju identitetskih pitanja onih Bunjevaca koji jesu dio hrvatskoga naroda i Bunjevaca koji svoje hrvatstvo niječu.

Tvrđnje čelnika zajednice Bunjevaca koji niječu svoje hrvatstvo u krajnjoj liniji se mogu promatrati i sa stajališta da proturječe i elementarnim antropološkim stajalištima. Tvrđnja da jedna ranjena zajednica kao što je hrvatska, koja se nalazi u fazi izgradnje vlastitih kapaciteta i resursa i koja se suočava s brojnim problemima, posjeduje kapacitete za asimilacijom druge zajednice može se tumačiti zlonamjernom čak i sukobljenom sa zdravom logikom. Ističemo i činjenicu da se neke izjave pojedinih čelnika zajednice Bunjevaca nehrvata, od kojih neki imaju i državljanstvo Republike Hrvatske, mogu tumačiti i kao antihrvatske jer javnim pozivima da se Hrvati u Vojvodini moraju odreći dijela svojega višestoljetnog naslijeđa i kulture i da većina Bunjevaca koji sebe smatraju dijelom suvremene hrvatske nacije nemaju pravo sebe smatrati Bunjevcima i tu kulturu njegovati, jesu u svojoj krajnjoj liniji manifestacija šovinizma spram Hrvata u Vojvodini.

Tomislav Žigmanov, predsjednik DSHV-a

Održana tribina Vojvođanskog fronta u Subotici

Na tribini Vojvođanskog fronta, održanoj 28. siječnja u Subotici, predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** je obrazložio zašto se ova manjinska stranka opredijelila za partnerstvo u savezu oko Lige socijaldemokrata Vojvodine. Kazao je kako je predsjednik Lige socijaldemokrata Vojvodine **Nenad Čanak** bio jedan od rijetkih koji je devedesetih godina imao hrabrost stati ispred kuća Hrvata »koji su bez ikakve krivnje jer nisu imali nikakve deficite u lojalnosti državi morali napuštati ove prostore«, nadalje kako je u vrijeme »vakta Nenada Čanka« u AP Vojvodini formirana NIU *Hrvatska riječ*, hrvatski jezik i pismo su uvedeni u službenu uporabu u pokrajinskim tijelima, pokrenuto je obrazovanje na hrvatskom jeziku, počela je izgradnja hrvatskih manjinskih institucija...

Ponovio je kako su Hrvati u Srbiji najomraženiji narod i kako se prema Hrvatskoj u Srbiji izgrađuje stalna politika ekscesa i napetosti. »Mi hoćemo tome stati na kraj i ne pristati. Ne želimo na bilo koji način biti zapreka ili smetnja u Srbiji njezinom prosperitetu nego naprotiv davati svoje prinose. Isto tako želimo da odnosi u regiji ne budu u funkciji stvaranja napetosti radi dobijanja nekih unutarnjih dobitaka u Srbiji nego naprotiv da se otvorena pitanja koja u Srbiji postoje razriješe na način da Srbija može biti članicom EU. Mi tu možemo dati svoje prinose«, kazao je.

Istaknuo je kako Hrvati žele biti ravnopravni građani: »nema nikakve deficite lojalnosti, ali ne možemo se miriti s činjenicom da u gradu u kojem živimo druge nacionalnomanjinske zajednice imaju svoja kazališta, prosvjetne i obrazovne institucije, da je najslabija komunalna struktura u mjestima gdje pretežno žive Hrvati, da u javnim službama nema Hrvata. To su akti diskriminacije koje mi kao građani ne zaslužujemo. Ne želimo biti moneta za potkusurivanje u srpsko-hrvatskim odnosima niti onaj razlog da određene beneficije na unutarnjepolitičkom planu netko dobiva zato što će nas imenovati kao instrumente Zagreba, kao one koji pridonose zaprečavanju razvoja i prospe-

riteta Srbije, kao one koji ne žele zajednici u kojoj žive bilo kakvo dobro. Naprotiv, usprkos svim negativnim politikama koje se spram nas vode, svim nepovoljnostima mi svjedočimo suprotno. Ovdje smo svoji na svome i hoćemo punu integraciju u srbijsko društvo«, poručio je Žigmanov. Na koncu, kazao je i kako žele i Vojvodinu u punom kapacitetu Vojvodine u zakonodavnom, izvršnom i sudskom segmentu vlasti kao i svoju imovinu i izvorne prihode te da upravlja svojim resursima.

Na tribini su govorili i dugogodišnji član LSV-a **Stipan Stipić**, predsjednik Vojvođanske partije **Aleksandar Odžić**, predsjednik Crnogorske partije, koja je također potpisnica Memoranduma o budućnosti Vojvodine, **Nenad Stevović** i predsjednik političkog savjeta LSV-a **Dušan Jakovljević**.

Jakovljević je kazao kako njegov odgovor na pitanje »zašto Vojvodina« glasi »zato što ja tako hoću. Tko sam ja Dušan Jakovljević. Točka. Ne pripadnik neke stranke, ne pripadnik neke nacionalne zajednice, ne pripadnik neke crkve nego građanin koji je nositelj suvereniteta i koji to hoće. Moj prijedlog je da svi to uradite – ja ime i prezime – hoću Vojvodinu. E onda ćemo uspjeti nešto uraditi, a ja sam siguran da Vojvođani to mogu kazati. Centralizam koji će uništiti i Vojvodinu i Srbiju se na moju veliku žalost ne boji Vojvođanskog fronta, ali se izraženo boji slobodnog autonomnog građanina koji je u stanju reći 'ja tako hoću'. Vojvođani su u stanju reći: 'ja tako hoću', poručio je Jakovljević.

Stevović je citirao riječi Aleksandra Odžića kako »Vojvođanski front nije koalicija rogova u vreći gdje se ne zna gdje je lijevo a gdje desno, već je to koalicija političkih subjekata koji dijele iste vrijednosti. Zato je potreban VF da sabira, okuplja svu onu pozitivnu energiju koja će dovesti do promjena prvo u Vojvodini, a onda te promjene da zapljusnu čitavu Srbiju«, kazao je Stevović i istaknuo kako su »tu i partije nacionalnih zajednica ali i građanska, liberalna, socijal-demokratska Vojvodina, nevladin sektor i svi oni koji vide bolju i ljepšu Vojvodinu«.

J. D.

Rođendan tjednika *Hrvatska riječ* – 17 godina

Na korak do punoljetstva

Prije 17 godina, 31. siječnja 2003. godine, izišao je prvi broj obnovljenog informativno-političkog tjednika *Hrvatska riječ*. Tada su se Hrvati u Srbiji pridružili drugim manjinskim zajednicama koje imaju tjednike na svome materinjem jeziku. S današnjim, izašlo je 876 brojeva *Hrvatske riječi*.

Novinsko-izdavačka ustanova *Hrvatska riječ* prva je profesionalna institucija Hrvata u Srbiji, a osnivač ustanove je bila Skupština AP Vojvodine 2002. godine, koja je svoja osnivačka prava 2004. godine prenijela na Hrvatsko nacionalno vijeće, dok je financiranje tjednika ostalo iz pokrajinskog proračuna.

Podsjetili smo se tih davnih dana u razgovoru s profesorom historije **Kalmanom Kuntiće**m koji kaže kako mu se čini kao da je još jučer držao prvi broj obnovljene *Hrvatske riječi*.

Kuntić: »Razlog za radost«

»Tome su naravno prethodila nastojanja dijela intelektualaca hrvatske nacionalnosti za ponovnim pokretanjem lista, koji je bio jedna od žrtava jezične unifikacije, odnosno kulturne asimilacije Hrvata u socijalističkoj Srbiji. Isti su se procesi događali diljem onovremene Federativne Narodne Republike Jugoslavije, koja je priznavala manjinska prava takozvanim narodnostima, ali ne i konstitutivnim narodima unutar svake od republika, kada su oni bili u manjinskom položaju. Dakle, najveći dio posla na pokretanju lista obavili su kulturni djelatnici **Lazar Merković, Milovan Miko- vić, Tomislav Žigmanov** i drugi, a ja sam kao tadašnji pokrajinski zastupnik Hrvatskog narodnog saveza izabran na prijedlog Demokratske opozicije Srbije za Vojvodinu, dobio zadaću pokrenuti inicijativu za obnovu lista, što je nakon nekih godinu i pol urodilo plodom«, kaže Kalman Kuntić, jedan od najzaslužnijih za realizaciju ideje osnutka *Hrvatske riječi*.

»Uvijek ima onih koji misle kako bi bolje radili i uređivali novine, pa bi moguće i Kalman Kuntić pozivajući se na vlastito, doduše kratko novinarsko iskustvo, ponešto dodao ili oduzeo, ali objektivno govoreći, mislim da je *Hrvatska riječ* ozbiljan tjednik, koji ispunjava vlastitu prvenstvenu ulogu, pravovremenog, objektivnog i točnog informiranja javnosti, ali i nacionalno-kulturnu i kulturno-prosvjetnu misiju, posebno kada listu pridodamo mjesečne dodatke *Hrcko* i *Kužiš?* Treba li bolji razlog za radost? *Hrvatska riječ* je manjinski medij koji sukladno vlastitoj periodici, objektivno informira javnost o najznačajnijim događajima ili procesima u zajednici kojoj se obraća, koji pri tome ima lektorski središte tekstove, dobru grafiku, te spektar informativnih sadržaja namijenjen mladima i onima manje mladim, pri tome je namijenjen zainteresiranima za politiku, kulturu, gospodarske prilike, i četvrto; ispunjava misiju zbog koje postoji i zbog čega se izdvajaju novci iz pokrajinskog proračuna. Što se tiče grafike, mislim da imate najbolji dizajn među sličnim tjednicima.«

U razgovoru o medijima s Kuntiće, jedno od pitanja je bilo i sljedeće: je li danas najznačajnija valuta – informacija?

»Informacija, bilo kao vijest ili skup urednički uređenih vijesti, odnosno masmedij, jest jedno od skupljih dobara. Je li proizvodnja vijesti proporcionalno vrednovana ili ne, ponajbolje znaju uposlenici u medijskim kućama. Danas je, nažalost, novinarska profesija podcijenjena, o čemu zorno svjedoči činjenica kako svršeni studenti žurnalistike traže posao kao PR stručnjaci u tijelima javne vlasti, uprave ili privrednim društvima, a posao u medijima doživljavaju kao privremen. Pridodamo li tome činjenicu kako se većina, poglavito mainstream medija, transformirala iz, kako Vi kažete, najznačajnije monete u monetu za potkusurivanje, za obračun s drukčije mislećima ili za obično prenošenje priopćenja centara moći, mislim kako deviza iz Vašeg pitanja ne stoji, pod uvjetom da nam je na pameti istinita informacija, a ne oktroj, ultimativni zahtjev, spin informacija, haranga ili paskvila.«

Kuntić naglašava kako niti jedan manjinski list u Srbiji, pa tako ni *Hrvatska riječ*, ne može opstati ili imati zavidnu kvalitetu, što podrazumijeva dovoljan broj uposlenika i riješene tekuće troškove, bez podrške iz proračuna.

»Tisak je u krizi na globalnoj razini, a na iznimno malim tržištima kao što je ono u Srbiji i drugim zemljama u okruženju nemoguće je biti nakladnik ako nemate izravnu ili neizravnu državnu pomoć ili neki drugi priljev sredstava izvan vlastitih komercijalnih prihoda. Priče o racionalizaciji troškova ili povećanju naklade ne piju vodu ni na nacionalnoj razini, a pogotovo ne ako govorimo o desetak tisuća potencijalnih čitatelja.«

Žigmanov: »Postignuće nije malo«

S prvim predsjednikom Privremenog upravnog odbora NIU *Hrvatska riječ* Tomislavom Žigmanovim razgovarali smo o njegovoj ulozi kada se osnivala ova prva profesionalna institucija Hrvata u Vojvodini 2002. godine.

»Bila je relativno značajna i sadržajima dosta bogata! Bio sam među pokretačima inicijative za osnutak Novinsko-izdavačke ustanove *Hrvatska riječ*, suautorom sam sadržaja inicijativnoga dokumenta kojim je pokrenuta inicijativa, koordinirao sam glavne aktivnosti glede poduzimanja potrebnih radnji i izrade dokumenta za osnutak iste s mjerodavnim odborom Skupštine AP Vojvodine za informiranje na čelu s pokojnim **Dorđem Subotićem** te s tadašnjim našim zastupnikom Kalmanom Kuntiće, bio sam izabran za predsjednika Privremenog upravnog odbora NIU *Hrvatska riječ*, koji je imao zadaću realizirati sve radnje koje su bile nužne kako bi se pojavio tjednik – riječ je o poslovima konstitucionalizacije ustanove, institucionalne izgradnje, osiguranja financijskih sredstava, kadrovskog ekipiranja... Sve je to učinjeno za devet mjeseci predanog i posvećenog rada većine članova PUO-a.«

Žigmanov naglašava da se u povodu rođendana tjednika trebamo veseliti, te da tjednik donosi svakog petka osim informacija i komadiće radosti.

»Trebamo se veseliti zbog rođendana tjednika. Višekratno zbog višestrukih razloga! Jer, postignuće nije malo: očitujemo se kao za-

jednica sposobna za realizaciju tako složene zadaće, osvojili smo prostor za kroničarenje vlastitosti i samotematiziranje onoga što pripada hrvatskoj zajednici ušlijebljenoj u danu vojvođansku, to jest srbijansku društvenu zbilju, ostvarujemo kontinuirano 17 godina pravo na informiranje na materinskom jeziku, iskazujemo putem nje svoje nade i zebnje, vode se razgovori o prijedporima u sadašnjosti i planovima za budućnost... Stoga i radosti ne bi trebalo manjkati, napose u vremenima kada tjednik odgovara na zadaće svoje misije – uz pravodobno i objektivno informiranje, zalagati se i braniti javni interes Hrvata u Vojvodini.«

Odgovarajući na pitanje: je li danas najznačajnija valuta – informacija, Žigmanov kaže kako jest, ali samo ako je pravodobna, istinita i cjelovita!

»Ako je takva, onda je valutna! Jer, sjetimo se temeljne misije medija – oni moraju biti zrcala zbilje! Kao takvi, oni omogućuju posjedovanje objektivne slike svijeta u kojem čovjek živi, što čovjeku građaninu onda omogućuje racionalnost u prosudbama i donošenjima odluka. Ako su, pak, informacije suprotnih značajki od gore spomenutih, onda je na djelu ne samo i ne toliko izostanak ostvarenja misije medija, već prostor u javnosti koji je 'zamašljen', gdje onda oni koji raspolažu moćima mogu lako a mnogovrsno loviti u mutnome zarad ostvarivanja svojih sebičnih osobnih interesa koji su suprotni općem dobru... Na žalost, i ovakva iskustva smo bili u prilici registrirati.«

Jedno od pitanja u razgovoru je bilo ispunjava li ovaj tjednik misiju koju neovisni manjinski medij treba imati i je li prepoznatljiva koncepcija tjednika *Hrvatska riječ*?

»Na žalost, nije uvijek! Bilo je razdoblja u proteklih 17 godina kada je naš tjednik *Hrvatska riječ* bio daleko od ideala zrcala zbilje, već je služio za jednostrano i tendenciozno informiranje koje je pogodovalo određenim krugovima u hrvatskoj zajednici te pomalo sličio na topuz s kojim se udaralo po 'neprijateljima'. Sjećamo se i vremena kada se u *Hrvatskoj riječi* tek hladno i bez većeg

interesa kroničarilo ono što se u hrvatskoj zajednici na manifestativnom planu događalo, uz prevagu informacija s pojedinih dijelova teritorija, te kada je bila ekskluzivnim prostorom za očitovanje privilegiranih osobnosti, s 'feljtonima' koji su trajali godinama. No, pamtimo i razdoblja kada je tjednik *Hrvatska riječ* bila ono što bi i trebala biti – medij koji pravodobno, cjelovito i objektivno informira građane na hrvatskome jeziku o svemu što je važno za Hrvate u Vojvodini, s posebnim senzibilitetom za one događaje koji se njih neposrednije i značajnije tiču, što gdje uključuje i angažiranost novinara glede zalaganja za ostvarenje ili za obranu javnog interesa ovdašnjih Hrvata. Radujem se što se tomu tako sada stremi.«

O dizajnu tjednika Žigmanov kaže kako je suvremen, prijemčiv a tako onda i dopadljiv!

»Ali, kao i svugdje, ima prostora za napredovanje, napose u dijelu vizualnih sadržaja koji prate tekst te njihovu uklopljenost u organizaciju kompozicijske strukture stranice.«

O misiji koju neovisni manjinski mediji trebaju imati, politolog **Duško Radosavljević** kaže kako je generalni stav da u Srbiji nema nezavisnih medija, pa tako ni u sferi manjinskih medija.

»Kopirajući loša iskustva iz okruženja koje je država uspostavila, i manjinske samouprave su kreirale takve novine – svega pomalo, začinjeno manjinskom politikom, folklorom i s previše crkvenih sadržaja, gdje se ponekad probijaju dobri profesionalni sadržaji, ali to je malo da bi ti mediji bili praćeni, široko uvažavani, te pokrenuli zbiljsku raspravu o potrebama nacionalne zajednice, kao i o potrebama uspostave novih, kvalitetno drugačijih društvenih odnosa u cijeloj državi. Umjesto toga imamo pisanja sa zadržkom, jer treba udovoljiti volji 'dvaju' gospodara: države i nacionalnog vijeća. Svaki hrabri iskorak treba pozdraviti, ali oni su zbilja rijetki.«

Na korak smo do punoljetsva, a na čitateljima je da prosude u kojoj mjeri ispunjavamo sve ono što spada u zadatke jednog manjinskog medija.

Zvonko Sarić

Desetljeće objavljivanja *Službenog lista Autonomne Pokrajine Vojvodine* na hrvatskom jeziku

Tko ga čita?

Propis o službenoj uporabi hrvatskog jezika u tijelima AP Vojvodine, koji je utvrđen Zakonom o službenoj uporabi jezika i pisma i Statutom AP Vojvodine, rezultirao je i odredbom o objavljivanju službenoga glasila u kojem se objavljuju pokrajinski propisi i drugi akti. Tako je 28. siječnja 2010. godine objavljen prvi broj *Službenog lista AP Vojvodine* na hrvatskom jeziku i od tada se on objavljuje redovito.

Nakladnik ovoga glasila je Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionane manjine – nacionalne zajednice. Za potrebe njegovoga objavljivanja, imajući u vidu da se objavljuje i na srpskom, mađarskom, slovačkom, rumunjskom i rusinskom jeziku, ovo tajništvo ima na raspolaganju prevoditeljsku službu. Ona, doduše tek 2003. godine, dobija sadašnji prevoditeljski odjel za hrvatski jezik, koji je ustrojen u okviru Odjela za prevođenje i lektoriranje tekstova. Šest godina kasnije tadašnjim propisima o službenoj uporabi hrvatskoga jezika (od 2002. do 2009. je bio u uporabi samo u radu Skupštine Vojvodine) dodaju se poslovi pripreme *Službenog lista* za izdavanje na hrvatskom jeziku. Na svim prevoditeljskim poslovima s hrvatskog i na hrvatski u pokrajinskim tijelima uprave od tada do današnjega dana radilo je ukupno šestero prevoditelja: **Vesna Rašetić** (prije 2010.), **Ankica Jukić-Mandić** (od 2010. do 2016.), **Mato Groznica** (od 2016. do danas), **Stojanka Josipović** (od 2017. do danas) i **Ines Perković** (od 2018. do danas). Budući da prevoditeljska služba nije nikada imala lektora za hrvatski jezik, prevoditelji jedni drugima lektoriraju tekstove.

Skraćivanje – smanjenje prava na informiranje?

Misija *Službenog lista* relativno je jednostavna. Definirana je propisima koje je donijela Skupština Vojvodine. U općem dijelu se objavljuju opći akti koje je donijela Skupština Vojvodine, Pokrajinska vlada, pokrajinska tijela uprave i druga tijela i organizacije. Poseban dio sadrži pojedinačne akte pokrajinskih tijela, a oglasni dio oglase, natječaje, javne pozive, oglašavanje nevažećih isprava i slične objave. Do 2017. godine svi ovi dijelovi objavljivali su se na svih šest jezika na kojima izlazi *Službeni list*, no od lipnja te godine ova tri dijela ima samo inačica *Službenoga lista* na srpskom, dok izdanja na manjinskim jezicima objavljuju samo opći dio. To je bila rijetka prilika kada je *Službeni list* uopće dospio do interesa javnosti. Iako je Pokrajinski odbor Demokratske stranke tada priopćio da »ovakvo rješenje predstavlja umanjeње prava nacionalnih zajednica na informiranje na svom jeziku«, uz primjedbu da »pripadnici nacionalnih zajednica neće više biti u mogućnosti čitati tekstove natječaja Pokra-

jinske vlade na svom jeziku«, pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine/zajednice **Mihály Nyilas** kaže da nije tako.

»Kapaciteti Odjela za prevoditeljske poslove našeg Tajništva bili su (a i sada su) nedostatni za prevođenje cjelokupnog *Službenog lista* u opsegu u kojem je to rađeno do 2017. Zbog malog broja uposlenih koji rade na navedenim poslovima, godinama unatrag postojalo je kašnjenje s prijevodom *Službenog lista* na jezike nacionalnih manjina/zajednica, te osnovna ideja, a i pravo, a to je informiranje nacionalnih manjina, nisu bivali ostvareni. Ovakvom promjenom omogućeno je da se prevođenjem općeg dijela *Službenog lista* smanji opseg prevođenja i to tako da svi opći akti pokrajinskih tijela budu prevedeni na jezike nacionalnih manjina, neposredno prije ili nakon njihova usvajanja. Na ovaj način se pripadnicima manjina u punom opsegu osigurava ostvarivanje njihovog prava na obavješćavanje i informiranje o općim aktima na njihovom jeziku«, kaže Nyilas.

Iako je Demokratska stranka aludirala da se promjenom načina objavljivanja iz 2017. krše Ustav Srbije i Statut Vojvodine, Nyilas tvrdi upravo suprotno.

»Ovo nije dovelo do smanjenja prava nacionalnih manjina već naprotiv – omogućilo je da pravo na informiranje, koje je do tada bilo ostvarivo samo djelomice, uz ogromne zaostatke te faktički i nije bilo ostvareno, sada bude ostvareno za opće akte u punom opsegu«, kaže Nyilas.

Službeni list ima svoje uredništvo. Odgovorni urednik od 2010. do 2012. bila je **Ksenija Jovanović**, a od 2012. do danas to je **Dijana Katona**. U d.o.o. *Magyar Szó*, gdje se ova tiskovina tiska, odgovorna urednica je **Ljiljana Grnja**.

Uvjeti rada prevoditelja

Povijest *Službenog lista* na većinskom jeziku traje već 75 godina. Prvi broj je objavljen 1. svibnja 1945. godine temeljem odluke o privremenoj organizaciji i djelokrugu rada Narodno-oslobodilačkih odbora na teritoriju Vojvodine. Sudbina njegovih izdanja na manjinskim jezicima pratila je procese ozvaničenja prava tadašnjih »narodnosti« (termin iz Statuta Vojvodine iz 1963.) na službenu uporabu njihovih jezika. Prevoditeljska služba na pokrajinskoj razini utemeljena je 1968. godine, a 22. veljače 1969. godine su objavljena prva izdanja *Službenog lista* na mađarskom, slovačkom, rumunjskom i rusinskom jeziku, uz izdanje na tadašnjem srpskohrvatskom/hrvatskosrpskom. Tek prije 50 godina, sazrijevanjem svijesti o značaju prevođenja za svakodnevni rad pokrajinske administracije, Prevoditeljska služ-

SLUŽBENI LIST

AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE

<p>„Službeni list APV“ Izlazi po potrebi, na šest jezika: srpskom, mađarskom, slovačkom, rumunjskom i hrvatskom. Rukopisi se ne vraćaju: - Oglasi po cjeniku</p>	<p>Novi Sad 28. siječnja 2010. Broj 1 Godina LXVI</p>	<p>Godišnja pretplata 4.900 dinara - Rok za prigovore 15 dana. - Redakcija i administracija: Novi Sad, Vojvode Mišića 81. YU ISSN 0353-8427 COBISS.SR-ID 17426178 email: sl.listapv@magyarszo.com</p>
--	--	---

1.

Na temelju članka 21. točka 2. Statuta Autonomne Pokrajine Vojvodine ("Službeni list APV" broj 17/91.), Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine, na sjednici održanoj 09. prosinca 2009. godine, d o n i j e l a j e

„Odluka o osnutku Zavoda za antirabičnu zaštitu – Pasterov zavod, Novi Sad“.

Članak 2.

U članku 1. i 2. riječi: „Luj Paster“, zamjenjuju se riječima:
„ – Pasterov zavod, Novi Sad“.

ba dobija ovlaštenja slična današnjima – da bude servis ne samo Skupštine Vojvodine već i pokrajinskih tijela uprave, te službi, zavoda i organizacija kojima je Pokrajina utemeljitelj.

Prigodom proslave pola stoljeća rada Prevoditeljske službe u AP Vojvodini, prije dvije godine, njezin današnji ravnatelj dr. **Miloš Zubac** u publikaciji posvećenoj jubileju naglasio je da je »jedan od ključnih prevoditeljskih poslova u skupini za manjinske jezike prevođenje brojeva *Službenog lista* sa srpskog na jezike u službenoj uporabi u tijelima pokrajinske uprave«. Spominjući vrlo vidljive posljedice nedostatka novih uposlenika on je rekao:

»Prevoditelji većinom i danas sjede u istim skupštinskim prostorijama kao i u prošlom stoljeću, s tom razlikom što se više ne radi u prostorijama bez dnevne svjetlosti; onedavno je uveden učinkovit sustav klimatizacije, stručna literatura se obnavlja i koriste se stručni računalni programi za prevođenje, obradu dokumenata i pravljenje terminološke baze podataka.«

A prevoditelji imaju ogroman zadatak prilikom izdavanja ovoga pravnoga glasila. Odgovorni urednik u ime nakladnika priprema nalog za tiskanje na srpskom jeziku koji sadrži popis akata koji se trebaju objaviti u *Službenom listu* i njihov redoslijed i šalje ga istovremeno u uredništvo i kod prevoditelja na jezike koji su u službenoj uporabi. Nakon prijevoda materijali se šalju u d.o.o. *Magyar Szó* na pripremu i tiskanje.

Za razmišljanje

Nekoliko činjenica koje su relevantne za *Službeni list* na hrvatskom jeziku trebale bi biti povod za razmišljanje. Ako se, naime, uzme cjelokupni materijal koji proizlazi iz rada Skupštine Vojvodine, a koji se prevodi na hrvatski jezik, te od kojeg dio biva objavljen u *Službenom listu*, procjena je nadležnog Pokrajinskog tajništva da oko 70% radnoga vremena prevoditelja na hrvatski jezik biva posvećeno isključivo poslovima pripreme *Službenog lista*. Ipak, naklada *Službenog lista* na hrvatskom jeziku je u 2019.

bila samo 30 primjeraka po broju, pri čemu je broj pretplatnika bio samo pet! Možda činjenica da su svi brojevi dostupni odmah nakon objavljivanja i u elektroničkoj inačici doprinosi manjem interesu za tiskanu, no nakladnik nema uvida u to koliko se elektronička inačica uopće čita.

S druge strane, svi pretplatnici su pravne osobe: pokrajinska tijela i institucije. Ni jedna od institucija niti političkih organizacija koje neposredno ostvaruju manjinska prava Hrvata u Srbiji nije pretplatnik tiskanog izdanja *Službenog lista* niti ga koriste, osim u vrlo rijetkim slučajevima. U razgovoru s njihovim predstavnicima saznali smo da je razlog tome činjenica da se u svakodnevnom poslovanju i pravnim postupcima u ovim institucijama (ZKVH, NIU *Hrvatska riječ* i DSHV) primjenjuju uglavnom propisi na republičkoj razini, koji su sadržani u *Službenom glasniku Republike Srbije*, te da u rijetkim slučajevima kada je potreban uvid u pokrajinske odluke to čine uvidom u internetsko izdanje *Službenog lista*. Izuzetak od ovoga je Hrvatsko nacionalno vijeće, čiji Odbor za obrazovanje, kako nam je potvrdila predsjednica Odbora **Margareta Uršal**, češće koristi pravne propise koje sadrži *Službeni list*, budući da je sektor obrazovanja djelomice decentraliziran i stanoviti broj nadležnosti se nalazi na pokrajinskoj razini, pa su i relevantne odluke (primjerice o imenovanjima, o školskom kalendaru...) brojnije.

Gesta ravnatelja škola u kojima se izučava hrvatski jezik, lokalnih samouprava u kojima je on službeni na cijelom teritoriju ili u pojedinim naseljima (te institucijama kojima su one osnivatelji), ureda javnih bilježnika koji se bave, među ostalim, ovjerama i dokumenata na hrvatskom jeziku te uredima službenih tumača s/na hrvatski da budu pretplatnici na *Službeni list APV* bila bi značajan poticaj ovoj daleko najopsežnijoj periodici na našem jeziku u Srbiji i jedinoj iz područja pravne prakse. Samo su tijekom 2019. godine tiskana 53 broja, na ukupno 3.190 stranica.

Marko Tucakov

Usporedba: obrazovanje Hrvata i Slovaka u Vojvodini

Isti broj, različite potrebe

»U odjel na slovačkom, mađarskom i drugom jeziku nacionalne manjine u Vojvodini neće sigurno ući profesor koji ne zna taj jezik, ali u odjel na hrvatskom, zbog sličnosti jezika hoće. Zbog toga nama treba školski centar«, kaže Uršal

Osnivanje odgojno-obrazovnog centra na hrvatskom jeziku u Subotici Hrvatsko nacionalno vijeće vidi kao potrebu prvenstveno kako bi se podigla kvaliteta dosadašnje nastave na ovom manjinskom jeziku, no na tom putu nailaze na brojne prepreke. Opravdavanje potrebe glavni je razlog zbog kojega Grad Subotica još uvijek nije odobrio osnivanje takve jedinstvene ustanove za Vojvodinu koja bi se sastojala od vrtića, osnovne i srednje škole, zbog čega smo istražili zašto Slovaci, nacionalna manjina koja je po brojnosti gotovo jednaka s Hrvatima, nemaju jedan ovakav centar, a imaju daleko veći broj djece u obrazovnom sustavu. Također, razgovarali smo i s predstavnicima najbrojnije nacionalne manjine u državi, Mađarima, koji imaju dvije srednje škole na mađarskom te su u procesu osnivanja i vrtića na materinskom jeziku.

Sličnost jezika – nedostatak

U aktualnoj školskoj godini broj djece koja predškolski program, osnovnu i srednju školu pohađaju na slovačkom jeziku je blizu četiri tisuće, dok je kod Hrvata ta brojka čak sedam puta manja – oko 550 učenika.

Predsjednica Odbora za obrazovanje HNV-a **Margareta Uršal** kaže kako bi Slovacima bilo nemoguće osnovati školski centar, jer im je obrazovni sustav disperziran po Vojvodini, dok je kod Hrvata slučaj da je većina odjela koncentrirana u Subotici. Osim razlike u prostornom rasporedu, Uršal navodi i, u ovom slučaju, problem sličnosti srpskog i hrvatskog jezika zbog kojega često nastavu na hrvatskome predaju nastavnici koji ne govore taj jezik, s čime se ne susreću Slovaci ili Mađari.

 Gimnazija *Ján Kollár*, Bački Petrovac

FOTO: Backapalankavesti.com

»Sličnost srpskog i hrvatskoj jezika je u mnogo čemu prednost, ali u slučaju nastavnog kadra koji predaje na hrvatskome pokazao se kao nedostatak. Često u odjelu u kojemu se nastava treba izvoditi na hrvatskome jeziku rađe nastavnici koji predaju na srpskom ili koriste srpski udžbenik te dolazimo u situaciju da nekada imamo samo prividnu nastavu na hrvatskom, a ona je u biti na srpskom. Kada bismo imali školski centar, bilo bi nam potrebno dva nastavnika iz nekog predmeta, a ne pet koliko ih sada ima u nastavi na hrvatskome te bismo onda mogli odabrati one koji zaista i govore hrvatski jezik – one koji su završili fakultete u Hrvatskoj i nostrificirali diplome u Srbiji. Slovaci nemaju potrebu za time, jer imaju čak četiri osnovne škole u kojima su profesori koji izvode nastavu samo na slovačkome. U odjel na slovačkom, mađarskom i drugom jeziku nacionalne manjine u Vojvodini neće sigurno ući profesor koji ne zna taj jezik, ali u odjel na hrvatskom, zbog sličnosti jezika, hoće. Zbog toga nama treba školski centar«, kaže Uršal.

Iz HNV-a ističu i kako bi osnivanje centra Vijeću, ali i Gradu i Ministarstvu prosvjete, donijelo smanjenje troškova jer bi se manje sredstava izdvajalo za prijevoz učenika, nastavničke plaće, pojednostavila bi se organizacija ekskurzija, podjela lektira iz Hrvatske, didaktičkog materijala itd., jer bi sve bilo na jednome mjestu.

Raste broj predškolaca

Za razliku od hrvatske nacionalne manjine, koja bilježi porast upisane djece u hrvatske odjele, **Svetlana Zolnjan** zadužena za obrazovanje iz Nacionalnog savjeta slovačke nacionalne manjine kaže da je glavni izazov s kojim se susreću smanjenje broja djece koja pohađaju nastavu na slovačkom jeziku, što pokušavaju spriječiti otvaranjem novih odjela u srednjoj školi. Ipak, Zolnjan kaže da je za predškolski program na slovačkom iz godine u godinu sve veća zainteresiranost, kao i za pohađanje predmeta Slovački jezik s elementima nacionalne kulture.

»Kada su u pitanju predškolske ustanove, u 11 lokalnih samouprava realiziramo nastavu na slovačkom jeziku. Većina je u jednojezičnim skupinama, a nešto malo ima i bilingvalnih. Broj ove djece je više od tisuću i on raste svake godine (...) U 17 osnovnih škola se nastava izvodi u odjelima na slovačkom jeziku. Četiri škole su jednojezične, gdje se nastava u školama organizira isključivo na slovačkom jeziku, a ostale škole su dvojezične i trojezične (slovački, mađarski i srpski).

U nekim školama postoji i nastava od prvog do četvrtog jezika na slovačkom, a dalje nastavu nastavljaju na srpskom uz izuzetak da kao materinji ne uče srpski nego slovački. Tada se razred razdvaja na dva dijela, u ovisnosti kome je koji materinji jezik – srpski ili slovački. Broj učenika je oko 2.500 i on opada iz godinu u godinu. U malim sredinama se najčešće pristupa kombiniranim odjelima«, kaže Zolnjan.

Srednjoškolsko obrazovanje na slovačkom jeziku pohađa 450 učenika u srednjoj medicinskoj školi u Novom Sadu, gimnaziji u Kovačici te gimnaziji u Bačkom Petrovcu u sklopu koje se odvija i škola za kuhara.

Iako nemaju srednju školu u kojoj se nastava odvija samo na slovačkom, gimnazija Jána Kollára u Bačkom Petrovcu koja je

prošle godine obilježila stogodišnjicu od svog osnutka predstavlja povijesnu jezgru njihova obrazovanja te ustanovu čiji je osnivač Slovačko nacionalno vijeće i Autonomna Pokrajina Vojvodina.

Trenutačno ima 14 odjela od kojih su samo četiri na srpskom, a ostali su na slovačkom. Osim gimnazijskog programa, u školi se odvija i nastava za kuhara. V. d. ravnateljice škole **Jarmila Vrbovski** kaže da je opremljenost škole na visokoj razini te da su poznati i po brojnim sekcijama. I pored toga, broj učenika opada, naročito na slovačkom nastavnom jeziku, što pripisuje odljevu obitelji u zemlje Europske unije, najčešće u matičnu im Slovačku.

Kako bi bila omogućena srednjoškolska nastava na slovačkom i učenicima iz drugih dijelova Vojvodine i Srbije, u dvorištu škole izgrađen je 1997. godine učenički dom sa smještajnim kapacitetom za 80 osoba.

Vrbovski kaže da su gradnju i opremanje doma financirale i Srbija i Slovačka.

»Osim soba za spavanje, imamo dvoranu za dnevni boravak, kuhinju s velikom trpezarijom, radnu sobu za odgojitelje, kabinet za upravnika, veliki hol za organiziranje raznih manifestacija, posebnu sobu za odgojitelje za noćni rad, sportske terene na otvorenom zajedničke s gimnazijom – za mali nogomet, tenis, košarku, odbojku, dvije dvorane za tjelesni odgoj – velika (košarka, odbojka) i mala dvorana (sprave za gimnastiku), teretana«, kaže Vrbovski.

Dvije gimnazije na mađarskom

Kao najbrojnija manjinska nacionalna zajednica, Mađari imaju i najviše učenika i najrazvijeniji sustav obrazovanja na materinskom jeziku.

Osim mogućnosti predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanje u postojećim odgojno-obrazovnim institucijama Vojvodine, od 2003. godine ima i dvije gimnazije (u Subotici i Senti) osnovane na inicijativu Mađarskog nacionalnog vijeća (MNV) u kojima se nastava izvodi isključivo na mađarskom jeziku.

»Osnivanjem ovih gimnazija mađarska nacionalna manjina je dobila mogućnost da u institucionalnom obliku vodi računa o talentiranim učenicima u područjima matematike, informatike, filologije i likovne umjetnosti«, navode iz MNV-a.

Također, MNV inicijator je i osnivanja predškolske ustanove isključivo na mađarskom jeziku u Subotici za koju je kupljena parcela prošle godine.

»Trenutačno je u tijeku izrada planova i pribavljanje potrebnih građevinskih dozvola, a pravno uobličavanje same ustanove će slijediti tek u kasnijoj fazi ovog složenog procesa. Pitanje uvrštavanja ove buduće ustanove u mrežu javnih predškolskih ustanova Grada Subotice također ostaje otvoreno: tek slijede dogovori na osnovu kojih će biti odlučeno hoće li ova buduća ustanova funkcionirati kao javna ustanova (kao takva uvrštena u mrežu javnih predškolskih ustanova) ili privatna ustanova«, poručuju iz MNV-a.

J. D. B.

Dr. sc. Dušan Spasojević, politolog

Beograd je i problem i rješenje

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Docent na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu dr. sc. **Dušan Spasojević** u javnosti i medijima je prisutan sve češće s analizama aktualnih društvenih i političkih procesa. Sljedećeg tjedna mu izlazi iz tiska nova knjiga u koautorstvu s prof. dr. sc. **Zoranom Stojiljkovićem** o organizaciji i ideologiji političkih partija u Srbiji, a do sada je objavio više znanstvenih radova. Njegovo polje znanstvenog interesa je politička sociologija, predmet koji, uz predmete kao što su suvremena država, partije i politički sustavi, politička i civilna strategija promjena, politički život Srbije, političke partije i ideologije, parlamentarizam i modeli demokracije predaje na FPN-u.

U do sada objavljenim radovima se bavio temama kao što su: je li populizam neizbježan sastojak politike u Srbiji, ili kako internu stranačku demokraciju učiniti mogućom, socijalni rascjepi, izbor-

na ponuda i ideološko profiliranje stranaka i mnogim drugima, u kojima pokušava znanstvenim pristupom osvijetliti aktualne političke procese koji se često čine kaotičnim, neuhvatljivim i teško shvatljivim. S dr. sc. Dušanom Spasojevićem razgovarali smo o temama koje zaokupljaju javnost i medije, a koje će određivati ne samo izbore koji će na proljeće biti održani u Srbiji već određuju i našu stvarnost bez obzira na to zanimaju li nas politika i političke teme ili ne.

Što je suština smanjivanja cenzusa s pet na tri posto na republičkim i lokalnim izborima koji predstoje?

Suština izmjene zakona jest da se u parlament uvede više lista i da se motivira da na izbore iziđe više lista ili stranaka jer bi po sadašnjem cenzusu, osim liste socijalista, naprednjaka i nekoliko manjinskih lista samo još jedna ili dvije liste imale šansu prijeći

Beograd je i problem i rješenje, zato što bez Beograda vi ne možete uraditi ništa i zato što kad vi živite u Beogradu živite jedan potpuno drugačiji život od ostatka Srbije * Očigledno je potrebno ojačati zastupnike i umanjiti moć partijskih centrala i partijskih oligarhija * Ja razumijem argumente koji stoje iza kampanje za bojkot, ali se plašim da vjerovatnoća da takva kampanja uspije nije baš velika * Mislim da bi se, ako se ispostavi da je riječ o jednom relativno ograničenom čistom broju slučajeva, dvije ili tri manjinske zajednice, garantirani mandati mogli uvesti

što onemogućuje stranke da planiraju i prave dugoročne koalicije. To je loša odluka zbog toga što se tijekom pregovora na FPN-u i u parlamentu nijednog trenutka nije spomenulo ovo rješenje i konačno zato što, ako je i bilo potrebno mijenjati cenzus, najveći dio stručne javnosti ima ideju »stepenovanog cenzusa« za koalicije, što je mjera koja bi dovela do uvećavanja partija umjesto ove mjere koja dovodi do dalje atomizacije partijskog sustava.

Kakav bi po Vašem mišljenju bio dobar izborni sustav za Srbiju?

Ako bismo pravili manju izbornu reformu, mislim da bi dvije mjere bile važne: jedno bi bilo uvođenje »stepenovanog cenzusa« (cenzus se uvećava za koalicije stupnjevitom), a drugo bi bilo omogućavanje preferencijalnog glasanja, odnosno davanje šanse građanima da sa stranačke liste odaberu zastupnike, to jest na neki način nagrade bolje kandidate. Očigledno je potrebno ojačati zastupnike i umanjiti moć partijskih centrala i partijskih oligarhija. U nekoj ozbiljnoj reformi bi se moglo razmišljati o mješovitom sustavu. Dakle, dio zastupnika da se bira po većinskom sustavu a dio po proporcionalnom, kao što smo imali u Vojvodini do prije nekoliko godina. Ali je tu problem što bi opet veliki dio gradova i općina ostao bez zastupnika i onda bi se otvorio veliki problem oko crtanja izbornih jedinica i izbornih pravila, tako da mislim da to nije nešto što je sada na dnevnom redu.

Kako vidite izborne uvjete za nacionalne manjine?

Nacionalne manjine imaju dosta specifičan položaj, među ostalim i zato što u najvećem broju nacionalnih manjina postoje stranke koje su dio vladajuće koalicije i imaju dobre odnose s vladajućom koalicijom tako da unutar tih grupa najčešće nemamo neku veliku kompeticiju nego postoje akteri koji su jači od ostalih. Tu se naravno javlja problem da neke manjine nisu zastupljene, poput romske koja je najveća, a neke manjine ostanu za mali broj glasova ispod onoga što je prirodni prag. Tako da se i tu može razmišljati o nekoj vrsti dodatne afirmativne akcije koja bi osigurala ili neka garantirana mjesta ili da ipak najbolje plasirane liste ako pređu određeni broj glasova dobiju mjesta u parlamentu.

 Prema bilateralnom sporazumu između Srbije i Hrvatske države su se obvezale da će srpskoj manjini u Hrvatskoj, odnosno hrvatskoj manjini u Srbiji osigurati mjesta u lokalnim, regionalnim i republičkim skupštinama. Za razliku od Hrvatske, gdje postoje garantirani mandati, u Srbiji hrvatska manjina po postojećim uvjetima ne može imati svoje zastupnike. Postoji li šansa da se u Srbiji također uvedu garantirani mandati za manjine?

cenzus. Ovako se taj broj značajno povećava, a čak omogućuje i da neki novi akteri pokušaju napraviti iznenađenje i da u tih nekoliko mjeseci kampanje stignu do tih 90 ili stotinjak tisuća glasova koliko se procjenjuje da će biti potrebno za ulazak u parlament.

Može li se reći da su time poboljšani izborni uvjeti?

Ne, time su povećane šanse da više stranaka uđe u parlament, ali suštinski se izborni uvjeti nisu značajnije mijenjali. Jednostavno, jer je riječ o velikoj nadmoćnosti stranaka vlasti i u tom smislu je jedino povećana šansa za neke stranke oporbe da se domognu parlamenta.

Što znači činjenica da se to radi neposredno uoči izbora?

To je baš loša odluka, jer je pitanje cenzusa temeljno pitanje izbornog sustava i temeljno pitanje raspodjele mandata. To je nešto što se ne mijenja u izbornim godinama ili blizu izbora zato

To su zahtjevi koje stalno na okruglim stolovima čujemo od jednog dijela manjinskih predstavnika i mislim da bi, ako se ispostavi da je riječ o jednom relativno ograničenom čistom broju slučajeva, dvije ili tri manjinske zajednice, to mogle uvesti. Ali, kao što je svuda kod nas problem s interpretacijom i primjenom pravila, pogledajte kako se kod nas zlopotrebljavaju manjinske liste pa se one koriste da se ubace kandidati koji nisu pripadnici manjinske nacionalne zajednice da bi se preskočio cenzus i da uđu u parlamente, lokalne i nacionalne. Uvijek je tu pitanje kako napraviti normu i kako napraviti nešto što je funkcionalno i što će pomoći čitavom društvu i nacionalnim zajednicama. Mislim da to nije ideja koju treba apriori odbaciti, naročito ako bi se išlo na taj mehanizam bilateralnih odnosa i nešto što postoji za neke manjine u drugim državama regije.

Već duže vrijeme pojedine oporbene stranke zalažu se za bojkot izbora. Smatrate li da je to dobar izbor?

Ja razumijem argumente koji stoje iza kampanje za bojkot, ali se plašim da vjerovatnoća da takva kampanja uspije nije baš velika. Prije svega zato što ne vidim podršku građana, a s druge strane podršku međunarodne zajednice. To su dvije poluge koje bi mogle izgurati da bojkot ima neki rezultat. Tako da sam taktički protiv bojkota, a ne vrijednosno, jer mislim da postoji velika šansa da se politička oporba marginalizira i da izgubi i ovo malo političke moći koju ima. Kad gledamo komparativno primjere bojkota u Srbiji i širom svijeta, vidimo da oni mogu uspjeti u situacijama kad postoji izuzetno veliko međunarodno prisustvo i kad su snage oporbe i pozicije relativno ujednačene, kada ste zaista u poziciji da bojkotom ugrozite nešto a kod nas situacija nije takva. Bojim se i da je bojkot neka vrsta alibi taktike oporbe. Jasno je da je teško izići na izbore pod ovakvim uvjetima, ali izlazilo se i 1996. i 2000. na izbore i mislim da je to bolji putokaz što oporba treba raditi.

Često se ističe kako je oporba iscjepkana i da bi se trebala ujediniti. Ali nije jasno oko čega se može ujediniti, s obzirom na to da nisu jasno iskazane a evidentno su različite ideološke pozicije oporbenih stranaka.

Tako je, oporba je iscjepkana po više linija. Jedna je ta ideološka, drugo je pitanje taktike odnosa prema režimu i mislim da bi oporba mogla napraviti suradnju na dva nivoa. Jedan nivo bi se ticao demokracije, osnovnih političkih i ljudskih prava, dakle dogovora oko toga što je minimum, dok bi s druge strane unutar oporbe trebalo razvijati ideološke blokove, odnosno, kako se to najčešće kaže, dvije kolone. Dakle, jedna grupa koja bi bila nešto desnija, tradicionalnija, konzervativnija s jedne strane i druga grupa koja bi bila modernistička, proeuropska ili tako nešto čime bi se omogućilo istovremeno da imaju platformu za suradnju, ali i da oni svoje birače mogu motivirati i nečime što nije samo kritika aktualnog režima.

Kako vidite ideološki spektar političke scene u Srbij, jer ako se usporedimo s nekim drugim državama poput recimo Mađarske ili Hrvatske vidimo da su tamo mnogo jasnije političke i ideološke pozicije dominantnih stranaka – desnica-centar-ljevica.

Mislim da je u ideološkom smislu uspjeh Srpske napredne stranke vezan za činjenicu da su došli iz svoje radikalne pozicije i zauzeli vrlo širok centar političke scene i da oni ne žele napustiti tu svoju poziciju ideološkog centra, a oporba je razbacana na sve strane oko njih, pa imamo i lijevu i desnu i nacionalnu i građansku i liberalnu i konzervativnu tako da oni ne mogu naći svoju stajnu

točku. Mislim da je to važan dio razumijevanja onoga što nam se desilo, ta neka sveobuhvatna politika koju naprednjaci provode i u tom smislu se oni razlikuju od recimo **Orbána** u Mađarskoj ili **Kaczyńskog** u Poljskoj koji imaju vrlo izraženu ideološko-vrijednosnu dimenziju što bi kod naprednjaka bilo opasno.

Postoji li i kakva je danas veza političkih stranaka sa socijalnom strukturom biračkog tijela?

Mislim da se moramo vratiti na 2012. kada smo imali neku vrstu diferencijacije i ta razlika je postala između Demokratske stranke i Srpske napredne stranke u smislu birača, ali se ona vremenom gubi. Mislim da je jako teško danas govoriti o toj povezanosti, jer imamo jednu stranku koja pledira na skoro polovinu aktivnog biračkog tijela i gomilu malih stranaka koje ne mogu prijeći 5 ili 10 posto. Postoje ipak tu neki elementi, pa tako naprednjaci imaju nešto starije, nešto ruralnije, manje obrazovano biračko tijelo ali i dalje je ono heterogeno i ima puno i poduzetnika i studenata i mladih i obrazovanih i urbanih. U tom smislu je nešto teže govoriti o socio-strukturnom utemeljenju, iako je važan taj smjer odakle stranke dolaze i kome se obraćaju. To ne može nestati tek tako, ali u ovoj situaciji kada je na ideološkom nivou stvar dosta konfuzna ni biračka tijela nisu jasno izdiferencirana.

Također je prisutna u javnom prostoru podjela na liniji građansko-nacionalno. Je li ta dihotomija i polarizacija koja se na toj liniji stvara dobra za društvo i što ona u stvari znači?

Nama je problem što smo imali tu snažnu podjelu prije recimo desetak godina na izborima 2007.-2008. da bi nastankom SNS-a ta linija bila značajno umanjena. Ali nikada nismo kao društvo zapravo razgovarali o tome zašto je ta linija podjele najvažnija i što je potiče. I tako smo ušli u izborne cikluse 2012., 2014. i 2016. da bi se onda u kasnijoj fazi vlasti SNS-a zapravo ponovno počela javljati ta linija podjele kroz jednu vrstu relativizacije onoga što se desilo 2000. i 2008. godine od strane socijalista i naprednjaka. Tako da sada imamo jednu vrstu narativa ili reinterpretacije povijesti u kojoj naprednjaci pokušavaju redefinirati političko polje i zadržati taj svoj široki politički centar. Mislim da je Srbija prirodno podijeljena na ta dva bloka, ali da način na koji su politički artikulirana ta dva bloka nije unaprijed određen. On može biti vrlo polariziran ili vrlo umjeren, a kod nas najčešće imamo to polarizirano. Mislim da je dobar primjer kako srpska javnost reagira na događaje u Crnoj Gori. Mi vidimo samo krajnje elemente, a vrlo rijetko vidimo neke umjerene, centrističke pozicije koje bi zapravo povećavale društveni konsenzus a koje ne bi brisale tu podjelu na nacionalno i građansko nego bi je priznavale, ali bi radile tako da ona ne bude polarizirajuća i dihotomna već nešto što je sasvim uobičajen konflikt koji postoji u društvu i uz koji društvo može živjeti.

Često se danas može čuti, naročito od oporbenih stranaka ili pak analitičara, kako danas imamo autokratsku, autoritarnu pa čak i totalitarnu vlast a da je predsjednik Srbije Aleksandar Vučić skoro svemoćan. Kako Vi vidite sadašnju vlast i na kome je odgovornost za sadašnje stanje demokracije u Srbiji?

Na nivou koncepta se meni dosta sviđa ono o čemu **Steven Levitsky** i **Lucan Way** govore kao o »kompetitivnom autoritarizmu«. Dakle, o sustavu u kojem imate izbore, imate nešto što liči na demokraciju ali je jedna strana u velikoj prednosti i u tom smislu tako bih nazvao ono u čemu živimo. I u tom smislu **Vučić** nije sve-moguć, ali je izuzetno moćan u odnosu na ostale aktere. Zapravo,

naprednjaci su po mom sudu naslijedili mehanizme koji su već postojali u Srbiji i koji su bili nedemokratski, oni su ih unaprijedili i načinili mnogo efikasnijim. Tako da oni koriste sve one rupe koje smo i inače imali u našoj demokraciji i onda bi odgovornost zapravo za to bila ili na institucijama koje ih ne ograničavaju ili na onima koji su vladali prije naprednjaka, a koji nisu ojačali te institucije. Tako da je to, u najkraćem, neka vrsta odgovora. Naravno, i na građanima koji su vrlo pasivni i ne reaguju na stvari koje su prilično očigledne i onda se to ojačava. Ulazi se u jedan začarani krug gdje se mi navikavamo na odsustvo demokracije i sve češće su te teze da zapravo Srbija ne može biti demokratsko društvo već nešto što liči na to. Ja se s tim tezama ne slažem, ali mi ih je sve teže opovrgavati.

Kakva je uloga i odgovornost elita za stanje u društvu?

Uloga elite je velika zato što je naša politička realnost zatvorena za građane, što znači da elite imaju veliku moć ali i veliku odgovornost, bilo da je riječ o političkim ili ekonomskim, obrazovnim ili bilo kojim drugim elitama. To je jako važna tema, ali mi se čini da se unutar tog polja elita dešavaju konflikti koji zapravo ne izlaze u šire društveno polje i rijetko o njima razgovaramo argumentirano i detaljno.

Dio akademske i stručne javnosti je u posljednje vrijeme pokrenuo različite inicijative, poput plagiranih doktora-ta, uređivačke politike servisa... U kojoj mjeri će time uspjeti pokrenuti dalju demokratizaciju i promjene za dobrobit društva?

Osjeća se potreba da se stručna javnost uključi u društvene procese, što se i dogodilo. Dijelom je to motivirano pričom o nekoliko plagijata doktora visoko pozicioniranih funkcionera, a dijelom i zato što akademska zajednica osjeća neku vrstu političkog pritiska i osjeća neku vrstu potrebe da na to reagira. Problem je što je akademska zajednica u specifičnom položaju, ima specifične vrijednosti i način rada u smislu kompleksnosti i možda ne prevelike efikasnosti i mislim da je nužno da se tu napravi neka vrsta organizacije koja će moći reagirati relativno efikasno na pitanja od društvenog značaja. To je važan dio i mislim kako je dobro da sve češće vidimo intelektualce koji brane neka pitanja u javnosti ili pokušavaju građane zainteresirati za politiku.

U kojoj mjeri je Beograd, u kojem živi veliki dio građana Srbije, kao praktično megalopolis u odnosu na veličinu države, sa svim svojim resursima ali i neriješenim problemima bitan u cjelokupnoj političkoj situaciji i u sukobljavanju političkih stranaka koje su također većinom u Beogradu.

Beograd je i problem i rješenje, zato što bez Beograda vi ne možete uraditi ništa i zato što kad vi živite u Beogradu živite jedan potpuno drugačiji život od ostatka Srbije, možda ne toliko od Novog Sada, Kragujevca ili Niša, ali u suštini to su dva potpuno različita društva i dva potpuno različita života. Ta činjenica da je sve u Beogradu, i da Beograd odlučuje o svemu jeste zaista jako važna činjenica i politički i ekonomski i na svaki drugi način – od toga da mladi ljudi vide Beograd kao jedino mjesto gdje žele živjeti do toga da zapravo vi nemate autonomne politike lokalnih zajednica, stranaka, civilnog društva bez nečega što je nacionalni okvir i bez onoga što se događa u Beogradu. To je tema koja na jedan neobičan način stoji na političkoj agendi dosta dugo, povremeno su neke stranke i neki akteri pokušavali aktualizirati ideju decentralizacije, regionalizacije, autonomije kako god da to sad nazovemo, ali nitko nije izdržao posebno dugo i mislim da je to jedna tema koja će u budućnosti imati veliki značaj. Ona se može

interpretirati i na nivou odnosa Novog Sada prema ostatku Vojvodine ili različitim drugih centara po Srbiji, jer je svaki grad centar nečega i donekle centraliziran, ali ovo što imamo s Beogradom je zaista prešlo granicu koju društvo kao takvo može apsorbirati i to je nešto o čemu će se morati misliti u budućnosti.

U kojoj su mjeri pitanja iz bliže prošlosti i ratova devedesetih razriješeni, i u kojoj mjeri se društvo suočilo s njima? Opterećuju li ta pitanja društveni i politički život i na koji način?

Slično je kao i pitanje nacionalnog i građanskog, a to je da teme iz devedesetih nisu zastupljene nego su nekako sklonjene u drugi plan, jer nikome od političkih aktera ne odgovara posebno da se o tome aktivno svakodnevno raspravlja mimo nekakvih komemoracija tipa *Oluje*, Srebrenice... Mislim da tu sada ne postoji interesiranje, a i građani nekako osjećaju da im je dosta tih tema i da treba krenuti naprijed. Ja se plašim da je nemoguće krenuti naprijed bez toga da se o tim temama još govori i mislim da će opet biti dio nekih političkih promjena u budućnosti, napose kada je riječ o odnosima Srba i Albanaca koji su vjerojatno najaktualniji i najemotivniji a tu je istovremeno i odnos sa svim zemljama u regiji i odnos građana srpske nacionalnosti i nacionalnih manjina. To je izuzetno važna tema, ali tema koja za sada nikome ne odgovara i tu vidim vrlo jasnu politiku SNS-a koja vrši jednu postupnu, ali uvijek prisutnu relativizaciju onoga što se desilo tijekom ratova i jednu vrstu prekrivanja historije. Tome se nitko posebno ne suprotstavlja, a istovremeno ta vrsta narativa odgovara i liderima u Zagrebu, Sarajevu i Podgorici i to je jedan *perpetuum mobile* koji zapravo vodi elita, a građani su nekako pasivni i trpjet će posljedice tih međuetničkih odnosa.

Spomenuli ste odnos Srba i Albanaca kao najaktualniji i najemotivniji, vjerojatno vezano i uz rješavanje pitanja Kosova. Predsjednik Srbije je predložio neko rješenje i, čini se, pokušava ga raz riješiti dok se oporba tome protivi ali ne nudi rješenje. Kako će se po Vašem mišljenju ono raz riješiti?

Mislim da tu zapravo nitko nema jasan plan osim da kritizira planove drugih aktera i plašim se da će tu doći do nekog za Jugoslaviju već uobičajen primjer – da će u određenom trenutku doći neka međunarodna zajednica i reći da sjednemo i da se dogovorimo. To je nešto što mi u ovom trenutku izgleda realno s posljednjom američkom inicijativom koja mi djeluje dosta ozbiljno. Ali, naravno, to je još teško prognozirati što će biti. Ali to djeluje kao najrealnija situacija nekog novog *Daytona* ili *Kumanovskog sporazuma* koji će imati izuzetnu podršku sa strane i koja će dovesti do nekog pomjerenja sa sadašnje točke.

Pitanje slobode i kvalitete medija je izuzetno aktualno. Čija je odgovornost za sadašnje, kako neki ocjenjuju katastrofalno stanje u medijima – aktualne vlasti ili samih medija?

Mediji su već godinama izuzetno zavisni od vlasti i državnog proračuna i ta zavisnost se povećala u posljednjih nekoliko godina, odnosno nakon posljednjeg vala privatizacije i to znači da je ipak preveliki utjecaj politike. To ne znači da ne postoje neki mediji koji nisu autonomni i da ne postoji odgovornost novinara za to kako izgleda medijska sfera. I dok se u akademskoj zajednici vide neke vrste reakcija, pokušaja da se artikulira nezadovoljstvo, mislim da je ta ukrštenost političkog i ekonomskog pritiska s kojima se novinari i redakcije suočavaju zaista zastrašujuća i da tu ne treba očekivati neke posebne promjene dok ne dođe do preraspodjele snaga u političkoj areni.

U Srijemskoj Mitrovici održana sjednica Odbora HNV-a za obrazovanje

Nove inicijative i u ovoj godini

»Ni deset godina nakon održavanja nastave na hrvatskom jeziku u Srijemskoj Mitrovici ne postoje nikakvi udžbenici. To je prioritet koji se mora riješiti u skorije vrijeme«, navodi profesor Dario Španović

Prvi puta sjednica Odbora za obrazovanje održana je u Srijemskoj Mitrovici, gdje se već deset godina predaje nastava na hrvatskom jeziku kao izborni predmet, Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Bila je to redovita šesta sjednica Odbora HNV-a za obrazovanje, a održana je prošle srijede u uredu HNV-a u Srijemskoj Mitrovici. Tema sjednice bila su izvješća o radu Odbora za obrazovanje u protekloj godini, te plan rada Odbora za tekuću godinu. Predsjednica Odbora **Margareta Uršal** rekla je da je Odbor u području obrazovanja dobro radio u prošloj godini, da je mnogo toga učinjeno, te da se nove inicijative planiraju provesti i u ovoj godini. Prva inicijativa koja je i provedena, je da se sjednice Odbora održavaju izvan Subotice.

»Pred nama su veliki koraci koje trebamo poduzeti. Jedan od njih je i Hrvatski školski centar, potom proširenje izvannastavnih aktivnosti za učenike, i to ne samo za cjelovitu nastavu nego i za predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Naravno da postoje neke stvari koje ćemo izmijeniti, pokrenuti i promovirati, ali vidjet ćemo kako će to izgledati u narednom razdoblju«, istaknula je Uršal, dodajući kako s profesorima u Srijemu imaju odličnu suradnju.

»Imamo oko 500 djece u nastavi hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture i sa svim profesorima dobro surađujemo. Kupili smo tehničku opremu koja je u posljednjem krugu donirana svim profesorima koji predaju Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. I dalje nastavljamo suradnju s Ministarstvom znanosti i obrazovanja Hrvatske, a naredna promocija i darovanje tehničke opreme za škole i za ljude koji rade u nastavi na hrvatskom jeziku bit će 20. veljače«, rekla je ona.

»Trenutačno se nastava predaje u četiri škole. Nažalost, u jednoj školi više nemamo učenika. Ove godine je upisan manji broj djece zbog općeg pada broja djece. No, djece za hrvatski jezik ima dovoljno za punu normu. Zadovoljni smo, posebno zbog dobre suradnje s HNV-om od koga imamo potporu koja nam je potrebna. Zato mi je drago što se sjednica održava u Srijem-

skoj Mitrovici i što ćemo imati priliku nešto više reći o problemima koji postoje i koji bi se mogli riješiti. A problem su nam udžbenici za nastavu za predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Ni deset godina nakon održavanja nastave

na hrvatskom jeziku u Srijemskoj Mitrovici ne postoje nikakvi udžbenici. To je prioritet koji se mora riješiti u skorije vrijeme«, navodi profesor Hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture u Srijemskoj Mitrovici **Dario Španović**.

Započeta praksa održavanja sjednica Odbora za obrazovanja izvan Subotice bit će nastavljena i u narednom razdoblju. Već sljedeća sjednica bit će održana u Monoštoru.

S. D.

Pomoć za 20 obitelji

Uakciju *Obrok za porodicu Subotica* nakon *Velikog prela* 2020. uključio se i HKC *Bunjevačko kolo*. Preostala pripremljena hrana s *Prela* u suradnji s *Obrok za porodicu Subotica* razdijeljena je na teritoriju Subotice. Tako je u nedjelju, 26. siječnja, 20 obitelji koje su u potrebi dobilo pripremljen obrok.

Obrok za porodicu Subotica svakodnevno, putem društvenih mreža, organizira da ljudi u potrebi imaju kuhani obrok, pod motom *Da niko ne zaspe gladan*. Ova akcija postoji i u drugim gradovima, pa ovim putem pozivamo one koji su u mogućnosti da se uključe i pomognu ovu humanu akciju, jer naše malo, nekome može biti puno.

Dogovoreno prevođenje sedam srednjoškolskih udžbenika na hrvatski jezik

Prevođenje na hrvatski jezik srednjoškolskih udžbenika iz predmeta geografija, fizika, kemija, biologija, povijest, računarstvo i informatika i matematika dogovoreno je prošloga tjedna u Beogradu na sastanku predstavnika Odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća za obrazovanje, na čelu s predsjednikom **Margaretom Uršal** s ravnateljicom Izdavačke kuće **Klett d.o.o. Gordanom Knežević Orlić** i izvršnim urednikom, odnosno ravnateljem razvoja ove kuće **Ivanom Perićem**. S tim u vezi, važno je istaknuti da je hrvatska nacionalna manjina prva koja će navedene srednjoškolske udžbenike urađene po novom programu nastave i učenja prevesti na svoj jezik.

Urednica hrvatskih izdanja bit će **Ana Vukmanović**, a Uršal, koja izražava nadu da će sljedeća generacija koja upiše prvi razred gimnazije imati ove udžbenike na svom materinjem – hrvatskom jeziku, navodi jedno od preostalih otvorenih pitanja glede istih:

»Budući da su pojedini udžbenici uistinu opsežni, a samim tim i teški, u planu nam je razgovarati s profesorima da naši učenici koriste kodove i digitalna izdanja udžbenika, posebno za matematiku i prirodne znanosti, gdje su uglavnom zastupljeni zadaci. Što se tiče teorijskih predmeta – povijesti, geografije, tu ćemo

vjerojatno raditi i tiskana izdanja, ali preostaje da se sazove Aktiv profesora i da se dogovorimo koja izdanja, u digitalnoj formi, želimo za našu djecu.«

I. P. S.

Provedena prva humanitarna akcija Fondacije HNV-a Cro-Fond

Osiguran ogrjevni materijal za desetak korisnika

Fondacija za razvoj hrvatske zajednice **Cro-Fond**, formirana prošle godine u okviru Hrvatskog nacionalnog vijeća, započela je ovih dana s aktivnostima u području socijalne skrbi, i osiguravši ogrjevni materijal za desetak pripadnika hrvatske zajednice u potrebi, isporučila oko dva kubika drva prvom od njih.

Upravitelj ove fondacije **Lazar Cvijin** s tim u vezi ističe kako u našoj zajednici ima puno ljudi koji žele i mogu pomoći i kako je zahvaljujući jednoj osobi koja ima uspješne kontakte s jednom

drvarom (svi su željeli ostati anonimni), pribavljena određena količina ogrjevnog materijala. Naravno, ovo je tek početak pružanja pomoći i kako bi ona bila kontinuirana radi se na prikupljanju informacija, kako o potrebitima tako i o onima koji ju mogu pružiti.

»Pravimo jednu vrstu ankete i povezali smo se sa svim našim relevantnim institucijama u zajednici kao i sa župnim Caritasima da dođemo do ljudi kojima je potrebna pomoć. Sada očekujemo prve informacije i računamo da će iz ove količine oko desetak korisnika moći računati na ogrjev. Ako vidimo da za to ima potrebe, u planu nam je obraćanje i drugim drvarima. Imat ćemo sastanke i s drugim organizacijama da vidimo kako oni to rade, kakva su njihova iskustva. Naravno, ima potrebe i u novcu, i ako ne budemo mogli tome udovoljiti, pisat ćemo i takve vrste projekata. Također nam je u planu vidjeti na koji način se sredstva mogu dobiti i od nadležnih gradskih institucija«, kaže Cvijin.

Lazar Cvijin ovim povodom poziva sve koji su spremni pomoći, kao i one kojima je pomoć potrebna, da se obrate u ured Hrvatskog nacionalnog vijeća, na adresu Preradovićeve 13, ili putem telefona na broj 024/554-623.

I. P. S.

Foto: HNV

Kolateralna korist

Drugo lice

SUBOTICE

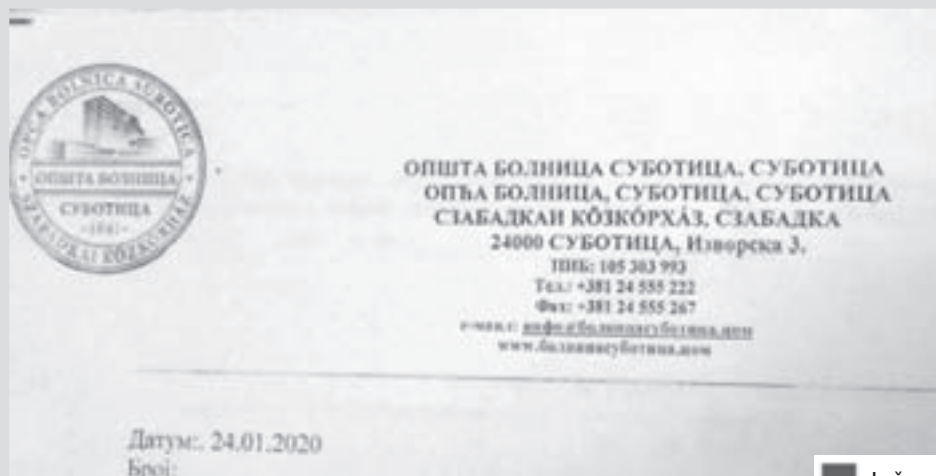
Ne treba biti maliciozan, pa u zaglavlju Opće bolnice u Subotici tražiti tragove namjere da se mađarski i hrvatski jezik i pismo izvrgnu ruglu kao što ne treba biti ni benigan, pa činjenicu da je zaglavlje priopćenja Opće bolnice od 24. siječnja ove godine ispisano ćirilicom i na hrvatskom i na mađarskom jeziku prihvatiti zdravo za gotovo. Jer, iza ove teatarske maske što ju je javnosti predočila ustanova čiji je osnivač Autonomna Pokrajina Vojvodina kriju se naslage šminke koje prekrivaju stvarno stanje demokratičnosti ovoga društva, bar kada je riječ o službenoj upotrebi jezika i pisma.

Za početak, razmislimo kako je uopće došlo do toga da se jedno modernim vremenima neprimjereno zaglavlje u priop-

također nalazi i u priopćenju GrO SVM-a i u isprici rukovodstva Bolnice. Riječ je, naime, o hvalje vrijednom zapažanju GrO SVM-a da je u zaglavlju na neprimjeren način korišten i hrvatski jezik, odnosno njegovo pismo, kao i još uvažnijoj isprici uprave Bolnice da taj propust nije imao za cilj ismijati hrvatski i mađarski jezik. Tako su se u prepisci jedne političke i jedne zdravstvene organizacije hrvatski jezik i pismo našli kao nužna kolateralna korist koju ni jedna ni druga strana jednostavno nisu mogli izbjeći.

A izbjegavaju li spominjanje hrvatskog jezika i pisma u nekim drugim prilikama? Za Opću bolnicu nema pouzdanih potvrdnih rezultata, ali zato za SVM i mnoge druge institucije toga je na pretek. Primjerice, i više je nego začuđujuće odsustvo empati-

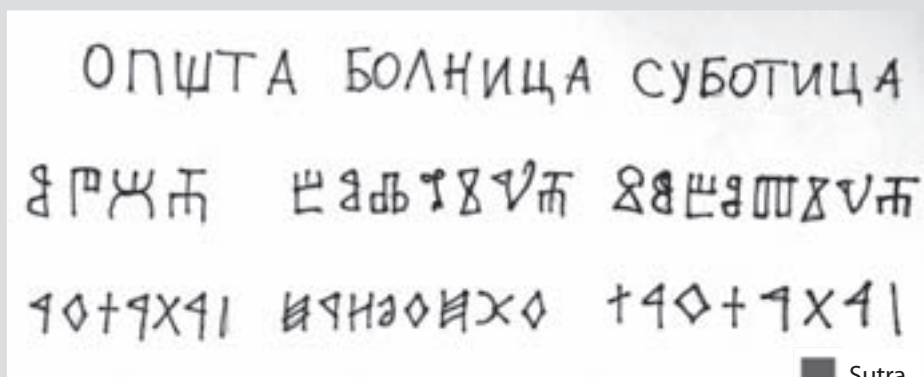
je SVM-a da se na dnevni red Skupštine grada stavi pitanje Hrvatskog školskog centra, kao što je i više nego li čudno, da i pored skupštinske odluke o preimenovanju Bačkih Vinograda na hrvatski toponim, na ulazu u to mjesto nema makar ploče s natpisom Kraljev Brig. Ili ovaj primjer, recimo: i više je nego li začuđujuće da u GrO SVM-a redovito čitaju priopćenja Opće bolnice u Subotici, a da baš nitko ne čita seriju tekstova u *Hrvatskoj riječi* o tome što se sve navodi kao izgovor za izostanak hrvatskog na teritoriju Vojvodine i u sredinama gdje je on u službenoj upotrebi. O ostalim društveno-političkim »čimbenicima«, na čelu s vladajućom strankom, izlišno je i govo-

ćenju nađe kao tema napisa pojedinih nacionalnih medija i što je prouzročilo promptnu ispriku rukovodstva Opće bolnice u Subotici? Pa došlo je stoga što je na općecirilčno zaglavlje reagirao Gradski odbor Saveza vojvođanskih Mađara (SVM) koji je, pozivajući se na Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisma, od ravnatelja Opće bolnice **Slobodana Puškara** zatražio da »bez odgađanja« isto priopćenje povuče »i postupi u skladu s važećim propisima«. Što je ovaj, kao što je poznato, uz ispriku i učinio.

Prva naslaga, dakle, i više je nego očita: SVM je koalicijski partner Srpskoj naprednoj stranci (SNS) na svim razinama vlasti i propusti poput ćirilčnog mađarskog odveć su bezobrazno-smiješni da bi se preko njih šutke moglo prijeći, a isprika rukovodstva Bolnice da je riječ o »tehničkoj grešci prilikom kreiranja dopisa« služi zapravo da se odobrovolji namргоđeni partner zbog gluposti koje je prouzročilo. S tim u vezi, nije teško zamisliti sliku da je u Bolnici već provedena interna istraga u cilju otkrivanja krivca za »tehničku grešku prilikom kreiranja dopisa« zbog koje se osjetljivi politički partner našao i povrijeđen i uvrijeđen.

Za ovaj tjednik, ali i za sliku stvarnog stanja demokratičnosti ovoga društva, posebno je zanimljiva druga naslaga, ona koja se

■ Sutra

riti: empatija se kod njih javlja samo u vidu vlastitog interesa ili kao plod pritis(a)ka jačeg.

I na koncu, ma koliko paradoksalno zvučalo, ćirilčno zaglavlje Opće bolnice u Subotici dobro je poslužilo da hrvatski jezik i pismo ožive i izvan granica same zajednice. Slijedeći započetu logiku ćirilizacije mađarskog i hrvatskog pisma slobodni smo maštu pustiti do neslučenih širina. Recimo, da neko od sljedećih zaglavlja Opće bolnice u Subotici bude ispisano starim mađarskim pismom – rovásírásom, a hrvatski glagoljicom. Oblom ili uglatom, svejedno. Bitno je da će opet izazvati opću pozornost.

Z. R.

Kako stići od 500 do 900 eura?

Nedavno, prilikom zajedničke objave »Nove petoljetke«, predsjednik Republike i premijerka Vlade, pored mnoštva velikih ili manjih infrastrukturnih i graditeljskih pothvata, objelodanili su da će do konca 2025. godine prosječna plaća u Srbiji sa sadašnjih 500 porasti skoro dvostruko – na 900 eura, što znači da će u prosjeku za šest godina prinadležnosti rasti cca 67,60 eura. Interesan je i podatak, koji je u jednoj TV emisiji rekao zamjenik gradonačelnika Beograda da je u tom gradu prosječna plaća na koncu prošle godine (bila) 600 ili više eura. Dio obrazloženja bio je da su u glavnom gradu sve republičke institucije i da je ukinuta zabrana povećanja plaća u državnim institucijama. Sve ovo je racionalno, imajući u vidu da je ova godina izborna, na svim nivoima vlasti: lokalnoj, pokrajinskoj i republičkoj, što znači i u Beogradu (za skoro trećinu stanovnika Republike). Istina, za sada još nije utvrđen točan datum izbora (ima vremena, ne treba prenapagiti). Kasnije će

koncu možda će se ovo obećanje ispuniti (naravno, treba to i doživjeti, rekla bi moja pokojna baka).

Koliko košta grijanje?

Jedan od energenata koji ne zagađuje zrak je električna energija, s tim da je u ovom slučaju problematična njena proizvodnja u termoelektranama. Iako zvaničnici tvrde da je kod nas najjeftinija cijena električne energije, nisam čuo da je netko predložio da se građani griju na struju. Ja već godinama koristim struju za grijanje. Samo kad je jako hladno koristim kvalitetan briket. Želio sam usporediti cijene električne energije, a najrazumljiviji su mi bili sajtovi na mađarskom jeziku. U ovoj zemlji postoje četiri distributera ovog energenta, što znači određenu konkurenciju. Postoje kalkulatori za izračun koliko ćete platiti, u zavisnosti kod kog ste distributera. Nasumice sam odabrao jednog i utipkao sam svoju potrošnju za prosinac. U cijenu je uračunat porez od 27% i neki minimalni iznos za usluge distributera. Postoji noćna, jeftinija i dnevna, skuplja cijena, isto kao kod nas. Cijena nije povezana s visinom potrošnje, jer ne postoje nikakve zone zavisne od količine potrošene energije. Mislim da smo mi jedinstveni u ovom. Na kraju sam dobio iznos od 122,16 eura. Za isto razdoblje moj račun (*Elektroprivreda*) iznosio je 90,42 eura, znači naizgled jeftinije sam prošao. U Mađarskoj je prosječna neto plaća u studenome iznosila 712 eura, znači 17,13% moje

prosječne plaće (da sam uposlen). Kod nas bi to iznosilo 18% od predviđene prosječne plaće od 500 eura. Znači, cijene su slične, jer električna energija je roba koju prodajemo, npr. susjedima, samo je struktura našeg obračuna drugačija.

Dok zakonodavac zasjeda

Svi se slažu s mišljenjem da se u izbornoj godini ne mijenjaju izborna pravila. Zastupnička grupa SNS-a je »radi veće demokracije« podnijela prijedlog izmjene dva zakona: Zakona o lokalnoj samoupravi i Zakona o izboru republičkih zastupnika. Oba prijedloga su kratka, imaju svega tri članka, a glavno je da se predlaže sniženje tzv. izbornog praga s 5 na 3%. Čudno je da ne traže da se o tim prijedlozima raspravlja na izvanrednoj sjednici nego na redovnoj, što znači da bi do rasprave moglo doći negde u veljači. Čudno je i to da zakonski prijedlog nije podnijela Vlada, ali čudima tu nije kraj. Jedan članak *Murphyjevih zakona* glasi: »Ničija imovina i život nisu sigurni dok zakonodavac zasjeda«. Iz ovog direktno slijedi: zapravo ne znamo kad će zakon biti usvojen i u kom obliku. Čudno je i to da se prijedlozi odnose na lokalne i republičke izbore, s tim da se za raspisivanje lokalnih izbora predlaže raniji rok od 45 dana, umjesto dosadašnjih 30 dana. Koliko je meni poznato, zasad sličan zakonski prijedlog za zastupnike Skupštine APV nije podniet, zasad tu ostaje cenzus od 5%! Znači, Murphy je u pravu.

U Skupštini AP Vojvodine spavaju zimski san?

biti riječi i o ovoj temi. Nego, da se vratimo na osnovno pitanje: kako za šest godina postići da prosječna republička plaća bude 900 eura? Budući da mi makroekonomija nije uža struka, normalno, potražio sam mišljenje ekonomista: u tisku, na netu, manje na TV postajama koje se ne bave ovom projekcijom budućnosti. Skužio sam tri odgovora: neki bez mnogo obrazloženja tvrde da su obećanja prvog čovjeka zemlje ostvariva, jer on uvijek održava obećanja, drugi izričito tvrde i potkrepljuju argumentima da je taj cilj nemoguće ostvariti, a treća grupa kaže: »Može, ali trebaju se ispuniti neke pretpostavke«. Povođom ovih mišljenja sjetio sam se jedne stare priče: Kralj osudi na smrt dvojicu prestupnika i pita ih koja im je posljednja želja. Jedan od osuđenih kaže: »Kralju, činiš veliku pogrešku, poštedi nas, jer ti mi za godinu dana možemo naučiti magarca govoriti«. Kralj se nasmije i kaže: »U redu, krenite na posao«. Budući da su privremeno izbjegli smaknuće, njegov drug mu veli: »Lud si, kako misliš da obećano ispunimo?«. Ovaj mu odgovori: »Godinu dana je dugačko vrijeme, za koje može umrijeti magarac, može kralj, a možda će magarac naučiti govoriti«. Priča je klasičan primjer kupovine vremena, jer tko kupi vrijeme kupuje i život, kaže narodna mudrost. Za šest godina može se desiti svašta. Može se izmijeniti zakon o obračunavanju prosječnih plaća, možda možemo Kinezima izdati na 99 godina još koji dio zemlje, može Predsjednik izgubiti na izborima, a na

U Subotici zrak prekomjerno zagađen

Problem su promet i meteorološki uvjeti

»Od svibnja do rujna udišemo zrak najčešće odlične, dobre do prihvatljive kvalitete. Zimi se situacija komplicira, ne samo zbog aktivnosti oko loženja čvrstih i tekućih goriva, već su i meteorološki uvjeti takvi da se zbog temperaturne inverzije zagađujuće tvari talože u nižim slojevima atmosfere«, kaže Mirjana Bonić iz Zavoda za javno zdravlje

Tijekom siječnja novinari su veliku pažnju posvećivali zagađenosti zraka. Bavili su se tom temom i državni, ali i lokalni mediji s obzirom na to da je Subotica pojedinih dana bila među najzagađenijim gradovima u Srbiji, a Srbija jedna od zagađenijih država svijeta. Istražili smo zašto je u Subotici zrak svrstan u treću kategoriju, tj. prekomjerno zagađen te može li se to i kako spriječiti.

Zrak najlošiji zimi

Kako nam objašnjava magistrica kemijskih znanosti laboratorija za ispitivanje zraka i buke u Zavodu za javno zdravlje **Mirjana Bonić**, najveći izvor emisije zagađujućih tvari u gradu su promet i tijekom zimskog razdoblja individualna ložišta u kućanstvima.

»Ispitivanje kvalitete zraka u posljednjih nekoliko godina u Subotici je pokazalo da su suspendirane čestice PM 10 i PM 2,5 dominantne zagađujuće tvari, zbog čijih je povišenih koncentracija zrak u Subotici svrstan u treću kategoriju, tj. prekomjerno zagađen zrak«, kaže Bonić.

Ističe da su u razdoblju od 1. do 25. siječnja, prema rezultatima s automatske mjerne stanice Pokrajinskog tajništva za urbanizam i zaštitu životnog okoliša, koja se nalazi kod raskrižja kod hotela *Patria*, srednje dnevne koncentracija suspendiranih čestica PM10 20 dana prekoračivale graničnu vrijednost, od kojih je čak 11 dana zrak bio prekomjerno zagađen.

Koncentracija suspendiranih čestica PM 10 i PM 2,5 mjeri se na dva mjerna mjesta u gradu. Jedno je spomenuta prometna lokacija (raskrižje kod hotela *Patria*), dok je drugo mjereno mjesto urbana lokacija (mala škola *Sonja Marinković*). Bonić ističe i da među ove dvije stanice nema drastičnih odstupanja, odnosno da se rezultati poklapaju, jer je, kako navodi, »promet prisutan u cijelom gradu«.

Što se tiče prigradskih naselja, Bonić kaže da nisu vršena mjerenja suspendiranih čestica u dužem razdoblju kako bi se dobila jasna slika kvalitete zraka, ali da je bilo nekoliko mjerenja izvan grada u trajanju od sedam dana, koja su pokazala da je i ondje, usprkos manjem prometu, dnevna koncentracija čestica u zimskom razdoblju također oko granične vrijednosti.

Dodaje i da koncentracija suspendiranih čestica, a samim tim i zagađenje zraka, varira tijekom dana, ali i tijekom godine.

»Postoje epizodna prekoračenja, najčešće u večernjim i jutarnjim satima, a variraju koncentracije i tijekom godine. Od svibnja do rujna mi udišemo zrak najčešće odlične, dobre do prihvatljive kvalitete. Zimi se situacija komplicira, ne samo zbog aktivnosti oko loženja čvrstih i tekućih goriva, već su i meteorološki uvjeti takvi da se zbog temperaturne inverzije zagađujuće tvari talože u nižim slojevima atmosfere. Odsustvo vjetrova, vertikalnog strujanja zraka, odsustvo kiše i snijega pridonosi povećavanju koncentracije zagađujućih tvari u nižim slojevima atmosfere«, ističe Bonić.

Do kakvih bolesti može dovesti dugotrajna izloženost organizma zagađenom zraku, te jesu li u Subotici povećana respiratorna oboljenja tijekom zime i može li se to povezati s većom zagađenošću zraka u zimskom razdoblju pitanja su koja smo uputili pulmologu, no odgovor iz Opće bolnice nismo dobili.

Kemičarka Bonić rekla nam je da se u slučajevima kada su koncentracije PM 10 čestica iznad granične vrijednosti treba ograničiti boravak na otvorenom osjetljivom dijelu populacije (djeca, trudnice, stariji kronični bolesnici).

Trenutačne vrijednosti PM 10 i PM 2,5 čestica mogu se pratiti na stranici vazduh.apv.vojvodina.gov.rs ili preko stranice Agencije za zaštitu životne sredine.

Umjesto auta, bicikl

Geograf **Zoran Nagel** pojašnjava kako, osim ljudskog faktora, koji prouzrokuju zagađenje zraka, što je u Subotici slučaj s velikim brojem starih i neispravnih vozila te grijanja kućanstava s energentima koji zagađuju okolinu, na kvalitetu zraka velik utjecaj imaju i klimatski faktori i elementi. Kao loš faktor ističe geografski položaj Subotice, odnosno činjenicu da se nalazi na kontaktu prapora i pijeska, da je to tlo obradivo te da zbog toga u zraku ima puno aerosoli (prašine) koja pojačava vlažnost zraka. Klimatski elementi koji doprinose zagađenju Subotice su mala količina padalina, naročito zimi kada je pet puta manja nego ljeti, te vrijeme kada nema strujanja zraka, odnosno kada zagađeni zrak stoji nad gradom.

Što se tiče prometa, koji je u Subotici dominantan izvor zagađenja, Udruženje građana *Zeleni Subotice* apeliraju da lokalna samouprava sagleda mogućnosti subvencioniranja kupovine bicikli, kako bi na dnevnoj razini bio smanjen broj vozila u gradu, ali i pohvaljuju dosadašnje korake učinjene za smanjenje ovakvog zagađenja.

»Otvaranjem *Y kraka*, iz urbanog naseljenog dijela grada izmješten je teretni promet i tako je znatno smanjena koncentracija ispušnih plinova u samoj jezgri Subotice. Subotica ubrzano razvija svoju infrastrukturu, što za rezultat ima i izgradnju novih biciklističkih i pješačkih staza«, kaže predsjednik *Zelenih Bojan Šoralov*.

Ističe on i da je za očuvanje životnog okoliša, pa time i kvalitete zraka, važan faktor svaki čovjek ponaosob.

»Jako je važno da shvatimo da smo mi, ljudi, prije institucija, veoma važan faktor kada je u pitanju očuvanje kvalitete našeg okruženja, kao i kvalitete zemljišta, zraka i vode«, navodi Šoralov te dodaje da je mjera koju građani mogu neovisno o drugima primijeniti sadnja bilo koje drvenaste sadnice kako bismo pridonijeli boljoj klimi, ljepšem okruženju i zdravijem životu.

Šoralov potiče i na odgovorno ponašanje prilikom odabira načina grijanja kućanstava, gdje izdvaja najprije plinsku te toplovodnu mrežu.

»Još uvijek nismo u situaciji da su sva kućanstva u sustavu daljinskog grijanja, odnosno priključena na javnu plinsku ili toplovodnu mrežu. Tijekom prošle godine imali smo više prijava da ljudi za zagrijavanje svojih kućanstava koriste naftu, umoreno ili otpadno ulje, plastiku, gumu itd. To su materijali koji prilikom

sagorijevanja emitiraju toksične čestice u zrak. Mi na dnevnom nivou komuniciramo s građanima i nadležnim institucijama kako bismo na odgovarajući način spriječili zlouporabu koja ima izuzetno štetne posljedice na životni okoliš«, kaže Šoralov.

Grijanje na plin

Na ekološki najprihvatljiviji način grijanja u gradu – plin, od 37.604 kućanstava, koliko ima u gradskom naselju, grije se svega četvrtina, a isto toliko priključeno je i na *Subotičku toplanu*. Iako je, kako navode iz Javnog komunalnog poduzeća *Suboticaplin*, blizu 90% teritorija Grada pokriveno distributivnom plinskom mrežom, građani su nam kao glavni razlog nepriključenja na plinsku mrežu naveli visoku cijenu ovakvog grijanja.

Ipak, u *Suboticaplinu* kažu da je interesiranje za priključenje na plin veliko, posebno od 2016. kada je cijena plina po m³ 33,73 dinara dok je prije toga cijena bila znatno veća (2015. godine i preko 50 din/m³). Ističu i da broj potrošača prirodnog plina raste iz godine u godinu, te da se u prosjeku godišnje priključi 300-350 novih potrošača iz kategorije kućanstava. Kako navode, broj potrošača na kraju 2019. godine iznosio je 10.980, od toga 1.240 poslovnih i 9.740 stambenih potrošača.

Naselja koja imaju distributivnu plinsku mrežu izvan samog Grada su Palić i Kelebija, a iz poduzeća najavljuju produženje mreže na Paliću, Bikovačkom putu, u MZ Zorka i MZ Mali Bajmok. Od 1. siječnja 2020. godine cijena novog priključka (skupa s pratećom dokumentacijom) iznosi oko 96 tisuća dinara.

J. D. B.

Malo koristi za hrvatsku zajednicu u Somboru

U posljednjem proračunskom razdoblju Europske unije u okviru Interreg IPA programa prekogranične suradnje Hrvatska – Srbija 2014. – 2020. kroz projekte prekogranične suradnje bilo je predviđeno financiranje poboljšanja socijalnih i zdravstvenih usluga, zaštite okoliša i biodiverziteta, promocija obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti,

Uloga Veleposlanstva Hrvatske

Projekt prekogranične suradnje »Omogućavanje razvoja prekograničnih klastera« u kome su partneri Sombor i Belišće realiziran je zahvaljujući posredovanju Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu, koje je prije godinu i pol dana iniciralo sastanak u Somboru na kome su prisutni bili predstavnici nekoliko hrvatskih

pograničnih općina i agencija zaduženih za pripremu EU projekata. To je činjenica koja je potvrđena i na otvarajućoj konferenciji. Ali, iako je inicijativa, koja je krenula iz Veleposlanstva (a potaknuta iz same hrvatske zajednice u Somboru), bila da se u projekte uključi i hrvatska zajednica (i ovoga puta) to nije učinjeno. Barem ne izravno. A da je značajnu ulogu u povezivanju partnera u ovom projektu imalo Veleposlanstvo Hrvatske u Beogradu potvrdila je u svom službenom obraćanju na otvarajućoj konferenciji projekta i gradonačelnica Sombora **Dužanka Golubović**.

Klasteri s obje strane granice

Projekt »Omogućavanje razvoja prekograničnih klastera« odnosi se

na gospodarsko jačanje dvije regije kroz razvoj održivih klastera. Tako je planirano da Grad Sombor organizira klaster koji će se baviti prikupljanjem i preradom biomase, dok će u Belišću u klaster okupiti proizvođače hartije. Da bi se to što je planirano projektom i realiziralo, Europska unija uložiti će više od 1,1 milijun eura.

te razvoj turizma i zaštita kulturne i prirodne baštine i na koncu potpora konkurentnosti i razvoja poslovnog okruženja. Za sedmogodišnje razdoblje od 2014. do 2020. godine za Europsku teritorijalnu suradnju i program Hrvatska – Srbija namijenjeno je 40 milijuna eura, od kojih 34 milijuna dolazi iz Europskog fonda za regionalni razvoj, a šest milijuna eura iz nacionalnog sufinanciranja.

Jedna od regija koja po svom zemljopisnom položaju ima pravo sudjelovati u projektima prekogranične suradnje s Hrvatskom jest Sombor. No, takva su bila samo dva projekta, ukoliko gledamo samo projekte u kojima je sudjelovao Grad Sombor. I još jedna važna stvar: hrvatska zajednica nije ni na koji način bila uključena u realizaciju tih projekata. Bilo da je riječ o udrugama, bilo pojedincima kao članovima projektnih timova.

Poticaj

»Prekogranična suradnja služi poboljšanju međusobnih odnosa u pograničnoj regiji, pridonosi razmjeni iskustava i potiče razvoj pograničnih regija«, kazao je predstavnik EU **Steffen Hudolin** na otvarajućoj konferenciji u Somboru.

»Cilj ovog projekta je unaprjeđenje poslovnog okruženja«, kazala je **Jelena Stojović** iz NALEDA, organizacije koja je jedan od partnera u ovom projektu.

»Sombor i Bilišće surađuju nekoliko godina na nekim drugim poljima, a ovo je prvi zajednički projekt koji radimo. Kroz ovaj projekt želimo ojačati i povezati partnere s obje strane granice, kako bismo stvorili bolje preduvjete za razvoj gospodarstva. To će omogućiti bolji i kvalitetniji život s obje strane granice. Kako u Somboru, tako i u Bilišću najveći problem je depopulacija, iseljavanje ljudi, nedostatak radnih mjesta. Upravo ovakvi projekti način su da se taj trend promijeni i ljudima omogući bolji život. Nadamo da se će ovaj projekt potaknuti i neke nove inicijative, da će ovi klasteri otvoriti mogućnosti za nova partnerstva i suradnju. Dakle, dat ćemo poduzetnicima alat za rad, a na njima je da to pretvore u svoju poduzetničku priču«, kazao je ravnatelj Razvojne agencije Grada Bilišća **Mario Marolin**.

Uz Sombor, Bilišće i NALED u projekt su uključeni Fakultet agrotehničkih znanosti i Poduzetnički inkubator BIOS iz Osijeka.

S obzirom na to da će se klaster Grada Sombora baviti preradom biomase koristi bi tu mogli imati svi poljoprivrednici spremni da se uključe u tu priču. Pa se onda može reći da bi u gospodarskom smislu indirektno koristi mogli imati i članovi hrvatske zajednice. Dok se ne realizira neki projekt koji bi uklju-

.....

S Hrvatskom dva projekta

Uproračunskom razdoblju od 2014. do 2020. Grad Sombor realizirao je dva projekta s partnerima iz Hrvatske. Osim projekta s Bilišćem, čija realizacija je na samom početku, završen je projekt s Erdutom. Kroz taj projekt, za koji je odobreno oko 370.000 eura, urađena je tursitička ponuda za slijepe i slabovide.

čio, primjerice tursitičku, kulturnu, gastronomsku ili neku drugu priču iz Monoštora, Berega, Sonte... Ili možda neki projekt koji bi predviđao razvoj poduzetničke ideje koja bi omogućila da tradicijski obrti, koji se još čuvaju primjerice u šokačkom Podunavlju, konačno donesu i neku zaradu. Međutim, za to valja pričekati novo sedmogodišnje proračunsko razdoblje Europske unije, ono od 2021. do 2027. godine. Tada će se znati ne samo koliko će novca EU biti spremna dati za projekte prekogranične suradnje već i to koja prioritetna područja će biti na ovaj način podržana. Do tada će valjda biti i spremnosti da se u prekograničnu priču s Hrvatskom uključi i manjinska zajednica.

Z. V.

Zimska stručna predavanja za poljoprivrednike

Poljoprivredna stručna služba iz Subotice i HKPD **Matija Gubec** iz Tavankuta organizirali su prošloga petka, 24. siječnja, zimska stručna predavanja za poljoprivrednike u etno restoranu HKPD-a **Matija Gubec** u Tavankutu. U pet cjelina prisutnima su izlagali sljedeći predavači s temama: »Prihrana ozimih kultura« – **Damir Varga**, »Preporuka hibrida kukuruza« – **Neven Orčić**, »Zdravstveno stanje ozimih usjeva« – dipl. ing. **Nikola Ostrogonac**, »Poticaji za poljoprivrednike u 2020. godini i IPARD« – **Anica Marcikić** agroekonomistica te »Monitoring i rezultati analiza kukuruza na prisustvo mikotoksina« – predavač je bio stručni suradnik za zaštitu bilja.

Poljoprivredna stručna služba iz Subotice i HKPD **Matija Gubec** godinama unazad surađuju na polju edukacije i predavanja poljoprivrednicima stočarima i voćarima kao dio projekta *Tavankutskog festivala voća* i autohtonih rukotvorina.

I. D.

Blagdan vinogradara proslavljen u Maradiku i Surčinu

Vjerujemo u svetog Vinka i našu mladost

»Molimo za blagoslov svetoga Vinka, za naše vinograde, voćnjake i pašnjake, polja i njive, da nam ovaj svetac da puno mudrosti prije svega, a ljudima da ne narušavaju prirodu nego da se zajedno borimo za njezinu čistoću i zdravlje«, ističe vlč. Božidar Lusavec

Unatoč činjenici da je vinograda sve manje na obroncima Fruške gore, običaj slavljenja svetog Vinka, zaštitnika vinogradara i vinara, zadržao se u mnogim mjestima u Srijemu. Proslava ovog blagdana u Maradiku ima dugu tradiciju, s obzirom na to da je nekada skoro svaka kuća u okolici ovog malog mjesta u indijskoj općini imala svoj vinograd i vinske podrum. Običaji su se prakticirali u kućanstvima i vinogradima. Na inicijativu tamošnjeg župnika vlč. **Božidara Lusavca** običaji vezani uz slavljenje ovog sveca su obnovljeni, poklonjena mu je i vjerska pažnja i od 2002. godine započelo je redovito slavljenje. Najprije u crkvi, zatim u obiteljskim dvorištima (svake godine u drugom), a nakon toga druženje se nastavlja u vjeronaučnoj dvorani uz pjesmu i veselje. Tako je bilo i ove godine. A ako je vjerovati mudroj poslovice: »Ako na svetoga Vinka sunce peče, onda u jesen u podrumu vino teče«, ova godina će biti plodna i rodna.

Vratimo se prirodi

Običaj je da se na sam dan blagdana u crkvi okupe mještani, isključivo muškarci, i da u procesiji odu do obiteljskog dvorišta domaćina, gdje se uz vjerski obred, propovijed, molitvu i blagoslov vjernika, vinograd obrezuje i posvećuje.

»Na našim fruškogorskim, pogotovo na maradičkim, brežuljcima sve je manje pravih velikih vinograda. U obližnjim Srijemskim Karlovcima je malo drugačije, kao i u nekim drugim krajevima gdje ima više vinograda i gdje se obnavljaju vinarije s čitavom turističkom ponudom«, kaže vlč. Lusavec ocjenjujući da je u posljednje vrijeme sve manje seoskih aktivnosti.

»Sve je manje kolinja. Samim tim više nema ni onih pravih večeri i druženja. Nema više ni onih pravih vršidbi pšenice i berbe kukuruza. S jedne strane veliki strojevi zamjenjuju ljudske ruke, a pšenica i kukuruz često završava u sušarama. Nema onog pravog domaćeg mirisnog kruha pečenog u krušnim pećima, koji je trajao i po 5-6 dana. Sve je manje krava i pravog domaćeg mlijeka i sira. Lakše nam je otići do trgovine kupiti što nam treba. Sveti Vinko, kojega slavimo, iako je usmjeren prije svega na vino i vinograd, poziva nas da se

vratimo onome što je Bog stvorio i dao nama ljudima na upravljanje: rad, obrađivanje, pa onda i uživanje u svim plodovima koji dolaze iz naših vinograda i voćnjaka, s naših njiva i pašnjaka. Molimo za blagoslov svetoga Vinka za naše vinograde, voćnjake i pašnjake, polja i njive, da nam da puno mudrosti prije svega, a ljudima da ne narušavaju prirodu nego da se borimo za njezinu čistoću i zdravlje«, ističe on.

Poticaj mladima

Ovogodišnji domaćini blagdana svetog Vinka bili su **Károly** i njegov sin **Róbert Ipacs**, koji su nekada na maradičkim brežuljcima imali više hektara vinograda. Danas su ih zamijenili voćnjaci, a zasade vinove loze danas imaju samo u svom dvorištu.

»Drago mi je što su nam došli prijatelji i brojni vjernici na misu koja je održana kod nas u dvorištu i da zajedno posvetimo vi-

novu lozu. Velika nam je čast što smo domaćini ove godine. Vinograda u Maradiku ima sve manje zato što vinograd zahtijeva puno rada i mladi ljudi se više opredjeljuju za lakši posao. Od oca sam preuzeo da radim ovaj vinograd i voćnjake. To je obi-

teljski posao kojim se želim baviti i ubuduće», kaže Róbert Ipacs. **Stevan Čuljak** iz Maradika jedan je od rijetkih koji je obnovio vinogradarsku proizvodnju.

»Odrastao sam na području Gladnoš, koji je nekada sav bio u vinogradu. Kada sam se preselio u Maradik i oženio, zasadio sam svoj vinograd. Posljednjih godina sam posadio novi, a održao sam i stari i nastojat ću proširiti proizvodnju. Sve je više nas

lakši prihod. Proslavom svetog Vinka pokušavamo mlade privući vinogradima i vinima«, kaže Čuljak.

Andrija Salač je pokušao obnoviti svoje zasade, ali je zbog nedostatka vremena odustao od tog posla.

»Imao sam lijep vinograd, ali sam ga izvadio. Radio sam na državnom poslu, nisam imao puno vremena, a djeca ga nisu htjela obrađivati. Unuk je sada izrazio želju da ga ponovo zasadimo, a ako ostane pri toj želji, svakako ću mu svojim iskustvom i radom pomoći u tome.«

Obiteljski posao u nestajanju

Osim Maradičana, na proslavu svetog Vinka bili su pozvani vinari i vinogradari iz susjednih mjesta koji štuku ovog sveca.

»Bavim se vinogradarstvom u Srijemskim Karlovcima. Ima nas malo koji smo ostali u tom obiteljskom poslu, mada u našem mjestu ima razvijenih vinarija koje streme ka turizmu. Ovo malo vinogradarstvo koje se zasniva na obiteljskoj tradiciji, na radu svih članova obitelji, polako nestaje i mislim da se to više ne može vratiti. Ovakvi događaji doprinose da razmijenimo iskustva i provedemo lijepe trenutke zajedno«, kaže **Ivan Merc** iz Srijemskih Karlovaca, dodajući da se nada da će ova godina biti dobra i rodna.

U nadi da će tako i biti i da ćemo iduće godine ponovno biti s Maradičanima, kada će proslaviti 20. obljetnicu obnove običaja u povodu ovog blagdana, napustili smo ovo selo ostavljajući ih da zajedno u pjesmi i veselju proslave svetog Vinka.

S. D.

starih vinogradara i vinara, a sve je manje mladih vinograda i mladih koji žele raditi u njemu. Vinograd neće gazdu nego slugu a isplativost proizvodnje vina je diskutabilna, tako da sve veći broj mladih bježi od tog posla. Oni danas gledaju lakši život i

Zahvalnost vinarima

Hrvatska čitaonica *Fischer* iz Surčina i Klub *vina Surčin* organizirali su 24. siječnja proslavu u povodu obilježavanja blagdana svetog Vinka. Svečanost je započela najprije u vinogradu **Tomislava Majetića** iz Surčina gdje je izvršen obred orezivanja i posvete vinove loze, a zatim je nastavljena u prostorijama čitaonice.

»Ovu svečanost smo prvi puta organizirali u znak zahvalnosti vinarima iz našeg kraja, koji održavaju tradiciju gajenja vinograda i pravljenja vina. Vinari su naši donatori koji nam izlaze u susret prilikom održavanja svih naših proslava. Suradnja je obostrana, jer smo i mi gosti na njihovim manifestacijama. Svi naši vinari su članovi obje udruge i to nam je veliko zadovoljstvo«, kaže predsjednica udruge **Katica Naglić**.

Uz degustaciju vina, svečanost je nastavljena kulturno-umjetničkim programom čiji su sudionici bili članovi literarne i muzičke sekcije. Obilježavanju blagdana prisustvovao je i predsjednik Općine Surčin **Stevan Šuša**.

Opet VELIKO

Da je doista postalo brend koji se prepoznaje pokazalo je ovogodišnje *Veliko prelo* održano u subotu, 25. siječnja, u sportskoj dvorani Tehničke škole *Ivan Sarić* u Subotici, koje je, sa svojih oko stotinu gostiju više u odnosu na prošlu godinu, okupilo oko 600 uzvanika. Dodatnih desetak stolova tako je umanjilo prostor za igru i plesove i otvorilo temu za razmišljanje da se ono sljedeće održi u većem prostoru – subotičkoj Dvorani sportova, gdje se već i održavalo u nekoliko navrata. No, ta odluka ostaje na članovima Organizacijskog odbora *Velikog prela* i ostalim pojedincima koji su svojim nesebičnim i maksimalnim zalaganjem poslove oko organizacije i ove godine realizirali na visokoj i hvale vrijednoj razini.

Manifestacija na koju smo svi ponosni

Goste je u ime Organizacijskog odbora *Velikog prela* na početku večeri pozdravio njegov domaćin, predsjednik Odbora **Denis Lipozenčić**, ističući kako je, postavljanjem na ovu funkciju, uspio ispuniti sebi zacrtane visoke ciljeve – vraćeno je povjerenje u ideju *Velikog prela*, napravljena je manifestacija na koju svi možemo biti ponosni kao i to da se na *Prelu* svi osjećaju jednaki. Ničeg od navedenog, kako je dodao, ne bi bilo da nije svih njegovih sudionika zbog kojih je *Veliko prelo* opet VELIKO.

U ime državnog tajnika Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Zvonka Milasa**, nazočnima se obratio **Milan Bošnjak**.

»Imate našu podršku u vašim brojnim aktivnostima i tako će biti i dalje. Hrvatska je uređena europska država, predsjedateljica

Vijeća Europske unije kojoj jako puno znače Hrvati koji žive izvan Hrvatske, a kojoj Hrvati u Srbiji imaju svoje posebno mjesto. Nama je doista velika sreća što možemo reći da su udruge Hrvata u Vojvodini aktivne, da je kulturni život vrlo bogat, da ima puno pozitivnih stvari.«

Ovogodišnje *Veliko prelo* otvorila je predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, koja je, nakon što je pročitala dio govora svećenika **Paje Kujundžića** u kojem se s velikim žarom i posvećenošću svojevremeno obratio nazočnima na jednom velikom skupu, izrazila uvjerenje da se taj žar i danas vraća, za što je dokaz i HKC *Bunjevačko kolo*, organizator jedne od najvećih i najstarijih manifestacija bunjevačkih Hrvata.

»Hvala *Bunjevačkom kolu* i njegovim posvećenim ljudima što su vjerovali da ono može oživjeti i da se i danas može dogoditi preporod. Više od 200 djece u sekcijama, više od 600 ljudi danas na *Prelu*. Isto tako, preporod ne bi bio moguć bez podrške Hrvatske. Ova godina je godina velikih jubileja – 50 godina postojanja HKC-a *Bunjevačko kolo*, 30 godina DSHV-a, 150 godina od prvih *Bunjevačko-šokačkih novina* kad je biskup **Ivan Antunović** proglasio preporod, godinu velikana. Sigurna sam da i mi, nakon 150 godina, možemo proglasiti Godinu preporoda.«

Najljepša prelja i najbolja preljska pisma

Neizostavni dijelovi mozaika svakog *Velikog prela* jesu izbor za najljepšu prelju i proglašenje najbolje preljske pisme. Tako je, među devet prelja koje su se ove godine prijavile za izbor, za najljepšu, po izboru publike, koja je ocjenjivala nošnju, ispletenu kosu, držanje i

»Vraćeno je povjerenje u ideju Velikog prela, napravljena je manifestacija na koju svi možemo biti ponosni i na Prelu se svi osjećaju jednaki. Ničeg od navedenog ne bi bilo da nije svih njegovih sudionika zbog kojih je Veliko prelo opet VELIKO«, rekao je predsjednik Organizacijskog odbora Denis Lipozenčić

šarm, proglašena **Josipa Mačković** iz Mirgeša, koja je, među ostalim, darovana zlatnim dukatom s likom **Franza Josepha**. Za njezinu prvu pratilju izabrana je **Petra Benčik** iz Tavankuta, a za drugu **Josipa Dulić** iz Đurđina.

Na natječaj za najbolju prelsku pismu pisanu namjenski za ovogodišnje *Veliko prelo* poslano je deset pjesama, a po odluci žirija, prvu nagradu dobila je **Nevena Mlinko** za pjesmu »S lica prela«. Druga je dodijeljena **Verici Dulić** za pjesmu »Svoj na svome«, a treće nagrađeni je **Boro Karadža** za stihove koji nose naslov »Živjet će prela sve dok je ravnice«.

Dobitnik glavne nagrade i ove godine bogate tombole s brojnim i raznovrsnim darovima je gospodarstvenik u mirovini **Antun Bašić**, koji je dobio sedam polupansiona za dvije osobe u hotelu s četiri zvjezdice – dar Glavnog ureda Hrvatske turističke zajednice Zagreb.

Kroz izuzetno bogat program, kojeg su, igrom i pjesmom, upotpunili članovi izvođačke grupe folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo*, član hrvatske klapa *Capella Zriniana*, te slavonski pjevač **Stjepan Jeršek Štef**, a glazbom pratili *Veliki prelski tamburaški orkestar* kojeg su činili članovi ansambala *Ravnica*, *Biseri* i *Ruže*, te s posebnim muzičkim blokom ansambl *Hajo*, ove godine su nas vodili **Željka Vukov** i **Matiša Dulić**.

Radi boljeg uvida i prisjećanja na izgled nekadašnjeg *Prela*, nedaleko od bine bila je postavljena etno soba – zvana »živa slika«, u kojoj su domaćini bili **Tereza** i **Tome Vidaković Mukić** s *dicom*.

Među brojnim gostima *Prela* i ove su godine bili predstavnici tri glavne hrvatske institucije u Srbiji – Hrvatskog nacionalnog vijeća,

Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU *Hrvatska riječ*, predstavnici ovdašnjih hrvatskih udruga, Katoličke Crkve, odgojno-obrazovnih institucija i brojni uzvanici iz susjedne nam Hrvatske.

Fotografije s *Velikog prela 2020.*, autorice **Nade Sudarević**, postavljen je su na FB stranici NIU *Hrvatska riječ*, a snimku ovog događaja možete pogledati u nedjelju, 2. veljače, na TV K23, od 17 sati.

I. Petrekanić Sič

Josipa Dulić, Josipa Mačković i Petra Benčik

Mijo Marić, Nevena Mlinko, Boro Karadža i Verica Dulić

Živa slika

Pokrajinski natječaji za kulturu i informiranje

NOVI SAD – Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama raspisalo je nekoliko natječaja za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u oblasti kulture i javnog informiranja u AP Vojvodini u 2020. godini.

Među ostalim, raspisan je i Natječaj za financiranje – sufinanciranje projekata od značaja za kulturu i umjetnost nacionalnih manjina – nacionalnih zajednica u AP Vojvodini u 2020. godini. Natječaj je otvoren do 18. veljače.

Također, raspisan je i Natječaj za sufinanciranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja iz oblasti javnog informiranja u 2020. godini, koji se odnosi i na sadržaje na jezicima nacionalnih manjina. Krajnji rok za podnošenje prijava na ovaj natječaj je 18. veljače.

Tekstovi natječaja i potrebna dokumentacija dostupni su na internetskoj stranici Tajništva: www.kultura.vojvodina.gov.rs.

Natječaj iz područja kulture

BEOGRAD – Ministarstvo kulture i informiranja Srbije raspisalo je natječaje za ovu, 2020. godinu. U području kulture, među ostalim, raspisan je i Natječaj za financiranje ili sufinanciranje projekata iz područja suvremenog stvaralaštva u Srbiji u 2020. godini, u okviru kojega se može aplicirati za programe i projekte u području kulturnih djelatnosti nacionalnih manjina. Mogu aplicirati projekti koji doprinose jačanju kapaciteta subjekata u kulturi, omogućavaju veću dostupnost kulturnih sadržaja te projekti suradnje, umrežavanja, koprodukcije, gostovanja u zemlji i regiji (zemljama maticama). Natječaj je otvoren do 1. veljače. Sve dodatne informacije i formulari dostupni su na internetskoj stranici Ministarstva: www.kultura.gov.rs.

Prelo na salašu u Đurđinu

ĐURĐIN – HKPD Đurđin organizira *Prelo na salašu* koje će biti održano u petak, 14. veljače, u župnoj dvorani u Đurđinu, na

adresi Salaši 325, s početkom u 19 sati. Cijena karte je 1.300 dinara, a u nju je uračunata večera (krumpirača i fanki), neograničeno piće, tombola za sve goste te zabavni program u režiji folklorne i literarno-dramske sekcije Društva. Za veselu atmosferu bit će zadužen ansambl *San* iz Subotice. Broj karata je ograničen te organizatori poručuju da zainteresirani nabave svoju kartu na vrijeme.

Prelo mladeži u Subotici

SUBOTICA – Pokladna zabava *Prelo mladeži* bit će održana u subotu, 15. veljače, u svečanoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici, s početkom u 21 sat. Goste će zabavljati tamburaški ansambl *Ruže* i *Akord* te DJ. Ulaznice u pretprodaji koštaju 200 dinara, dok će se na ulazu prodavati po cijeni od 250 dinara. U cijenu ulaznice uračunato je i jedno piće po želji sudionika. Rezervacije i informacije moguće su na telefon: 064/530-32-02.

Poziv za Liru naivu 2020.

SUBOTICA – Hrvatska čitaonica i Bunjevačko-šokačka knjižnica *Ivan Kujundžić* pri Katoličkom društvu *Ivan Antunović* iz Subotice upućuju poziv za 18. susret hrvatskih pučkih pjesnika pod nazivom *Lira naiva 2020*. Ovogodišnji pokrajinski susret pjesnika bit će održan 23. svibnja u Somboru.

Zainteresirani pjesnici trebaju poslati 3-5 svojih (neobjavljenih) pjesama koje mogu biti pisane standardnim hrvatskim jezikom ili ikavicom (bunjevačkom ili šokačkom), a bit će objavljene u zbirci.

Pjesme i prijavu (s kraćom biografijom te fotografijom/portret), u wordu, treba poslati do 1. travnja 2020. na adresu: Hrvatska čitaonica, Bele Gabrića 21, 24000 Subotica ili putem elektroničke pošte na adresu: katarina.celikovic@gmail.com

Detaljnije informacije mogu se dobiti putem telefona broj +381/64-211-3186.

Poziv za zbornik O Šokcima je rič

SOMBOR – Udruga građana *Urbani Šokci* iz Sombora organizira i ove godine krajem svibnja ili početkom lipnja znanstveni skup *O Šokcima je rič*. Ove godine tema skupa su Šokci Bačke. Udruga poziva sve koji bi svojom obradom teme iz oblasti: prošlost i sadašnjost, govori, običaji, mjesta, vjerski i drugi objekti, kultura, biljni i životinjski svijet, osobe, udruge, turizam, stari zanati, glazba... mogli pridonijeti kvaliteti skupa, da se prijave te da pošalju naslove i sažetke tema koje će predstaviti na skupu najkasnije do 15. veljače 2020. godine. Potrebno je da tekstovi budu napisani u pismu *Times New Roman*, u veličini 12 i da imaju do 20 kartica. Članci će biti objavljeni u zborniku *O Šokcima je rič* i predstavljeni na *Danima hrvatske kulture* u Somboru u studenom 2020. godine. Naslove i sažetke potrebno je poslati na e-mail: urbani.sokci@yahoo.com.

M. T.

Koncert ansambla *Capella Zriniana* u Subotici

Glazbeno ozračje baroknih plemića

Ukoliko ste se ikada pitali u kakvom su glazbenom i pjesničkom ozračju živjele hrvatske plemićke obitelji Zrinski i Frankopani, mogli ste to čuti u nedjelju, 26. siječnja, u crkvi Marije Majke Crkve u Subotici, na koncertu ansambla *Capella Zriniana*. Naime, ovaj hrvatski ansambl bavi se istraživanjem i promoviranjem hrvatske i europske barokne glazbe, uz specifičan fokus na vrijeme i okruženje navedenih plemićkih obitelji u 17. stoljeću, a tragom lirike njihovih članova. Valja naglasiti da je to samo pokušaj rekonstrukcije baroknih plemićkih večeri od strane ovoga ansambla, budući da ne postoje pisani tragovi o eventualnom glazbenom životu obitelji Zrinski i Frankopan, ali zato postoje brojne glazbene reference u poeziji njihovih članova.

Spoj glazbe i poezije

Ansambl *Capella Zriniana* nastupa u raznim postavkama, od trija do okteta. Subotičkoj publici predstavili su se kao trio, sveden na najbitnije elemente ansambla: pjevanje u izvedbi sopranistice **Marte Schwaiger**, pratnju pjevanju i solo skladbe koje na originalnim glazbalima iz toga doba (teorbi, baroknoj gitari i citernu) izvodi **Igor Paro** te liriku u kazivanju glumca **Zorana Kelave**.

Program je uključivao skladbe europskih skladatelja **G. Sanza**, **A. Piccininija**, **G. Caccinija**, **A. Grandija**, **G. Frescobaldija**, **B. Strozzi**, **G. G. Kapspergera**, **F. Barakonyija**, **D. Mazzocchi** te hrvatskog autora **V. Jelića**. Također, publika je imala prigodu čuti i tradicijske skladbe (mađarski ples i napjev) iz rukopisa *Stark* i *Cajoni* koji datiraju iz druge polovice 17. stoljeća. Između glazbenih točaka, Kelava je kazivao stihove **Frana Krste Frankopana** (*Na diku črnih oči, Kak svit prohaja*), **Petra Zrinskog**

(*Moje drago serce*), **Nikole Zrinskog Čakovečkog** (*Fantasia Poetica*) **Franje Delišimunovića** (*Popivka vu kojoj se Stvoritelj z Dušom razgovara*) i **Bálinta Balassi**.

Pogled u prošlost

Igor Paro iz ansambla *Capella Zriniana* kaže kako je glazbeno razdoblje kojim se oni bave neobično plodno u povijesti cjelokupne europske glazbe te im je bilo interesantno istražiti što je od te glazbe bilo prisutno u hrvatskim krajevima i što su od toga mogli slušati ili čak izvoditi hrvatski plemići u krugu svojih obitelji.

»Na tragu tog istraživanja je nastao ovaj naš program. Projekt je specifičan po tome što mi izvodimo vrlo nepoznatu glazbu, čak i za ljude koji se specijalizirano bave baroknom glazbom, jer smo nastojali ući u trag muzičkim poveznicama s našim plemićkim obiteljima. To je bilo moguće isprva zahvaljujući njihovom književnom djelu, jer iz samih notnih primjera iz toga doba mi nemamo ništa opipaljivo, nema sačuvanih pisanih dokumenata. Prvi poticaj bile su brojne muzičke reference u njihovom književnom djelu, iz čega se vidi da su oni imali prilike slušati i poznavati tu glazbu. Stoga naš program kontrastira glazbu koju su oni mogli čuti u velikim europskim središtima poput Beča, Rima ili Budimpešte, a s druge strane cijeli jedan svijet manje poznate glazbe čiji su tragovi ostali u nekim rukopisnim zbirkama iz krajeva koji su u 17. stoljeću bili pod vlašću Mađara. Tu su zapisi umjetničke, ali i tradicijske glazbe, što je specifično i posebno«, kaže Paro.

Uz glazbu koja se rijetko može čuti na ovim prostorima u javnom izvođenju, te neobične tržačke instrumente iz baroka, zanimljivo je bilo čuti i hrvatski jezik iz 17. stoljeća koji je sjedinjavao elemente svih triju hrvatskih narječja.

Ansambl *Capella Zriniana* osnovan je 2017. godine, a okuplja vrsne glazbenike s iskustvom u povijesno obaviještenom izvođenju barokne glazbe. Nakon premijere na 47. Varaždinskim baroknim večerima, ansambl je do sada imao zapažene nastupe na festivalima u Čakovcu, Kutjevu, Valpovu, Osijeku, Virovitici, na Večerima u Lunjskim maslinicima, te u Pečuhu u Mađarskoj.

Gostovanje ansambla *Capella Zriniana* u Subotici realizirano je posredstvom Hrvatskog nacionalnog vijeća.

D. B. P.

Nova knjiga: Franjo Kašik Bertron, *Nepodnošljiva lakoća umiranja*, NIU Hrvatska riječ, Subotica, 2019.

Stihovi uzvišenih osjećanja

U nakladi NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice objavljena je knjiga pjesama *Nepodnošljiva lakoća umiranja* **Franje Kašika** (Vrbas, 1946.). Kašik je pjesnik suvremenog pjesničkog izričaja. Budući da je diplomirao na Katedri za engleski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Novom Sadu nije čudno što se u njegovoj poeziji prepoznaje križanje anglosaksonske lirske patetike uma i slavenske osjećajnosti, kao i pobunjenost pjesničkog subjekta pred pritiscima egzistencije i banalnosti svakodnevice, navodi u pogovoru urednik knjige **Zvonko Sarić**.

Patetika uma

»Kašik je britki pjesnik patetike uma, bez pada u lirske kalupe koji nagrizaju lirsku supstancu. Pjesnik ne teži pukoj događajnoj spektakularnosti i šaradi. Kašikovi stihovi su strasno osjećajni i dirljivi, izrazom isijavaju zanos u doživljaju, njegovi stihovi izazivaju uzvišena, snažna i dostojanstvena osjećanja kod čitatelja, a to je danas rijetkost u poeziji koja nastaje u postmodernoj epohi. Kašik je pjesnik intelektualac, uvjeren da je pjesma izraz patetike uma, a ne samo srca, da se pjesma dostiže umom. Kašikovo pjesničko pismo svjedočanstvo je o neminovnosti prolaznosti i tijeka vremena, ali i svjedočanstvo o veličini ljudskog duha. Kašik promišlja o smislu ljudskog života, pri čemu proniče i u vlastite dubine, boreći se s vlastitim tminama«, navodi Sarić.

Postmodernistički izričaj

Kašik pjeva i o ljudskoj samoći i nepravdama kojima jedni druge kažnjavamo, otkriva trenutke svoje intime, gradeći lirsku inventuru unutrašnjeg života i svakodnevice. Literarnom kombinatorikom i jezičnom igrom, Kašik pjeva, modelom zasnovanim na postmodernističkom ukidanju tzv. velikih priča, i o kaosu i rasulu suvremenog svijeta i beznađu njihovih žitelja. »Možemo se upitati, čitajući ove stihove, zbog čega su nas predmeti i institucije suvremene potrošačke civilizacije doveli u poziciju izgubljene vedrine i spokojsva. Kašikov pjesnički jezik jest poezija subjektivnog lirizma, ali te cjeline karakterizira postmodernistički izričaj, ponekad začudne pjesničke slike i refleksivno poetološko izvorište. Dakle, važna kvaliteta Kašikove poetske stvaralačke dionice je suvremenost i težnja ka postmodernističkim umjetničkim i literarnim praksama. Kašikova poezija isijava silovitost bića koje smisao i ljepotu trenutka otima banalnosti svakodnevice i besmisla egzistencije. Ova zbirka poezije sadrži ispovijesti svakodnevice ljudskog bića, a s druge strane su pjesme egzistencije, govor iz središta stvari i ljudskih situacija. Pjesničke cjeline pjevaju o mikrosvijetovima autora i čežnji za neuhvatljivim, nedokučivim ... U Kašikovim stihovima susrećemo se sa sjetom, nostalgijom i spontanim izrazom, ali bez padanja u banalnost i sentimentalnost. Kašik je okrenut i svijetu prirode a

grad je prisutan po svojim negativnim određenjima, kao mjesto otuđenosti. Okretanje prirodi oblik je bijega iz grada u kojemu se odvija preispitivanje vlastitog duha u (post)modernoj duhovnosti općenito«, navodi urednik knjige uz zaključak da se njezinom objavom pomaknula granica kvalitete recentne hrvatske književnosti u Srbiji »jer ovaj rukopis donosi osuvremenjivanje poetskoga izraza recentnoga vojvođansko-hrvatskog pjesničkog korpusa«.

Nepodnošljiva lakoća umiranja Kašikova je druga knjiga pjesama. Isto u nakladi NIU *Hrvatska riječ*, 2015. objavljena mu je knjiga *Riječi nasušne*. Također, u izboru **Luke Paljetka** objavljeno mu je deset pjesama u časopisu *Dubrovnik*, br. 3/2011. te tri prozna rada u br. 2/2012. istoga časopisa.

D. B. P.

Godina hrvatskih velikana: obilježeno 100 godina od rođenja Stipana Bešlina

Pjesnik tragične sudbine

U okviru projekta *Godina hrvatskih velikana u Vojvodini*, kojega koordinira Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, ove se godine obilježava 100. obljetnica rođenja pjesnika iz Monoštora **Stipana (Stipe) Bešlina** (4. siječnja 1920. – 4. travnja 1941.). U Somboru je tu obljetnicu obilježila Udruga građana *Urbani Šokci*, koja je prije nekoliko godina tiskala i Bešlinovu zbirku pjesama *Tajanstvenosti trag*.

Zaboravljen i nepodoban

Rođen je 1920. godine u Monošturu, a pjesme je počeo pisati kao trinaestogodišnji sjemeništarač Karmelićanskog samostana u Somboru. Bile su to pjesme za djecu, a kasnije i pjesme posvećene blagdanima, svecima, pa i pjesme u kojima je iznosio svoje duhovno stanje. Predsjednica UG *Urbani Šokci* **Marija Šeremešić** kaže da je Bešlin pjesnik koji je neopravdano zaboravljen i pobijan, pjesnik koji je u svom kratkom životu bio stradalnik upornog nastojanja da sačuva svoj hrvatski identitet.

»Ostavio je veliki trag, ali je kao osoba bio toliko tajnovit, zaboravljen i pobijan. Zato smo mi kao udruga uložili veliki napor da ljudi saznaju tko je bio Stipan Bešlin i što je uradio u svom kratkom životu. Poživio je samo 21 godinu, ali procjene su da bi, da je duže živio, bio u rangu **Kranjčevića** ili **Matoša**. Pod utjecajem oca **Galovića** u Karmelićanskom samostanu, mladi Bešlin razvio je jak osjećaj svoje nacionalne pripadnosti. Čitao je hrvatske časopise, izjašnjavao se Hrvatom, pisao je na hrvatskom. Zbog toga je u doba Kraljevine Jugoslavije imao velikih problema, jer je ne odričući se svoga latiničnog pisma i hrvatskog jezika, po naredbi vlasti izbačen iz sjemeništa, zatim iz svih škola«, kaže Šeremešić.

Bešlin je iz školskog sustava Kraljevine Jugoslavije izbačen 1934. godine, na početku 5. razreda. Obrazloženje je bilo: govor protiv kralja i Bešlinovo žestoko hrvatstvo.

»Izbačen je iz škola, ali je imao pravo polaganja privatnih ispita, što je on i nastavio u Zagrebu i Travniku. I kada je počeo privatno pohađati školu u Travniku, pojavila se sušica. Shrvan problemima i već bolestan vratio se u Monoštor, gdje je i preminuo 1941. godine. Pokopan je na monoštorskom groblju«, kaže predsjednica UG *Urbani Šokci*.

Stihovi sačuvani od zaborava

Nakon dužeg traganja udruga *Urbani Šokci* prikupila je Bešlinove pjesme i u suradnji s dr. sc. **Sanjom Vulić** iz Zagreba tiskana je zbirka Bešlinovih pjesama *Tajanstvenosti trag*. Objavljeno je 99 pjesama.

»Šest pjesama bilo nam je nedostupno, jer su se nalazile u Borovu, a kada smo pripremali zbirku nismo mogli doći do arhive, gdje se nalazi list *Borovo* u kome su objavljene te pjesme. Bili smo sretni što smo uspjeli pronaći ovih 99, pa poslije nismo

više ni tragali za preostalim šest. Zanimljivo je da smo u njegovim rukopisima pronašli i pjesme koje su imale više verzija, koje je Bešlin ispravljao, dotjerivao. Sve to također je tiskano u zbirci pjesama *Tajanstvenosti trag*«, kazala je Šeremešić.

Prema njenom kazivanju, to nije jedina objavljena zbirka Bešlinovih pjesama, jer je **Juraj Lončarević** 1970. godine objavio četrdesetak Bešlinovih pjesama u zbirci izvučenoj na šapirografu kojoj je dao naziv *Zaljubljeno proljeće*.

Zbog isticanja svog hrvatskog identiteta bio je obilježen u predratnoj državi, a takvu sudbinu Bešlin je doživio i u novoj državi, SFRJ. Potomci njegovog brata i danas žive u Monošturu, ali o svom rođaku ne znaju previše. O Stipanu Bešlinu se, kažu, nije govorilo u njihovim obiteljima.

U povodu obilježavanja 100. obljetnice rođenja Stipana Bešlina služena je i sveta misa u crkvi Svetog križa u Somboru, a u programu u čast pjesnika sudjelovali su članovi UG *Urbani Šokci* i ŽPS *Kraljice Bodroga* iz Monoštora.

Z. V.

U povodu 50. obljetnice: povijest osnutka HKUD-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice (V.)

Naglo prekinut rast

Aktivnosti koje je Bunjevačko kolo poduzimalo u prve dvije godine svojeg postojanja predstavljale su samo uvod u još veće pothvate u koje se Društvo trebalo upustiti 1972. godine. Međutim, nesretan splet političkih okolnosti spriječio je da se Društvo razvija u željenom pravcu

Aktivnosti HKUD-a *Bunjevačko kolo* naišle su na pozitivan odjek i prijam kod velike većine Hrvata Subotice i okolice. Takoreći, pale su kao zdravo sjeme na plodno tlo. Kao nijedno ranije hrvatsko društvo, *Bunjevačko kolo* je okupljalo predstavnike gotovo svih hrvatskih intelektualnih snaga (međuratni ljevičari, JRZ-ovci, katolički laici, komunisti itd.). Društvo se odlikovalo pluralizmom ideja i mišljenja. Članstvo se organiziralo po više sekcija, koje su zaživjele već u prvim mjesecima svog postojanja, dajući vidne rezultate. Tijekom 1970. i 1971. priređeno je u organizaciji ili suorganizaciji *Bunjevačkog kola* nekoliko javnih priredbi, na kojima se okupio veliki broj ljudi (*Dužijanica* 1970., *Veliko prelo* 1971., svečana akademija u povodu 100 godina od pokretanja *Bunjevačkih i šokačkih novina* i *Dužijanica* 1971.). I na polju nakladništva Društvo je postiglo hvalevrijedne rezultate. Matica hrvatska iz Zagreba objavila je knjige dvojice članova Društva: **Balinta Vujkova** i **Geze Kikića**. Izdavačka kuća *Osvit* iz Subotice pak je objavila pjesnički prvijenac člana Društva **Vojislava Sekelja** i zbirku bunjevačkih narodnih pjesama **Ivana Prčića** st., oca člana **Ivana Prčića** mlađeg. Župni ured sv. Roka izdao je kalendar *Danica* u kojem su također zastupljeni neki članovi Društva. Međutim, aktivnosti koje je *Bunjevačko kolo* poduzimalo prve dvije godine svojeg postojanja predstavljale su samo uvod u još veće pothvate u koje se Društvo trebalo upustiti 1972. godine. Nesretan splet političkih okolnosti spriječio je da se ono razvija u željenom pravcu.

Neprijatelji i kritike

Iako je naišlo na široku recepciju, Društvo je imalo i protivnike. Njihova pojava može se pratiti od samog početka Društva. Prvi predstavnik tih snaga bio je ing. **Josip Stipić**, koji je prvih dana nakon osnutka *Bunjevačkog kola* pokušao kroz *Subotičke novine* predstaviti Društvo kao nacionalističko, ali ga je u toj nakani spriječio tadašnji urednik **Matija Sedlak**. Nešto kasnije po objavi kalendara *Danice* oglasili su se novinari **Luka Ivanković** i **Slobodan Stanojević** s negativnim prikazima objavljenim u *Borbi*, *NIN-u*, *Večernjim novostima*, *Subotičkim novinama* i drugim listovima pod kontrolom SKJ. Međutim, oni su bili samo ekspozicija

pozicija. Iako se ogradio od *Danice*, članstvo *Bunjevačkog kola* nije uspjelo anulirati efekt negativnog pisanja medija. Naime, protiv Društva je stvorena omraza, koja se do 21. sjednice Predsjedništva SKJ u Karađorđevu 30. studenog i 1. prosinca 1971. razvila u pravu histeriju, koja se po svom primitivizmu može s puno prava usporediti sa sedamnaestostoljetnom vješticom histerijom.

Na udaru Partije

Gospomenuta sjednica predstavljala je uvod u kraj *Hrvatskog proljeća*, liberalnog pokreta u Hrvatskoj, koji je imao refleksu i u Subotici među tamošnjim Hrvatima. Nakon nje, uslijedile su čistke i zatvaranja svih sudionika ovog pokreta i to ne samo izravnih, nego i neizravnih, kao što su bili članovi *Bunjevačkog*

kola. Sukladno odlukama sjednice u Karađorđevu, i organizacije SK u Subotici su tijekom prosinca 1971. pristupile temeljnim pripremama za kadrovsu čistku, koja je, kako pokazuju skupštinski zapisnici a i sam ishod, bila isključivo uperena protiv Hrvata.

Na udaru Partije našlo se rukovodstvo *Bunjevačkog kola*: predsjednik **Ivo Stantić**, **Naco Zelić**, **Grgo Bačlija** i **Milivoj Prčić**, ali i svi oni članovi koji su se istjecali po svojoj aktivnosti: **Jakov Kopilović**, Geza Kikić, **Lazar Merковиć**, **Matija Poljaković**, Balint Vujkov i drugi. U krivnju su im pripisivane stvari koje su sa stajališta današnjeg prava potpuno bezazlene.

Polaznu osnovu za inkriminaciju predstavljao je popis od 100 članova inkriminirane Matice hrvatske iz Subotice iz 1969.

godine, među kojima su se našla i imena kasnijih ideologa zasebne bunjevačke nacije kao npr. **Marka Peića** i **Nikole Babića**. K tome je protiv pojedinih članova pridodan čitav niz različitih optužbi, koje su jednako teško opravdane. Bačlija je, primjerice, među inim, optužen zbog nastupa na osnivačkoj skupštini ogranka Matice hrvatske u Iloku (25. travnja 1971.). Naime, ispričao se zbog toga što loše govori hrvatski jezik, jer mu škola nije pružila mogućnost da ga nauči. Kopilović je optužen što je za *Hrvatski tjednik* izjavio da ne želi Hrvatsku koja se može pretrčati za jedan dan. Naime, u toj njegovoj izjavi vlasti su vidjele opasnost po odnose između Jugoslavije i Mađarske. Kikić i Vujkov su optuženi, jer su svoja djela dali tiskati u nakladi Matice hrvatske. Poljaković je optužen zbog svojih napisa u subotičkoj *Danici* i *Hrvatskom tjedniku*. Vujkov je, osim toga, sa Stantićem optužen zbog zalaganja da se mladim Hrvatima i Hrvatima iz Subotice osiguraju stipendije Matice hrvatske radi studiranja u Zagrebu. Merковиć je optužen, jer je pustio u *Rukovet* Kikićeve tekstove, koji su ocijenjeni kao nacionalistički.

Optužbe s elementima fikcije

U nastojanju da svojim sumnjama i optužbama daju veće opravdanje i legitimitet, komunisti Subotice su se služili i haj-

kom, histerijom, pa čak i čistom fikcijom. **Nedeljko Milošev** je na sastanku I. i II. ogranka SK *Dudova šuma* 17. prosinca 1971. tražio da se ispituju motivi Vujkovljevih putovanja. **Lajos Tóth** je na sastanku Osnovne organizacije SK Više pedagoške škole 17. prosinca 1971. označio Marka Peića, Balinta Vujkova i Matiju Poljakovića kao glavne krivce za narušavanje međunacionalnih odnosa u Subotici. Na istoj sjednici je **Radovan Ždrle** tražio da se spomenute osobe pozovu na odgovornost i uklone iz javnog života. **Aleksandar Simeunović** je na sjednici Osnovne organizacije SK Novo selo 18.-19. prosinca 1971. predstavio **Miku Tripala**, jednog od vođa *Hrvatskog proljeća*, u negativnom svjetlu, rekavši da je on izvršio obljubu nad dvjema Subotičankama. **Geza Babijanović** je na sastanku Osnovne organizacije SK Centar 22. prosinca 1971. pozvao na lov na vještice protiv članova *Bunjevačkog kola*. **Mijo Bašić** je na istom sastanku doveo u pitanje opravdanost postavljanja spomenika **Bozi Šarčeviću** 4. travnja 1971.: »Boza Šarčević? Ko je on, šta je on učinio za ovaj narod u Subotici, za našu ideologiju? Kakve zasluge on ima da mu se diže spomenik usred grada? Zatvara se ulica i pravi se grobnica od nje da bi se postavio spomenik Šarčeviću, kao da mi nemamo zaslužnih revolucionara koji zaslužuju da se to učini od njih?«

Čistka, otpuštanja, zatvor

Početkom 1972. Geza Kikić i Jakov Kopilović su na temelju optužbi isključeni iz SK i prinuđeni na istupanje iz *Bunjevačkog kola*. Uskoro im se pridružio i Grgo Bačlija, koji se, kako je i sam primijetio u svojoj izjavi priloženoj svojoj organizaciji, praktički nije skidao s teme sastanaka svoje organizacije Osnovne organizacije SK *Severtrans* od siječnja 1972. do travnja 1972. Iz *Bunjevačkog kola* su pod pritiskom optužbi istupili Ivo Stantić, Naco Zelić i Balint Vujkov. Merковиć je na osnovnoj organizaciji SK novinara 12. lipnja 1972. na prijedlog **Milovana Mikovića** isključen iz SK. Čitava 1972. i 1973. prošle su u znaku progona: isključivanja iz SK, otpuštanja s radnog mjesta i privođenja na saslušanje članova *Bunjevačkog kola*. Čistka, međutim, nije bila ograničena samo na vrh i uže članstvo *Bunjevačkog kola*, nego je proširena i na širi krug članova i simpatizera. Jedan od svjedoka i sudionika događaja, Naco Zelić u svojoj knjizi *Hrvatsko proljeće i Hrvati* (2009.) piše da su »samo u Subotici više od 110 sudaca, pravnika, profesora, liječnika, inženjera, pisaca, novinara, bibliotekara, slikara, glumaca, glazbenika – bili prisiljeni na iseljavanje ili na ponižavajući status društvenih izopćenika«. Neke od žrtava ovih pogroma, kao Grgo Bačlija, **Bela Gabrić** i **Ante Sekulić**, ne samo što su otpušteni sa svojih radnih mjesta nego su i osuđeni na robiju i gubitak građanskih prava.

Tako je hrvatska zajednica za manje od četvrt stoljeća opet pretrpjela udarac, čije posljedice se osjećaju i dan danas. Nakon temeljite kadrovske čistke, komunističke vlasti su kao epilog svemu tome uklonile iz naziva HKUD-a *Bunjevačko kolo* pridjev *hrvatski* 1973., a samo Društvo svele na folklornu razinu. Hrvatska zajednica u Subotici pak je obezglavljena i svedena na zajednicu kojoj je dano baviti se samo folklorom u kontekstu ideologije bratstva i jedinstva. Ovo stanje održalo se do konca 80-ih godina prošloga stoljeća i početka demokratizacije jugoslavenskog društva. (kraj feljtona)

Vladimir Nimčević

In memoriam:

Antun Dević
(1941. – 2020.)

Vlč. **Antun Dević**, umirovljeni svećenik Đakovačko-osječke nadbiskupije, preminuo je u Osijeku 24. siječnja u 79. godini života, a pokopan je na mjesnom groblju u Rušici kod Slavonskog Broda.

Antun Dević je rođen u Davoru 17. svibnja 1941. Filozofiju i teologiju je studirao u Đakovu od 1960., a završio ih je 1966., kada je i zaređen za svećenika. Bio je kapelan u Valpovu, Beški i Đakovu. Nekoliko mjeseci je boravio u Petrovaradinu, da bi 1967. preuzeo službu župnog upravitelja u Čereviću (1967. – 1969.). Župnik u Nikincima bio je od 1971. do 1975, a neko vrijeme u tom razdoblju je upravljao i župom u Hrtkovcima. Nakon toga bio je župnik u tri župe u Slavoniji, pa se vratio u Srijem, u Kukujeve, gdje je bio od 1982. do 1984. Najdulje je bio župnik u Jarmini (1984. – 2012.), nakon čega je umirovljen i živio u Svećeničkom domu u Đakovu. Uz završeni studij teologije u Đakovu, i uz redovne svećeničke obveze, Dević se od samih početaka svoga svećeništva zanimao za prošlost Đakovačke i Srijemske biskupije (danas Đakovačko-osječka nadbiskupija i Srijemska biskupija). Vrlo rano započeo je proučavanje crkvene povijesti, prikupljajući relevantnu literaturu te istražujući arhive. Uz prethodno znanje latinskoga i talijanskoga, Dević je naučio ranonovovjekovni talijanski jezik te svladao paleografiju i arhivistički zanat. Iznimno je bio plodan u objavljivanju povijesnih monografija župa Slavonije i Srijema, najčešće kao jedini autor, rjeđe u suautorstvu. Od monografija srijemskih župa objavio je ove naslove: *Župa Kukujevci* (2006.), *Župe Čerević i Beočin* (2008.), *Župe Beška i Maradić* (2010.), *Župe Hrtkovci i Nikinci* (2010.) i *Župa Irg* (2010.; suautor **Blaž Zmaić**).

M. Tucakov

Proslavljen dan *Paulinuma*

Biskupijska klasična gimnazija i sjemenište (kolegij) *Paulinum* u Subotici na blagdan sv. Pavla apostola 25. siječnja proslavila je Dan škole i prošćenje sjemenišne kapele.

Povodom blagdana i Dana *Paulinuma* služena je svečana sveta misa, koju je predvodio beogradski nadbiskup i metropolit mons. **Stanislav Hočevar**. S njim su euharistijsko slavlje suslavili profesor i rektor segedinske bogoslovije dr. **József Kovács**, rektor *Paulinuma* mons. **József Miócs** i duhovnik sjemeništa mons. **Marko Forgić**.

Na hrvatskom jeziku propovijedao je nadbiskup i u svom govoru istaknuo hrabrost sv. Pavla, kojeg treba svaki kršćanin slijediti. Naglasak govora dr. Kovácsa bio je na ustrajnosti i hrabrosti ispovijedanja vjere.

Misno slavlje su uzveličali pjevanjem, sviranjem i recitacijama učenici *Paulinuma*. Uz mnoštvo vjernika ovome slavlju nazočili su predsjednik Skupštine Vojvodine **István Pástor**, pokrajinski tajnik za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice **Mihály Nyilas**, konzul prvog razreda Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici **Hrvoje Vuković** i predstavnik Uprave za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama **Gavrilo Grban**.

Nakon svete mise i kratkog prigodnog programa, učenici, vjernici i gosti ostali su na druženju i razgovoru u velikoj dvorani *Paulinuma*.

J. M.

Pobožnost Prečistom Srcu Marijinu

Pobožnost Prečistom Srcu Marijinu, na hrvatskom jeziku, započinje u nedjelju, 2. veljače, u franjevačkoj crkvi sv. Mihovila u Subotici. Svakoga dana će se u 17 sati moliti krunica, a sveta misa, propovijed i pobožnost će početi u 17.30 sati.

U isto vrijeme pobožnost na mađarskom jeziku slavit će se u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske.

U susret blagdanima

31. siječnja – Ivan Bosco

2. veljače – Svijećnica, Pri-
kazanje Gospodinovo, Marin
– blagoslov marinskih svijeća i
ujedno dan Bogu posvećenoga
života, koji je papa **Ivan Pavao
II.** ustanovio 1997. godine sa
željom da se toga dana svečano
hvali i zahvaljuje Bogu za veliki
dar posvećenog života.

3. veljače – Blaž, Vlaho

10. veljače – blaženi Alojzije
Stepinac

11. veljače – Gospa Lurdska

In memoriam Kata Horvat 1950. – 2019.

Prošla je jedna tužna godina
kako nisi više s nama.

Nikad više neće biti kao ne-
kad. Neka te prate naša ljubav,
misli i molitve i najljepše uspo-
mene na tebe. Sa sjetom i duž-
nim pijetetom u srcu te nosimo
i čuvamo od zaborava.

Tvoje kćeri Marijana i Ivana i
suprug Josip.

Sвета misa bit će služena 1.
veljače u subotičkoj katedrali
sv. Terezije Avilske u 8 sati.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Ispunjenje obećanja

Kroz cijelu povijest spasenja Bog je vje-
ran čovjeku, ali čovjek je često nevjeran
Bogu. Bog obećava i nudi spasenje, te
svoja obećanja ispunjava, ali čovjek često ne
mari za Božju riječ. Tako je Bog po prorocima
davno prije obećao rođenje Spasitelja, te je to
obećanje i ispunio prije dvije tisuće godina, a
blagdan Svijećnice nedvojbeno potvrđuje da
su se riječi mnogih proroka ispunile upravo u
djetetu koje je Marija donijela prikazati u hra-
mu. Iako je Bog dao jasne znakove da je došlo
vrijeme da pošalje ljudima Mesiju, mnogi ipak
nisu za to marili te su za te znakove ostali slijepi.
A u naše vrijeme, prepoznavamo li mi znakove
Božjega djelovanja i njegove blizine ili za to i ne
marimo mnogo?

Starac Šimun

Da majka donese dijete u jeruzalemski hram
nije bila nikakva neobična pojava, jer je to pro-
pisivao Zakon – prikazati Gospodinu prvo muš-
ko dijete. I tko zna koliko je žena donijelo istoga
dana kada i Marija svoga prvorođenca prikazati
u hramu. U toj običnosti izvršavanja zakonske
odredbe neobično je to što je toga dana među
prikazanom djecom bilo ono dijete na kojem
su se ispunila proročka obećanja: »I doći će
iznenada u Hram svoj Gospodin koga vi traži-
te i Anđeo Saveza koga žudite.« (Mal 3,1). Cijeli
Stari zavjet na različite načine govori o Kristo-
vom dolasku, a sada se ispunilo vrijeme i Krist je
među ljudima. Mnogi nisu razumjeli proročke
najave i Božja obećanja, neki će ih razumjeti tek
kada se ispune, a kod nekih će srce ostati za-
tvoreno i neće prepoznati onoga koji je stolje-
ćima najavljivan, a sada poslan da se na njemu
ispune Pisma. Oni koji prepoznaju ispunjenje
obećanja u povijesti i koji u njemu na neki na-
čin sudjeluju su sasvim obični ljudi, ali posebni
po svojoj vjernosti Bogu i njegovoj volji. Trenuci
Božje objave ne moraju biti nikakve posebne i
neobične pojave, već se to događa po običnim
svakodnevnim stvarima i pojavama, kao što je
bilo i kod Isusovog prikazanja u hramu.

A Božje djelovanje bili su sposobni spozna-
ti samo oni koji su ga istinski štovali i bili mu
vjerni. Spoznaja toga djelovanja nije bila rezervirana za visokopozicionirane ljude, hramske
službenike, farizeje, levite i sl. Za starca Šimuna
nigdje ne piše da je on obnašao neku posebnu službu, spominje se samo njegova vjernost

Bogu: »Taj čovjek, pravedan i bogobožan, iščekivaše utjehu Izraelovu i Duh Sveti bijaše na njemu. Objavio mu Duh Sveti da neće vidjeti smrti dok ne vidi Pomazanika Gospodnjeg.« (Lk 2, 25-26). U svojoj pravednosti i bogobožnosti Šimun je bio vjeran Bogu i u svojoj svakodnevici mu služio, zato je snagom Duha Svetoga mogao prepoznati Mesiju u jednom običnom događaju, kakvih je vidio bezbroj. Po nadahnuću Duha Svetoga našao se u pravo vrijeme u hramu, kada će se ispuniti njegovo »iščekivanje utjehe Izraelove«. Tako se u njegovom uobičajenom dolasku u hram ispunjava nešto neuobičajeno. On postaje svjedok ispunjenja proročkih obećanja: »Ponukan od Duha, dođe u Hram. I kad roditelji unijehše dijete Isusa da obave što o njemu propisuje Zakon, primi ga on u naručje, blagoslovi Boga i reče: 'Sad otpuštaš slugu svojega, Gospodaru, po riječi tvojoj, u miru! Ta vidješe oči moje spasenje tvoje, koje si pripradio pred licem sviju naroda: svjetlost na prosvjetljenje naroda, slavu puka svoga izrael-skoga'« (Lk 2,27-32).

Bog i danas djeluje

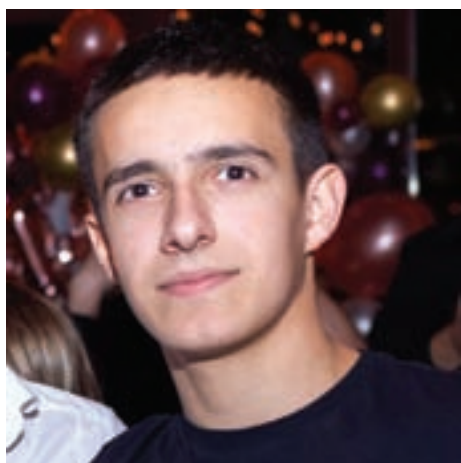
Najveći Božji zahvat u ljudsku povijest bio je rođenje njegova Sina. No, Bog nije svoj narod ostavio nakon Isusovog uzašašća na nebo. Djeluje i danas na različite načine. Međutim, potrebno je očima vjere prepoznati to djelovanje. Isusovi suvremenici očekivali su slavnoga Mesiju, ratnika, koji će ih na neki zadivljujući način osloboditi od rimske vlasti. Zato što nisu imali snažnu vjeru i povjerenje u Boga, nisu prepoznali u Isusu onoga kojega su čekali, jer Isus nije odgovarao uvriježenim predodžbama.

Tako i mi imamo svoja očekivanja i svoje vizije o Božjem djelovanju. Ne oslanjamo se na njega niti imamo povjerenja u njegove načine djelovanja, zato ga ne možemo ni prepoznati u svakodnevici. Starac Šimun bio je pravedan, bogobožan i iščekivao je, kaže evanđelje. Iščekivanje ne znači imati viziju rješenja, nego jednostavno čekati Božji zahvat. Bogobožan nije onaj koji se Boga plaši već, naprotiv, onaj koji s Bogom računa i živi prema Božjem nauku. Takav je bio Šimun, te je Božji zahvat u povijesti prepoznao prije nego ostali. I mi trebamo biti bogobožni, pravedni te potpuno oslonjeni na Boga kako bismo spoznali da on i danas među nama djeluje.

Dario Tumbas, učenik Srednje medicinske škole u Subotici

Pripreme za studij u tijeku

Dario Tumbas, učenik je četvrtog razreda Srednje medicinske škole u Subotici na smjeru stomatološki tehničar. Ima osamnaest godina i živi u Subotici, u obitelji **Ljubice i Ivana**, te ima dva brata i tri sestre. Za svoj uspjeh u Osnovnoj školi **Matko Vuković** u Subotici, gdje je nastavu pohađao na hrvatskom jeziku, dobio je **Vukovu** diplomu, te sudjelovao na raznim natjecanjima.

S obzirom na to da mu se bliži velika matura, a s njom i upis na fakultet, Dario se priprema upisati Medicinski fakultet u Zagrebu. Prošle godine sudjelovao je na profesionalnoj orijentaciji *Kuda poći sutra*, koja je održana u Benkovcu u organizaciji Hrvatskog nacionalnog vijeća i Udruge *Naša djeca*, te smatra kako mu je to puno pomoglo pri odabiru fakulteta. S obzirom na to da planira upisati fakultet u Hrvatskoj, a da u svom četverogodišnjem školovanju nije imao predmet Hrvatski jezik i književnost, sada ide na dodatne pripreme iz Hrvatskog jezika koje se organiziraju za buduće studente u Hrvatskom nacionalnom vijeću. Sebe u budućnosti vidi kao dječjeg stomatologa.

Dario igra folklor u prvom ansamblu u Hrvatskom kulturnom centru *Bunjevačko kolo*, no s obzirom na to da su pred njim studije u Zagrebu, ovom aktivnošću se, kako je rekao, neće još dugo baviti.

Kao i svi mladi, u slobodno vrijeme voli izlaziti, igrati nogomet i košarku. Omiljeni film mu je *Veonom*, a najviše voli slušati narodnu muziku.

U životu ga ispunjavaju smisao za humor i priatelj.

L. V.

Sezona gripe...

Samo bez panike...

Gotovo svakodnevno govori se o aktualnom korona virusu koji je zahvatio Kinu, gdje je po posljednjim podacima (koji se svakodnevno mijenjaju) oko 4.000 oboljelih, dok je više od stotinu preminulo. Iako su sigurnosne mjere podignute na visok nivo, zabilježeno je da se on proširio i u drugim zemljama. Za sada nije zabilježen u zemljama okruženja, te mjesta za paniku nema.

Neki će reći, preživjeli smo i ptičju i svinjsku gripu, pa ćemo i ovu. Pa neka tako i bude.

Gripa s tendencijom rasta broja oboljelih

Ono što je aktualno za ovo doba godine, a nama je blisko jest gripa, koja, iako to mnogi smatraju manje bitnim, također može imati teške, do smrtnih posljedica.

Sezona gripe obično počinje krajem godine i traje do travnja. A iako gripa svake godine u svijetu odnese nekoliko stotina tisuća života, kako stoji u svjetskim zdravstvenim podacima, ljudi još uvijek ne shvaćaju ozbiljnost ove zarazne bolesti. Često su simptomi slični običnoj prehladi, pa se zanemari činjenica da je potrebno odležati i ostati doma, a ne zarazu širiti drugima.

Po riječima epidemiologa Zavoda za javno zdravlje Subotica dr. **Nebojše Bohuckog** gripa se prenosi udisanjem čestica virusa koje se šire zrakom kad inficirana osoba kiše ili kašlje, te kada se primjerice s njom rukujemo, ali se može prenijeti i putem zaraženih predmeta.

»Ono što je kod gripe zanimljivo jest da se simptomi naglo javljaju, za nekoliko sati se može osjetiti bol u mišićima i zglobovima, slabost, glavobolja, malaksalost, umor i suh kašalj, a tek sljedeći dan ili dva se javlja bol u grlu i zapušten nos. Gripa traje nekoliko dana, često i više od jednoga tjedna, a osjećaj iscrpljenosti je prisutan i nakon ozdravljenja. Inkubacija traje svega dva dana, stoga smo uglavnom zarazni prije nego i znamo da smo bolesni«, pojasnio je Bohucki.

Kao suprotni primjer, koji je također aktualan, sugovornik je naveo akutne respiratorne infekcije koje kreću sa zapušetim nosom, kihanjem, bolom u grlu, pa za nekoliko dana bude vrhunac bolesti. Ove bolesti se često miješaju s kijavičom, nazebom i prehladom.

Po riječima sugovornika, liječnici na temelju kliničke slike pacijenta prijavljuju oboljenja slična gripi.

»Mi ne možemo govoriti o točnom podatku oboljelih od gripe, jer nemamo dokaze da je to gripa, ali su oboljenja slična njoj, koja također mogu biti zarazna. Ne radi se virusološka dijagnostika, te samim time i nemamo točne podatke. Ova je metodologija ista u cijelom svijetu i to dodatno zbunjuje stanovništvo. Činjenica je da broj ovakvih slučajeva s kliničkom slikom gripe na teritoriju Sjevernobačkog okruga raste. Ne možemo reći točan podatak hoće li epidemije biti, ali kad ona dođe, znat ćemo«, ističe Bohucki.

Kada je riječ o akutnim respiratornim infekcijama ne rade se dodatne analize, jer nema etiološke terapije. Kod bakteriološkog oboljenja je bitno praviti analizu, da se vidi koji antibiotik djeluje na tu bakteriju, dok kod virusa to nema smisla.

Kako spriječiti gripu?

Jedina sigurna preventiva kod ove bolesti, kako je naglasio Bohucki, jest cijepljenje. Liječnici preporučuju cijepljenje prije početka sezone, dakle u listopadu ili studenome, da bi se stvorila zaštitna antitijela za što, po riječima sugovornika, treba čekati dva do tri tjedna.

»Zbog toga je bitno cjepivo primiti na vrijeme, jer kada se sjetite u veljači da bi trebalo primiti cjepivo i dok ono počne djelovati vi već možete imati gripu, i to nekoliko puta. Cjepivo je učinkovito i koristi se već 70 godina. Ove godine u Srbiji smo koristili četverovalentno cjepivo, A H1N1, A H3N2 i dva serotipa B virusa, a to su virusi koji su sada aktivni na tlu Europe. Za Sjevernobački okrug osigurano je 7.300 doza cjepiva i gotovo sva su utrošena«, kaže Bohucki.

Cijepljenje se preporučuje starijima od 65 godina, kroničnim bolesnicima, osobama koje rade u zdravstvu i drugima koji izraze želju za zaštitom.

Bohucki napominje kako za gripu postoji lijek, ali on se daje onim pacijentima kod kojih se očekuje da će imati tešku kliničku sliku. Nije za opću populaciju i čuva se kako se ne bi stvorila rezistencija. On naglašava kako je bitno raditi na imunizaciji, te onda i nema potrebe za liječenjem.

Postoji i nespecifična prevencija, koja djeluje, ali pošto sezona gripe i akutnih respiratornih infekcija traje duži period (od listopada do travnja) gotovo je nemoguća. Nespecifična mjera prevencije, dakle kada nemamo cjepivo, bila bi da ljudi izbjegavaju kontakt s oboljelima. Trebalo bi nositi laboratorijske zaštitne maske preko nosa i usta i tako živjeti. Tako ići u školu, na posao, i onda neće doći do zaraze; dakle ne biti u kontaktu s ljudima, jer ne znamo tko nosi virus, a to je praktično neizvodljivo.

Za sada nema epidemije

Iako broj oboljelih od oboljenja sličnih gripi i akutnim respiratornim infekcijama raste, još uvijek ne govorimo o epidemiji.

»Epidemija se kod nas najčešće javlja u veljači, a hoće li je biti još ne znamo. Kad se bude znalo, javnost će biti obaviještena«, kaže Bohucki.

Podaci u Institutu za javno zdravlje Vojvodine za period od 20. do 26. siječnja govore isto. Na teritoriju Vojvodine zabilježen je rast spomenutih bolesti, no još uvijek nema epidemije. U ovom razdoblju zabilježeno je 128 osoba koje su oboljele od oboljenja sličnih gripi, dok je kod akutnih respiratornih infekcija zabilježeno 1.940 osoba.

Kako je rekao i Bohucki, izbjeci kontakt s ljudima ne možemo, ali možemo s oboljelima i to tako što nećemo ići jedni kod drugih dok simptomi traju, a ono što je osobito bitno jest da oboljeli ostanu doma i odmaraju. Tako će pomoći i sebi, a i drugima jer neće širiti zarazu. Ovo se osobito odnosi na djecu koja borave u većim skupinama u školama i vrtićima, ali i na odrasle koji rade u većem kolektivu.

Tijekom sezone gripe potrebno je odijevati se primjereno vremenskim uvjetima i, kako savjetuju stručnjaci, izbjegavati pušenje, alkohol... Također, potrebno je pojačati pranje ruku, jer najčešće nismo ni svjesni koliko je veliki broj kontaminiranih predmeta, a respiratorni virusi prežive neko vrijeme...

Ž.V.

Obitelj

RECEPT NA TACNI

Fajitas s korijanderom

Prvo sam kupila korijander, onda sam shvatila da ne znam gdje bih ga koristila i on mi sad danima stoji na polici, odvojen od ostalih i čeka svoj trenutak. Kupila sam ga jer mi se glavom vrzma informacija kako je zdravo koristiti ga i eto me u skroz obrnutom redoslijedu, u potrazi za receptom koji će opravdati moju nabavu.

Drugi naziv za korijander je kineski peršin. Biljka je porijeklom iz južne Europe i Bliskog istoka, ima odličnu primjenu u medicini, a kao začim se odlično slaže s mnogima, posebno s kuminom. U radnjama ga ima u obliku sjemena ili praha, a svježju biljku najviše koriste u jelima u južnoj Aziji, kineskoj, bermudskoj, tajlandskoj ali i meksičkoj kuhinji. Ovog tjedna ćemo zaviriti malo u meksičku kuhinju.

Potrebno: 2 tortilje / 1 pileća prsa bez kosti / 1 crvena paprika / 1 žuta paprika / 1 zelena paprika / 1 chilli papričica / 1 srednji luk / 2 kriška češnjaka / 1 rajčica / 2 žlice kiselog vrhnja / mljeveni papar / korijander / kumin / češnjak u prahu / limeta / kajenski papar / ulje (začine staviti po ukusu, oko 3 g).

Postupak: Od začina i iscijeđene limete napraviti marinadu i umarinirati pileća prsa i ostaviti kako bi upilo što više. Rajčicu i crveni luk isjeckati sitno na kockice i umiješati sa sokom od limete, korijanderom, soli i paprom i ostaviti da upije. U zagrijanoj tavi pržiti prsa i kada su gotova, staviti ih u tanjir i prekriti folijom, pa u istoj tavi pržiti isjeckanu papriku, luk, češnjak. Pred kraj prženja dodati piletnu narezanu na trakice. Kada je gotova smjesa, na kratko je preklopiti tortiljama, kako bi omekšale, pa sve lijepo umotati i servirati. Pripremljenu rajčicu koristiti kao dekor na tortilji, uz kiselo vrhnje i dodatak po ukusu.

Dobar tek!

Gorana Koporan

HGU Festival bunjevački pisama iz Subotice raspisuje

Natječaj za skladbe koje će biti izvedene na XX. Festivalu bunjevački pisama

Festival će biti održan 27. 9. 2020. u Subotici. Temeljna svrha ovoga festivala je promocija i popularizacija nove bunjevačke pisme i poticaj svima, a osobito mladima kako bi sami pridonijeli očuvanju i unaprjeđenju kulturne baštine svoga roda i naroda.

PROPOZICIJE NATJEČAJA:

1. Tekst i glazba trebaju predstavljati život i običaje bačkih Bunjevaca;
2. Tekst pjesme mora biti pisan ikavicom ili ijekavicom;
3. Pjesma može imati 3 ili 4 strofe;
4. Dužina pjesme je od 3 do 5 minuta;
5. Note (melodija, akordi) i tekst treba dostaviti u 2 primjerka;
6. Uz tekst i melodiju obvezno dostaviti i demo snimku;
7. Radovi prethodno ne smiju biti izvođeni (premijerno izvođenje);
8. Jedan autor može dostaviti najviše 3 skladbe;
9. Primljeni radovi se ne vraćaju;
10. Radovi se šalju pod šifrom, a rješenje šifre (ime, prezime i adresa autora i kontakt telefon) mora biti u posebnoj, zatvorenoj kuverti;
11. Nakon odabira najboljih radova, stručna komisija će autore izvijestiti o rezultatima;
12. Festival se organizira isključivo na volonterskim principima, te se radovi neće honorirati;

13. Autor skladbe koja je odabrana za izvedbu na Festivalu samim njezinim slanjem daje svoj neopozivi pristanak da se skladba studijski snimi i izda na nosaču zvuka i video zapisa radi popularizacije Festivala.

Natječaj je otvoren do 31. 5. 2020.

Skladbe slati na adresu: Vojislav Temunović, Skerlićeva 17, 24000 Subotica ili HGU FBP, Jo Lajoša 4/a, 24000 Subotica.

Skladbe je moguće poslati i na mail: hgu.fbp@gmail.com s naznakom: ZA XX. FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA.

Kontakt telefon: +381(0)63/80-87-836, a e-mail: hgu.fbp@gmail.com.

Rešetarački susret pjesnika

Natječaj za mlade autore

KLD Rešetari objavljuje Natječaj za 23. Rešetarački susret pjesnika koji žive u iseljeništvu i mlade članove Književne sekcije 29 2KLD Rešetari iz Rešetara. Autori trebaju biti mlađi od 18 godina. Svaki pjesnik može sudjelovati s trima pjesmama. Pjesme trebaju biti pisane standardnim hrvatskim književnim jezikom ili dijalektom hrvatskoga jezika kojim se govori u kraju gdje živi pjesnik. Pisati na računalo ili pisaćim strojem na papiru A4 formata te dostaviti na e-mail adresu ili adresu Društva.

Broj objavljenih pjesama u zbirci ovisi isključivo o kvaliteti dostavljenih pjesama. Radovi koji svojom kvalitetom ne zadovolje postavljeni kriterij, neće biti objavljeni. Radovi prispjeli na natječaj neće biti vraćeni. Uz pjesme svaki autor treba po-

slati svoje podatke (godinu rođenja, adresu stanovanja te školu i razred koji pohađa).

Radove slati na adresu: KLD Rešetari, Vladimira Nazora 30, Rešetari, 35400 Nova Gradiška, Hrvatska.

Rok za slanje je 21. veljače 2020. godine.

Predstavljanje knjige i 23. Rešetarački susret pjesnika bit će održani 19. rujna ove godine.

Izbor radova će izvršiti: prof. **Gabrijela Vojvodić**, Rešetari, prof. **Morena Plavac**, Nova Gradiška i **Snježana Josipović**, Nova Gradiška.

Ženski štrand

Nakon što je još početkom 19. vijeka demistificirana zablada kako su javna kupatila potencijalni izvor zaraze, a kupanje u njima ne pristaje gospodi, ubrzo se diljem Europe počinje razvijati ovaj novi, sada opće prihvaćeni trend. Tako ni Subotica, sa svojim jezerskim biserom Palićem, nije željela zaostajati za ostalim civiliziranim svijetom. Vojni liječnici su, tijekom planskog obilaska Monarhije, uvrstili i Palić u svojevrni registar tzv. blagotvornih mjesta, što je poslije uveliko doprinijelo odluci gradskih vlasti da se 1842. godine sjeverna obala jezera uredi kao kupalište. Samo tri godine kasnije uređen je i namjenski objekt (donja trčara – arhitekt **János Skuléti**) koji je u ponudi imao dvadeset soba, staju za konje i komoru za po-

nog tipa je bilo omogućavanje nesmetanog kupanja (skriveno od muške znatiželje) pripadnicama ženskog spola. Stoga su arhitekti napravili jednu veliku drvenu sojenicu u secesijskom stilu, koja je stajala na pobodenim trupcima u plićem dijelu priobalnog pojasa gdje je formiran mali poluotok kako bi kupališna zgrada imala ovalan oblik. Ondašnje dame su imale na raspolaganju puni komfor raskošno uređenih kabina i kupale se u onovremenskim potpuno zatvorenim kupaćim kostimima. Mnogo godina kasnije (1919.), prigodom posjeta Subotici, Ženski štrand i igranku koja je bila upriličena u ovom turističkom objektu tada već mnogo otvorenijeg tipa, posjetilo je NJ. V. regent **Aleksandar Karađorđević**.

hranu namirnica. Službeno, upravo 1845. godina se može uzeti za organizirani početak razvijanja turizma na obalama paličkog jezera. Dolaskom pruge Alföld – Fiume (Rijeka), Subotica i Palić dobivaju nove goste i turizam, kao već prihvaćena grana gospodarstva, se počinje ubrzano razvijati. Godine 1885. je na mjestu današnjeg Ženskog štranda izgrađen objekt tipa sojenice – Žensko kupatilo.

U tom duhu, usporedno s izgradnjom Gradske kuće, tadašnja vlast u Subotici poduzima velike građevinske zahvate i na dodatnom građevinskom uređenju Palića. Tako su glasoviti arhitekti **Jakab** i **Komor** 1912. godine počeli graditi Veliku terasu, hotel *Jezero*, Glazbeni paviljon, vodotoranj i Ženski štrand. Osnovna svrha ovog, već tada mondenskog, kupališta zatvore-

Vremenom je Ženski štrand prolazio kroz tehnološku modernizaciju, pa je 1985. godine izvršena »druga rekonstrukcija« tijekom koje je kupalište dobilo električnu instalaciju, gradsku vodu, sanitarni čvor i kanalizaciju. Ponovno uljepšavanje ove secesijske turističke ljepotice organizirano je 2011. godine i danas Ženski štrand, uz Veliku terasu, predstavlja glavnu turističku atrakciju najvećeg vojvođanskog jezera. Zanimljivo je, na koncu, zabilježiti i jedan mali paradoks koji se osamdesetih godina događao unutar ograđenog dijela. Naime, tada su se, za razliku od svojih potpuno obučених prethodnica, također skrivene od znatiželjnih pogleda javnosti, na jednom dijelu Ženskog štranda potpuno nage kupale prve subotičke nudistkinje.

D. P.

Legov rođendan

Sigurna sam kako ste bar nekada u svom životu slagali *lego*. Ako imate bar malo mašte, od *lega* je moguće napraviti čuda. Znam da i danas *lego* ima svoje zaljubljenike od 3 pa do 93 godine i to po cijelome svijetu.

Lego kockice, koje mi danas poznajemo i rado slažemo su patentirane 28. siječnja 1958. u Danskoj, te su ovih dana proslavile svoj 62. rođendan.

Ime im dolazi od dvije riječi *leg* i *godt* što u prijevodu znači *dobro se igrati*. A sve je zapravo krenulo još davne 1932. godine u radionici **Olea Kirka Christiansena**, stolara iz Billunda u Danskoj, koji je izrađivao prve drvene igračke. Nakon velikog uspjeha s drvenim igračkama, on je započeo i izradu plastičnih igračaka, a prve *lego* kocke nastale su 1949. godine. Njihov prvi naziv bio je *automatske spajajuće kocke*. Oleov sin **Godtfred Christiansen** je počeo raditi s ocem i shvatio da kockice imaju veliki potencijal, ali im je potrebno unijeti određene izmjene. Tako se dizajn promijenio, s ciljem da spajanje i povezivanje bude neograničeno. Nakon te promjene dizajna bilo je potrebno još pet godina da se pronađe odgovarajući materijal od čega ih praviti.

Zanimljiv je podatak da kompaniju i danas vode potomci obitelji Christiansen, te danas ovaj biznis vodi Oleov praukunuk **Tomas**.

Procjenjuje se da je u posljednjih pet desetljeća proizvedeno oko 400 milijardi *lego* kocki. Danas se prave od visokokvalitetne plastike, otporne su na ogrebotine i udarce, a zbog svoje tvrdoće dugo traju. Zbog setova koji se prave za najmlađu djecu, *lego* prolazi najstrožije propise i standarde kvalitete.

Lego kockama se ne igraju samo djeca, nego i odrasli, a ljubitelji ovih kockica su rasprostranjeni po cijelom svijetu. Najveća *lego* skulptura je stablo, koje se zove *Stablo kreativnosti*, a visoko je 15,5 metara. Gradili su ga vrtoglavih 24.350 sati, a napravljeno je od nevjerojatnih 6,3 milijuna kockica. *Lego* kocke su postale jedne od najpoznatijih igračaka, ali i više od toga, jer imaju svoje fan klubove i kolekcionare po cijelom svijetu.

Od *legića* možete složiti tortu i staviti svijeće, te tako proslaviti *legov* rođendan.

Ž.V.

Dičije prelo

HKPD Đurđin drugi puta priprema manifestaciju namijenjenu našim najmlađima pod nazivom *Dičije prelo*. Za dobru zabavu, kvalitetan i interesantan program će se pobrinuti odgajatelji **Nenad Temunović** i **Verica Ivković Ivandekić**, a od sudionika se očekuje da dođu maskirani. Pozvana su i djeca iz okolnih mjesta da se pridruže male-nim Đurđinčanima 1. veljače u dvorani župe sv. Josipa Radnika, s početkom u 16 sati.

ZOVEM SE: Tijana Stantić
IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica
IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: folklor
VOLIM: igrčke
NE VOLIM: učiti
U SLOBODNO VRIJEME: igram se sa sestrom i mlađim bratom
NAJ PREDMET: likovno, glazbeno i tjelesno
KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: frizerka

SLJEDEĆI PETAK - MASKENBAL

Hrckov maskenbal – XVII. po redu, bit će održan 7. veljače, u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici, s početkom u 16 sati.

Vidimo se!

Sretni praznici!

Subotica
551-045

Kod glavne pošte.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: +4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupaoone, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Prodaje se kamionska prikolica registrirana za traktor s atestom 14 t, »Regent« trobojni plug, obrtač i sijačica »Olt Gama 18« s lulama 2,25. Tel.: 024/532-570.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaoalice, tri štale, svinjci, dvije garaže. Tel.: 064 247-09-49.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća na kat s dva trosobna stana, 210 m², plac 650 m², Subotica, Mali Radanovac, s kompletnom infrastrukturom, plinom, dva strujna brojila legalizirana. Informacije na tel.: 024-546-061.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Izdajem apartman u Šantićevoj ulici u Subotici. Tel.: 063/865-55-96.

Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, papuče, marama i slično, starinska kolijevka. Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Tel.: 064 18-39-591.

Hitno i povoljno prodajem zemlju u Subotici, 1 h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

GRAD SUBOTICA GRADSKA UPRAVA TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

Sukladno članku 45a. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-isp., 64/10- odluka US, 24/11, 121/12, 42/13- odluka US, 50/13- odluka US, 98/13- odluka US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19 i 37/19 – dr. zakon)

o g l a š a v a

RANI JAVNI UVID POVODOM IZRADE

Plana detaljne regulacije za izgradnju vjetroelektrane »MAESTRALE RING« na teritoriju Grada Subotice

Odluka o izradi navedenog plana je objavljena u *Službenom listu Grada Subotice* broj 35/2019.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 3. do 18. veljače 2020. godine, radnim danima od 8 do 15 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured 204.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni utvrđivati uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata da daju mišljenje u pogledu uvjeta i neopodnog opsega i stupnja procjene utjecaja na životni okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), Trg slobode 1, od 3. do 18. veljače 2020. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 4. 2. 2020.

- Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
- Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET +TELEVIZIJA +TELEFON

STANDARD
MIX PAKETI

Astra
Telekom

024 555 765

Karadordev put 2, Subotica
www.astratelekom.com

***Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«.***

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 500 dinara.

Nogomet

Područna liga Sombor

Željezničari započeli s pripremama

SOMBOR – Posljednjeplasirana ekipa Područne lige Sombor, ŽAK, započela je pripreme za proljetni dio ligaške sezone 2019./20. Prozivci i uvodnom treningu nazočilo je tridesetak nogometaša seniorske ekipe. Novi trener **Saša Kvrđić** okupio je igrače različitih generacija, od kadetske i omladinske dobi, do nekolicine iskusnih povratnika, koji bi u proljetnim utakmicama trebali biti potpora mladim snagama. Kako je rečeno na uvodnom sastanku uprave, stručnog stožera i nogometaša, ekipa će u proljetnoj polusezoni biti osvježena s desetak novih imena. Trener Kvrđić je isplanirao tridesetak treninga i odigravanje

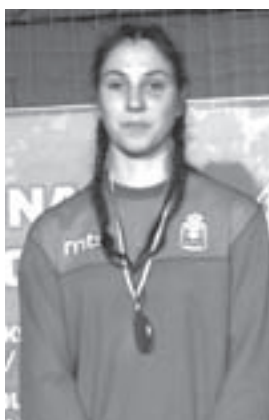
pet pripremnih utakmica, poglavito protiv ekipa iz somborskog područja. U tijeku su i radovi na renoviranju klupskih prostorija. Uređivanje svlačionica i službenog prostora organizirano je u suradnji s upravljačem stadiona, SC Soko, a radove izvode poglavito igrači. »Prije svega, pokušat ćemo opstati u ovom rangu. Mislim da bodovni zaostatak uopće nije nedostižan, ali neće biti neuspjeh ni ukoliko ne uspijemo u toj nakani. Najbitnije zadatke su nam konsolidacija kluba, kako organizacijska, tako i financijska, povratak publike na naš stadion i stvaranje ekipe za naredno višegodišnje razdoblje«, rekao nam je tajnik kluba **Vladimir Jovanović**.

Boks žene

9. Kup nacija u ženskom boksu

Bez seniorskog naslova za Srbiju

SOMBOR – Na 9. Kupu nacija u boks za žene, turniru klase A, održanom u Somboru, sudjelovalo je oko 200 boksačica iz 25 zemalja. Turnir je ove godine imao i dodatnu važnost, s obzirom na to da je jedan od posljednjih ispita prije olimpijskih kvalifikacija planiranih za proljeće. Najbrojnija je bila reprezentacija Rusije s 39 natjecateljki, potom Srbija s 21, a sudjelovale su i boksačice iz Hrvatske, Engleske, Kazahstana, Kine, Rumunjske i Italije. Domaća natjecateljka **Aleksandra**

Rapajić nije uspjela iznenaditi rivalku iz Kine. **Lina Bao** slavila je u finalu velter kategorije (69 kg) s maksimalnih 5:0. Aleksandra Rapajić je pružila solidan otpor, međutim nije mogla više protiv znatno iskusnije Kineskinje koja je od prvog gonga rutinski kontrolirala dešavanja u ringu. Najzbudljiviji susreti završnog dana bila su finala u lakoj, velter i teškoj kategoriji. Preglasavanjem sudaca (3:2) u konkurenciji bokserki do 64 kg, uz burno negodovanje gledališta, Ruskinja **Olena Keteeva** slavila je protiv Hrvatice **Sare Kos**. Istim rezultatom okončan je i posljednji meč turnira u kategoriji preko 81 kilograma. Bjeloruskinja **Katsiarina Kavaleva** trijumfirala je protiv **Katarine Tkačeve** iz Rusije. Očekivano, najbrojnija selekcija bila je i najuspješnija na natjecanju u Somboru. Uzimajući u obzir sve četiri dobne kategorije reprezentativkama Rusije pripalo je 16 zlatnih odličja. Slijede Kina i

Engleska s po četiri, Italija s tri i Srbija dva. Po jedno zlato osvojile su selekcije Maroka, Bjelorusije, Cipra, Grčke, Crne Gore i Francuske. Nastupom u Somboru na službenim natjecanjima debitirale su selekcije Cipra i Malija, a na ovogodišnjem Kupu nije sudjelovala selekcija Kazahstana, najuspješnija na prethodnom turniru. Odmah nakon meča, u izjavi za medije, Aleksandra Rapajić je istaknula zadovoljstvo svojim nastupom, prije svega zbog činjenice da je bila najmlađa seniorka na natjecanju, a njezina protivnica je zaslužno slavila. »Pred nama je državno prvenstvo na kojem očekujem zlatno odličje, potom nastup na Europskom prvenstvu, te eventualno sudjelovanje na kvalifikacijama za Olimpijske igre«, rekla je Rapajićeva. Selekcija Srbije osvojila je ukupno dvanaest odličja (dva zlatna, četiri srebrna i šest brončanih). Zlato su osvojile juniorkama **Aleksandra Milošević** i **Željana Amidžić**. Srebro je pripalo juniorkama **Milici Pekez**, **Sari Ćirković** i **Anđeli Ilić**, te seniorkama Aleksandri Rapajić, a bronca seniorkama **Mileni Matović** i **Dajani Grmuši**, omladinkama **Jovani Radmanović** (*Galaktik*, Sombor), te juniorkama **Ivani Čizmar**, **Dragani Jovanović** i **Željani Subotić** (*Galaktik*). Direktor turnira **Jovan Panić** istaknuo je kako je organizacijski sve proteklo u najboljem redu. »Sve gošće su zadovoljne turnirom i uvjetima u Somboru. Relativno su zadovoljni i čelnici Saveza. Ovo je olimpijska godina, viđena je žestoka konkurencija i upravo rezultati postignuti u Somboru realna su slika sadašnjeg stanja u našem ženskom boksu. Kako se ovo natjecanje glede kvalitete ravna s Prvenstvom Europe, možemo se podičiti uspjehom, a mislim da imamo potencijala za još bolje rezultate. Ukoliko sve bude kako očekujemo, naše devojke će ovjeriti vizu za Olimpijske igre u Tokiju«, zaključio je Panić.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Srebro

Nedjelja ipak nije bila hrvatski dan. Vaterpolisti su poraženi protiv Crne Gore (9:10) u susretu za treće mjesto na Europskom prvenstvu u Budimpešti, a rukometaši su izgubili veliko finale protiv Španjolske (20:22). Ali su zato osvojili veeeliko srebro! U našem mentalnom sklopu svaki poraz automatski znači neuspjeh, ali biti drugi u konkurenciji najboljih rukometnih momčadi svijeta veliki je uspjeh. Da, svijeta, iako se igralo Europsko prvenstvo! Nemojmo zaboraviti kako je rukomet jedini kolektivni sport s loptom u kojemu je prvenstvo staroga kontinenta jače nego turnir na Svjetskom prvenstvu ili Olimpijskim igrama. Na ovim natjecanjima ima mnogo *outsidera* koji putem kontinentalnih kvota stječu pravo nastupa, dok je na ovom prvenstvu u Austriji, Norveškoj i Švedskoj nastupilo sve ono najbolje iz muškog rukometa. Pogledamo li na konačnu tablicu, na kojoj Hrvatska zauzima fantastično drugo mjesto uz osiguran izravni plasman na sljedeće Svjetsko prvenstvo, vidjet ćemo gdje su završili mnogi favoriti. Francuska, najtrofejnija reprezentacija modernog rukometa nalazi se na četrnaestom mjestu, Danci su trinaesti, a uvijek neugodni Island je stigao samo do jedanaeste pozicije. Mađari, koji su do posljednjeg kola imali šanse za polufinale, na koncu su završili kao deveti, Šveđani su sedmi a Nijemci peti. Ne zaboravimo kako su *kauboji* od istih tih Nijemaca gubili sredinom drugog poluvremena pet razlike! Polufinalna pobjeda (29:28) protiv ove jake generacije Norvežana, koju su svi unaprijed vidjeli u finalu i davali joj

najveće šanse za osvajanje Eura, jedna je od najvećih u povijesti hrvatskog rukometa. Jer je izborna nakon 80 minuta lavovske borbe (Hrvatska nikada nije igrala četiri produžetka na velikim natjecanjima) i maksimalnom potrošnjom tjelesnih i mentalnih resursa. Konačno, finale protiv Španjolaca koji Hrvatskoj jednostavno ne leže bila je također poprilično stresna i psihički teška utakmica, u kojoj su obje momčadi mogle pobijediti. Presudile su nijanse, malo više sportske sreće i nesmotrenost **Karačića** u posljednjem napadu (koraci), ali niti jednog hrvatskog rukometaša ne treba kriviti. Treba ih slaviti i čestitati im na ostvarenom uspjehu. Ispraćeni su već unaprijed prežaljeni kako nemaju baš što pretjerano tražiti među gore nabrojanim svjetskim rukometnim silama, s generacijom koja je praktično još u stvaranju i bez nekolicine ozlijeđenih prvotimaca. Ali s momčadi koju je vodio **Lino Červar** alias Mago di Umago. Isti onaj izbornik koji je 2003. godine, tada posljednjeplasiranu reprezentaciju s Europskog prvenstva doveo do svjetskog zlata u Portugalu. Profesor je ponovno maskimalno odradio svoju teoretsku zadaću, a njegov najbolji đak **Domagoj Duvnjak** je proglašen za najboljeg igrača i MVP-a prvenstva. »Hrvatski rukomet nije umro«, izjavio je Červar nakon velike pobjede protiv Norvežana. Posve suprotno, hrvatski rukomet je oživio nakon ovoga EP-a! Rodila se jedna nova generacija koja tek treba sazrijeti u punom šampionskom sjaju, a već joj je srebrna medalja oko vrata. Plasman na SP-u u Egiptu iduće godine je izborn, ali sada treba proći kvalifikacije za Olimpijadu u Tokiju. Neće biti lako, jer je europskih mjesta za olimpijski turnir malo, ali *kauboji* su sposobni učiniti i to!

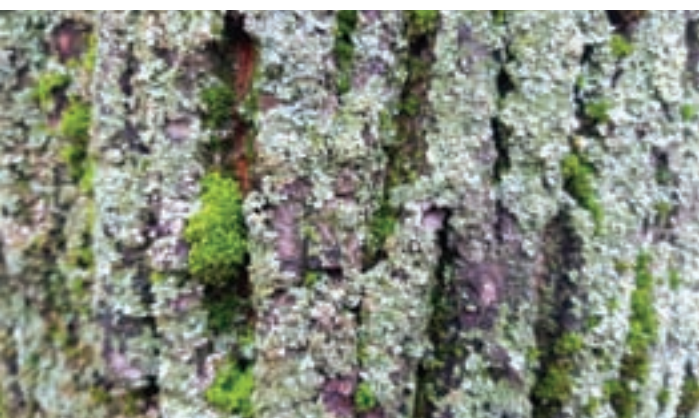
Još jednom: čestitamo, momci!

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Dio prirode

Iz Ivković šora

Zasvitlilo

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja. Evo, ja lipo uranio ko i uvik. Probudile me komšijine morkače i moji pivci kredlani, otac i prokarto sve zajedno u čopor. Duži su valjdar dani, a i prosvitlilo već jedared u ovoj našoj lipoj Bačkoj. Sve mi već bilo krivo, svudank naokolo sniga, vedro i sunčano a kod nas se sjatila magluština pa ni da čovik krene digod ni da ostane na salašu. Velim vam da je taka bila magluština da sam moro pokadgod izać uveče i okrenit kera. Siroma, lajo je na drugu stranu di ne triba da laje, i on se zbunio u toj magluštini. Ju, moram otić unutra pa naložit u šporelj. Metnio sam malo krumpira u kori da se ispeče. To zdravo volim sa slaninom iz prisolja. Ta nema boljeg ila kad vam velim, od tog mož cio dan radit, a ne od ovi koji kaki huncutarija: naideš se salame pa jedva dočekaš užnu, a nisi maltene ništa ni posvršavo. Evo, divani mi Joso bisno: »Već su ovi počeli trčat atarom, bacaje veštak šta li. Moradu ljudi, od tog je vrime; krajom sičnja se uvik i kadgod baco mitrađ. Ja borme ne bacam ništa, nek bude kako Bog zapovida, dobro je natoreno pa šta rodi da rodi. Ni u kiši blaga ni u suši gladi, tako je divanio moj dida, a i onda je bilo poreza kuluka i svega. Naše je da radimo, pa kako nam bude«. Neg jestel čuli, ja ću ko onaj, divani se da će uvest žita iz tuđi zemalja jel naše ne valja. Av, Bože sačuvaj i sakloni, ta o tim mi barem ne triba divanit. Naše žito su te druge zemlje koristile kugod poboljšivač za njevo, a vid sad tog divana od ovi naši vođa. Ta oma divane ne valjaje fele, a ja sam učio kadgod u škuli, a i posli u našoj »Fidelinku« da je podjednako važno i podneblje, debljina humusa, broj sunčani i kišni dana i još fajin tog da bi žito bilo dobro. A baš Bačka, bar su kadgod kazli stručnjaci, ima najviše dobri uslova za dobro žito. Ode je i »bankut« sorta najviše rađala. Eto, ta lipo sam divanio da više nikad neću spominjat politiku, a vidiš ti vraga. Onda te lipo natiradu, a o čim Bunjavac zna nazlabat: jel se divani o politici jel o ilima. Lipo je moj pokojni bačo divanio da ćemo mi oplakat i »29-ti« i »Fidelinku«, a i sve ostale fabrike ode kod nas u varoši, a bome je bio u pravu. Sad niki dan došo mi Periša na salaš s nikom maramicom priko usti. Ja ga pitam šta je metio to, a on veli da je čuo da je veliko zagađenje pa se mora čovik čuvat. Lipo nisam mogo virovat. Pa pribiram, ta s jedne strane se pušila »Zorka« do nebesa, s ove druge strane »Azotara«, pušilo se iz »Seruma«, pa iz »Severove« livnice i još po di kojeg manjeg odžaka, a svaki odžak na kućama se pušio i nije bilo da triba nosit maramicu, a vid sad pa triba. Ta već u varoši ritko ko da i loži, a onaj više s televizije da su domaćinstva najveći zagađivači. Nisam pametan, čeljadi moja. Ta, da nisu doneli kaku novu fajtu grava pa da čeljad zagađiva više jal šta li? Od loženja nije cigurno. Sve je na klime, već su privladale i u Ivković šoru, a i na zemni gas i struju. Kandar se meni čini da ćemo mi opet dobit po buđelaru. Ajd zbogom.

Bać Ivin štodir

Pametna naša čeljad

piše: Ivan Andrašić

Niki dan bać Iva baš svršijo fruštuk, telefon. Obradovo se, veli vada zove koja o cura. Š njima uvik ima lipoga divana, pogotovo otkako njegova ošla u Švapcku. Ščim digo slušalicu, samo što ni opcovo. Zvo ga kum Tuna, oma zno da mu ništa triba. Otkako se priselijo u Varoš, nijedamput ni zvo da pita kako su, šta radu, kako familija. »Alo, kume, jesi doma? Tude sam u selu, došo službeno, pa bi malo naišo, imo bi s tobom nikakoga divana«, prodero se. »Pa kume, vada jesam, ako sam ti se javijo. A ne moraš se toliko ni derat, oglunit o tebe. Aj dojdj, neću pobić«, veli mu bać Iva priko volje. Ni prošlo ni frtalj sata, vraca zvećnila. Taksa oma zalajo da se pokida. Zatrko se, kum Tuna se ni nado da ni svezan, pa jedva utrčo u kujnu. Malo falilo da mu nasrada nogavica. Naki zaduvan oma izdunijo polučak dudovače što mu bać Iva naljo. Drugi naljo sam. »Kume, evo sam ti našo posla. A ni nadnica ni za bacit«, veli, pa izdune i drugi polučak. »Kaka posla, naopako? Pazi samo da se ne obogatim. A da to štogoda valja, ne bi ti mene nudijo«, veli bać Iva i pita mu obi mogo štogoda i fruštukovat. Ko i uvik, o svega ponuditoga izbirnijo kruva, luka i slanina. Privatijo se oma ščim se našlo nastalu. Slanina ni bila baš mesnata, al kum Tuna taku najviše volji. Bome, pojijo dobar blek. I dvi lipe glavice luka. Jedfino mu u račun ni išo crni krv. »E, kume, saću ti lipo ispriopovidat sve po redu. Znađeš ne moje komšije za kućom. Obadvoj pri nikoliko godina ostali brez posla, fabrike jim propale, pa se prodale podništo. Novomu gazde nisu tribali rabadžije o pedes i koju. Šta će, imadu dvoj na velikima školama, dite bi na godinu tribalo svršit, cura istom na pola. Šteta bi bilo istrisat ji, obadvojma ide dobro. A novaca nestalo. Dade i matere ni bilo druge, obadvoj se latili Švapčke. Idu čuvat babe i dide. Za nikoliko godina se lipo otripali, dica jim posvršavala škole i ošla na drugi kraj svita. U kuće jim ostali njegovi dada i mater. Došli u godine ka se nisu kadri starat sami za se, a više put se znadu i upišat i udronjat u krevet. Zoto tražu kogagod ko bi se staro za nji. Triba se samo starat da medecinepiju redovno, jedamput u nedilju dana ji okupat i redovno ji ranit. Daće ti i ne tanke rukavice, ne moraš ni ruke isprljat. Ja se oma sitijo tebe. I reko jim. Dobro bi ti platili, imo bi na misec tristo evra i ranu, a ko nji bi mogo i spavat. Naši su, pa ne bi moro učit švapčki, neg samo glasnije divanit, obadvoj gluvi. Možeš povest i Taksu i Mačka ako ji nemaš na komu ostavit, ne protivu se«, veli kum Tuna i duboko izdane. »E, moj kume, ako si došo samo rad toga, nisi moro ni dolazit. Ako oni idu tamo nikakima Švabama prat guzice za iljadu i tri stotine na misec, nek toliko platu i nomu ko će njevima. A Taksa i Mačak i nisu za varoški život. I... ne znam ja ništa u rukavica i brez nji su mi ruke čiste. Rukavice bolje čuvaj za tebe i tvoju sortu«, veli mu bać Iva i zapali radijon. Kum Tuna samo naljo još jedan polučak, izdunijo ga i ošo. Bać Iva nikako da se načudi, Taksa vaj put ni zalajo ni za njim.

NARODNE POSLOVICE

- Bogataš u tuči nastoji sačuvati lice, a siromah kaput.
- Djeca su ogledalo roditelja.
- Ako želiš prestati piti, promatraj pijanca dok si trijezan.
- Pametan čovjek nauči deset stvari, a vjeruje u jednu, a budala nauči jednu stvar, a vjeruje da ih zna deset.

VICEVI, ŠALE...

Dođe Perica doma iz škole i kaže roditeljima kako ga je učiteljica javno pohvalila pred svima. Pita ga otac kako to, a Perica kaže:

– Rekla je: svi ste vi magarci, a ti si Perice najveći!

Traži Mirko žvaku od Slavka:

- Daj mi jednu žvaku.
- Ma ne dam, ti meni nikad ne daš.
- Molim te, Slavko, daj mi jednu.
- Rekao sam da ne dam.
- Ma daj, neću ti je pojesti.

Autobus pun putnika juri nizbrdicom. Za njim, sav u panici, trči čovjek pokušavajući ga stići.

- Nemaš šanse, dovikne netko od putnika.
- Ali moram, ja sam šofer.

MUDROLIJE

- Poštuj oluje u svom životu. One su od tebe napravile stijenju kakva si danas.
- Kada biste znali kako vas rijetko razumiju pravilno, češće biste šutjeli.
- Pažljivo birajte svoje bitke. Ponekad imati mir znači mnogo više nego biti u pravu.

Vremeplov – iz naše arhive

*Zlatna harfa, katedrala
Subotica, 2003.*

**PETAK
31.1.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:21 Gorski liječnik
11:10 Ekumenizam i religije
12:00 Dnevnik 1
12:28 Divlja zemlja
13:17 Dr. Oz
14:03 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Agatha Raisin
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:08 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:48 Tema dana
20:05 Noć muzeja
21:07 Kockanje, film
22:41 5.com s Danielom, zabavni talk show
23:36 Dnevnik 3
00:12 Povratak u raj, film
02:02 Agatha Raisin
02:48 Dr. Oz
03:30 Dnevnik 3
03:57 Borba za opstanak u Yellowstoneu: Najteže proljeće
04:48 Imperij, telenovela
05:33 Eko zona
05:58 Skica za portret
06:08 Divlja zemlja

05:22 Kultura s nogu
05:52 Regionalni dnevnik
06:36 Vrtuljci, crtana serija
06:58 Juhuhu
08:27 Laboratorij na kraju svemira: Leteći stolnjak
08:36 Pepa Prašćić
08:46 Malo kraljevstvo Bena i Holly, crtana serija
09:00 Hej Dagi, serija
09:07 Priče iz kućice na drvetu, serija za djecu
09:14 Nella, viteška princeza - crtana serija
09:37 Alvin i vjeverice
09:59 Juhuhu
10:03 Anadroidi
10:27 David Attenborough: Čuda prirode
10:54 Otok ljubimaca
11:26 Heartland
12:11 Izradi sam: Novčanici

12:22 Nećemo reći mladenki
13:09 Istina ili mit: Veći broj ponavljanja vježbi dovodi do tonizacije tijela
13:19 Zaljubljena, francuski film
14:49 Izradi sam: Oslikavanje
14:59 Na obalama Crnoga mora: Gruzija
16:00 Regionalni dnevnik
16:42 Borba za opstanak u Yellowstoneu: Najteže proljeće
17:36 Luda kuća
18:14 Kuhan i pečen
19:05 Alvin i vjeverice
19:31 PROPOCK.HR
20:05 Priča o Europi: Svjetlo i tama, dokumentarna serija
21:00 Maigret
22:32 Nijemi svjedok
00:20 Zaljubljena, francuski film
01:48 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
1.2.2020.**

07:16 Klasika mundi: Yeol Eum Son i Zagrebačka filharmonija pod ravnanjem Dmitrija Kitajenka - V. Lisinski, 17.10.2015.
07:57 Apache Uprising, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:24 Veterani mira
13:15 Zdrav život
13:45 Zajedno u duhu
14:20 Prizma
15:09 Istrage prometnih nesreća
15:37 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
16:13 Potrošački kod
17:00 Rijeka, europska prijestolnica kulture - svečano otvaranje
18:36 Manjinski mozaik: Zoe
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 The Voice Hrvatska
21:45 Loto 7 - izvještaj
21:48 Opasan let, film
23:45 Dnevnik 3
00:25 Što muškarci žele, američki film
01:54 Dnevnik 3
02:24 Apache Uprising, američki film
03:51 Imperij, telenovela
04:34 Voli me zauvijek
05:15 Skica za portret

05:23 Dnevnik 2
06:05 Veterani mira
06:50 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljci, crtana serija
09:02 Hej Dagi, serija
09:09 Priče iz kućice na drvetu, serija za djecu
09:40 EBU drama: Kao na televiziji, drama za djecu
10:00 Moj Puškin, dokumentarni film
11:05 Vrtlarica
11:35 Život u parku
12:30 Špica, riva, korzo
13:46 Auto Market
14:23 Maigret
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Priča o Europi: Svjetlo i tama, dokumentarna serija
17:20 Povratak irskoj kuhinji
17:45 Odbrojanje do Tokija
18:10 NBA Action
18:40 Glazbeni Top20
19:30 Rijeka, europska prijestolnica kulture - svečano otvaranje iz Riječke luke
20:35 Arabija s Levisonom Woodom: Opasno naslijeđe, dokumentarna serija
21:25 Puls, reportaža
21:35 Košarka, NBA liga: La Clippers - Minnesota, prijenos
00:10 Brooklyn 99
00:30 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
2.2.2020.**

07:55 Tri novčića u Fontani, američki film
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Mokošica: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Rijeka: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:00 Ponovljeno vjenčanje, američki film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:25 Misterij u Moulin Rougeu, francuski film
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 'Ko te šiša
20:35 Loto 6/45 - izvještaj

20:40 Hrvatski kraljevi: Suton dinastije
21:25 Priča o nama s Morganom Freemanom: Mi i oni, dokumentarna serija
22:15 Dnevnik 3
22:55 Tri novčića u Fontani, američki film
00:35 Nedjeljom u 2
01:30 Dnevnik 3
02:05 Mir i dobro
02:30 Imperij, telenovela
03:15 Dnevnik Woodstocka
04:15 Priča o nama s Morganom Freemanom: Mi i oni, dokumentarna serija
05:00 Skica za portret
05:23 Dnevnik 2
06:05 Rijeka: More

05:55 Regionalni dnevnik
06:24 Juhuhu
06:25 Vrtuljci, crtana serija
08:20 Luka i prijatelji: Bonton
08:50 Ubojstvo u Walesu
10:24 Garmisch-Partenkirchen: Svjetski skijaški kup - VSL
11:35 Lidijina kuhinja
12:00 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:00 Indeks
13:27 Garmisch-Partenkirchen: Svjetski skijaški kup - VSL
15:10 Klub 7
16:10 Arabija s Levisonom Woodom: Opasno naslijeđe, dokumentarna serija
17:15 The Voice Hrvatska
18:55 Tedi Spalato - Sve ću preživjeti, snimka koncerta
20:05 A Oscara dobiva...: Djevojka od milijun dolara, američki film
22:20 Ana Karenjina - Priča Vronskoga, serija
23:15 Graham Norton i gosti
00:00 Dnevnik Woodstocka
01:00 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
3.2.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Gorski liječnik
11:12 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:25 Divlja zemlja
13:15 Dr. Oz
14:05 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska

15:55 Agatha Raisin
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Predsjednik, dokumentarna serija
21:00 Nestali, serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:10 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:40 Agatha Raisin
01:30 Dr. Oz
02:15 Dnevnik 3
02:41 Borba za opstanak u Yellowstoneu: Užareno ljeto, dokumentarna serija
03:31 Imperij, telenovela
04:16 Voli me zauvijek
05:01 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Divlja zemlja

05:00 Peti dan
06:00 Ekumenizam i religije
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljci, crtana serija
09:39 Alvin i vjeverice
09:55 Dubrovnik: Festa sv. Vlaho - misa, prijenos
11:50 Heartland
12:35 Nećemo reći mladenki
13:25 Priručni zaručnik, američki film
14:55 Izradi sam: Preobrazba starog stola 4'54
15:00 Na obalama Crnoga mora: Rusija, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Borba za opstanak u Yellowstoneu: Užareno ljeto, dokumentarna serija
17:40 Auto Market
18:10 Izradi sam: Preobrazba starog stola 4'54
18:20 TV Bingo
19:00 Alvin i vjeverice, crtana serija
19:30 PROPOCK.HR
20:05 Stadion, emisija
21:00 A Oscara dobiva...: Bit će krvi, američki film
23:35 Amerikanci
00:25 Pad
01:25 Priručni zaručnik, američki film
02:55 Noćni glazbeni program

**UTORAK
4.2.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Gorski liječnik
11:12 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:25 Divlja zemlja
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Agatha Raisin
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu: Sergej Četković
21:00 Klub 7
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za 5
00:15 Istrage prometnih nesreća
00:40 Agatha Raisin
01:30 Dr. Oz
02:15 Dnevnik 3
02:41 Divlji dvorci: Heidelberg
03:26 Imperij, telenovela
04:11 Voli me zauvijek, telenovela
04:56 Reprizni program
05:10 Dnevnik 2
05:52 Divlja zemlja

05:00 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu

06:35 Vrtuljici, crtana serija
09:14 Nella, viteška princeza
09:39 Alvin i vjeverice
10:05 Anadroidi
10:30 Sve o životinjama
11:35 Heartland
12:30 Nećemo reći mladenki
13:30 Umjetnost u dvoje, američki film
15:00 Na obalama
Crnoga mora: Ukrajina, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Divlji dvorci: Heidelberg
17:35 Luda kuća
18:15 Hrvatski kraljevi: Suton dinastije
19:00 Alvin i vjeverice
19:30 POPROCK.HR
20:05 Kuhan i pečen
21:00 A Oscara dobiva...: Birdman - Neočekivana vrlina neukosti, američki film
23:00 Amerikanci
23:55 Pad
00:55 Umjetnost u dvoje, američki film
02:20 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 5.2.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Gorski liječnik
11:12 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Divlja zemlja
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Agatha Raisin
17:00 Vijesti u 17

17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Mijenjamo svijet: Predrasude
20:59 Loto 7 - izvještaj
21:00 Destinacija: Hrvatska
21:25 Kultura s nogu
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Kraljevske žene windsorske
00:10 Agatha Raisin
01:00 Dr. Oz
01:45 Dnevnik 3
02:11 Divlji dvorci: Carcassonne
02:56 Imperij, telenovela
03:41 Voli me zauvijek
04:26 Kultura s nogu
04:56 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Divlja zemlja

05:20 Što je klasika?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljici, crtana serija
10:05 Dino Dana
10:30 Sve o životinjama
11:05 Luka i prijatelji: Kuhanje
11:35 Heartland
12:30 Nećemo reći mladenki
13:30 Nikad poslano pismo, američki film
15:00 Na obalama Crnoga mora: Bugarska i Rumunjska, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Divlji dvorci: Carcassonne

17:35 Luda kuća
18:15 Kuhan i pečen
19:05 Alvin i vjeverice
19:30 POPROCK.HR
20:05 Kuhan i pečen
21:00 A Oscara dobiva...: Hrabro srce, američki film
23:55 Amerikanci
00:50 Pad
01:50 Nikad poslano pismo, američki film
03:15 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 6.2.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Gorski liječnik
11:10 Karnevale, dobro moje: Rozi u tašku, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Divlja zemlja
13:15 Dr. Oz
14:05 Novi susjedi 2019. - Hrvatska: Kuća nade
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Agatha Raisin
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Tko želi biti milijunaš?
20:55 Loto 6/45 - izvještaj
21:00 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Licem u lice
00:20 Agatha Raisin
01:10 Dr. Oz

01:55 Dnevnik 3
02:21 Divlji dvorci: Predjama, dokumentarna serija
03:06 Imperij, telenovela
03:51 Voli me zauvijek, telenovela
04:36 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:45 Emisija pučke i predajne kulture
05:10 Dnevnik 2
05:52 Divlja zemlja

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Vrtuljici, crtana serija
10:05 Dino Dana
10:30 Sve o životinjama
11:05 Pozitivno
11:35 Heartland
12:30 Najbolje vrtne kućice
13:25 Za godine pred nama, njemački film
15:00 Svjetske delte: Yukon - Arktička divljina, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Divlji dvorci: Predjama, dokumentarna serija
17:35 Luda kuća
18:15 Kuhan i pečen
19:05 Alvin i vjeverice, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Kuhan i pečen
21:00 Duboki rezovi, hrvatski film
22:15 Amerikanci
23:10 Zločinački umovi
23:50 Za godine pred nama, njemački film
01:20 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice*, na valovima Radio Bačke (99,1 Mhz) emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Na listi želja

Polarna svjetlost

Kada bi na meni bilo davanje definicija i objašnjavanje pojedinih pojmova, moguće je da mnogima ne bi bilo jasno o čemu je riječ. Svakako ne mogu odoljeti i prenijeti poimanje Aurore Borealis. Za mene je to magija na nebu, svijetleće čudo, božanstvena svjetlost. Mogla bih niz nastavljati i nikad ne bi bilo dovoljno i uvijek bi bilo dovoljno.

Objektivno, kao pravi novinar

Polarna svjetlost nastaje kao zajednički proizvod Sunca, magnetizma i atmosfere na najnižim i najvišim geografskim širinama našeg planeta. Dakle, čista ljepota od prirode nama na dar. Sve što je potrebno i što se događa je kretanje velikog broja elektrona u pravcu Zemlje duž njenog magnetskog polja, pri čemu se elektroni sudaraju s česticama zraka. Zrak šalje svjetlost koja izgleda kao fluorescencija, a mi vidimo spektar boja koje reflektiraju plinovi. Na sjeveru tu svjetlost nazivamo Aurora Borealis, a na jugu Aurora Australis. Ili, ako je nekima bolje, sjeverna svjetlost i južna svjetlost. Postoje aurore i mimo ovih zona, zapravo ih ima i previše ali da bi one bile vidljive sa Zemlje potrebno je nekoliko uvjeta među kojima su mrak i vedro nebo na prvom mjestu, zatim aktivno Sunce i možda ipak, prije svega, idealne lokacije. Zato, kada poželite uživo vidjeti ovaj fenomen prirode u uži izbor destinacija bi trebalo staviti sjever Norveške, Švedske i Islanda.

Naravno, prije planiranja putovanja dobro proučite prognoze za polarnu svjetlost i uvjerite se da će nebo biti vedro i da će vam se fenomen prirodnog *light showa* odigrati pred očima. I nikako ne zaboravite: polarne destinacije donose polarne temperature, pa se dobro obucite.

Izabranih pet

Polarna svjetlost je vrlo atraktivan fenomen kada su turističke ponude u pitanju, pa ne čudi što postoje razne ljestvice poželjnosti i atraktivnosti određenih destinacija čije su noći osvijetljene čarobnim nebom. Redoslijed destinacija koje ću predložiti za gledanje ove čarobne svjetlosti nema nikakav temelj, nego ih nižem onako kako su me one nalazile.

Norveška

Kada je među prijateljima zaigrala ideja o lovu na Auroru Borealis, prva na listi nam se našla Norveška, a onda nam je Google izabrao Tromso koji je interesantan, velik grad i luka sjeverno od polarnog kruga, orkužen fjordovima, otocima i planinama. Nema što nema. Upravo je siječanjski idealan za posjet ovom gradiću jer je tada grad u potpunom mraku, a to je jedan od uvjeta za vidjeti auroru. Prilikom planiranja putovanja bilo bi dobro opredijeliti za posjet nekoliko dana, jer u slučaju loših vremenskih uvjeta ova ljepotica nije vidljiva za oko. Koliko je sve tamo spektakularno svjedoči i festival polarne svjetlosti koji se slavi od prve novogodišnje zore.

Švedska

Nedaleko od Norveške je i švedska Laponija u kojoj se Aurora Borealis može vidjeti svakog dana od 6 popodne do 2 ujutro. Regija Tornedalen je odličan izbor za promatranje, jer nudi i niz aktivnosti pod otvorenim nebom poput skijanja, sanjkanja, pećanja, ledenih šetnji i slično.

Južni pol, Antarktika

Da ne bismo zanemarili Auroru Australis prijedlog je sam Južni pol, koji ima uvjerljivo najbolju poziciju u zoni aurora. Međutim, prilika za savršen pogled vam može vrlo lako promaknuti, i ovdje ne mislim da će vas u ovome spriječiti vremenske prilike nego izrazita negostoljubivost mještana u dijelovima koji su najidealniji za promatranje. Dakle, odvažnost je na cijeni na ovom dijelu kugle.

Rusija

Ovih dana sam u *Ruskim bajkama*, pa ne mogu odoljeti da na listu ubacim i taj komadić planeta. Za ovu priliku je dobro izabrati grad Murmansk, koji se nalazi na sjevernom vrhu ruskog poluotoka Kola. Mrak je nešto što ovdje traje dugo, pa je lokacija idealna pogotovo tijekom veljače, ožujka, rujna i listopada. Međutim, kiša i snijeg vam mogu biti veliki neprijatelji.

Posljednje navođenje ostavljam za sve ostale destinacije, a među njih svakako uvrstite Dansku, koja sa svojih oko 300 vedrih dana ima velike šanse da vaš boravak nagradi spektakularnim nebom Aurore Borealis.

Gdje god sreli ovaj fenomen, udahnite taj trenutak i čuvajte čaroliju. I da: gledajte očima, a ne telefonom i kamerom, oči su najbolji hvatač momenata.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svačog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVOĐANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.

Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON

ZA DETALJNIJE INFORMACIJE

+381(24) 66 55 44

DEŽURSTVO 0-24 SATA

HBKUD "LEMEŠ" Svetozar Miletić
ORGANIZUJE

Marinbal

Subota 1.2.2020.

**skup gostiju od 19.30h u DOMU KULTURE
u Svetozar Miletiću**

**Goste će zabavljati tamburaški orkestar
"Rujna Zora"
iz Subotice**

**UZ DOBRU ZABAVU, OČEKUJE VAS
TRADICIONALNI LEMEŠKI PAPRIKAŠ,
PIĆE U NEOGRANIČENIM KOLIČINAMA,
BOGATA TOMBOLA I FANCI U PONOĆ**

**KONZUMACIJA PO OSOBI 1500 din
NA KUPLJENIH 10 ULAZNICA + 1 GRATIS**

**ŠKOLARCI I STUDENTI 1000 din
uz pokaz đачke knjižice ili indeksa**

**ZBOG OGRANIČENOG BROJA MESTA
ULAZNICE BLAGOVREMENO REZERVISATI**

tel: 061-64-77-970 Tamara Kanjo Brkić